

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Sveučilište „Sv. Ćirila i Metoda“ u Skopju

Универзитет во Ријека
Sveučilište u Rijeci

15 години
Лекторат по македонски јазик во Ријека

15 godina
Lektorata za makedonski jezik u Rijeci

**СО ПОГЛЕД
КОН ЕВРОПА
S POGLEDOM
PREMA EUROPI**

Скопје / Skopje 2023

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Sveučilište „Sv. Ćirila i Metoda“ u Skopju

Универзитет во Ријека
Sveučilište u Rijeci

15 години Лекторат по македонски јазик во Ријека

СО ПОГЛЕД КОН ЕВРОПА

15 godina Lektorata za makedonski jezik u Rijeci

S POGLEDOM PREMA EUROPI

Наслов:
Со поглед кон Европа
15 години Лекторат по македонски јазик во Ријека

S pogledom prema Europi
15 godina Lektorata za makedonski jezik u Rijeci

Уредувачки одбор:
проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска
проф. д-р Наталија Поповска
м-р Биљана Стојановска

Издавач:
МАТИЦА МАКЕДОНСКА
бул. Св. Климент Охридски бр. 23, Скопје
Република Северна Македонија
www.matica.com.mk

За издавачој:
Илина Силјан

Лекџура:
(на текстовите на македонски)
Биљана Стојановска

(на текстовите на хрватски)
авторите на текстовите на хрватски јазик

Печайџи:
Art Print Studio

Година на издавање:
2023

Тираж:
100 примероци

ISBN 978-608-10-0982-8

Содржина

Предговор	5
Predgovor	7
prof. dr. sc. Aleksandar Mijatović	9
проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска	13
Goran Kalogjera , profesor emeritus	17
Diana Stolac , profesor emeritus.	27
izv. prof. dr. sc. Dejan Durić	31
проф. д-р Наташа Аврамовска	33
prof. dr. sc. Estela Vanov	39
Данчо Марковски , амбасадор	43
проф. д-р Емилија Црвенковска	45
проф. д-р Максим Каранфиловски	49
проф. д-р Лорета Георгиевска-Јаковлева	53
проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ	57
prof. dr. sc. Sanja Zubčić	61
izv. prof. dr. sc. Mihaela Matešić	65
проф. д-р Васил Тоциновски	67
м-р Ана Азеска	71
м-р Биљана Стојановска	73
Tiana Lakoseljac	79
Hana Vrbanić	83
Ivana Katana	87
Прилози / Prilozi	91

Предговор

Повод за објавувањето на оваа свечена монографија е 15-годишното постоење на Лекторатот по македонски јазик при Филозофскиот факултет, Универзитет во Риека, основан во 2008 година.

15-годишниот јубилеј на Лекторатот се совпаѓа со уште три значајни јубилеи: 50-годишното постоење на Универзитетот во Риека (1973 – 2023) и 25-годишното постоење на Филозофскиот факултет во Риека (1998 – 2023), во чии рамки при Отсекот за кroatистика дејствува Лекторатот. Оваа, 2023 година, се навршуваат и 10 години од зачленувањето на Република Хрватска во Европската Унија, меѓународна организација кон која се стреми и Република Северна Македонија.

На страниците што следуваат поместени се дваесет текстови од исто толку автори, во кои е прикажан историјатот на овој Лекторат, неговата наставна, научна и издавачка дејност, како и неговото значење за странската македонистика. Монографијата е збогатена со фотографии и документи кои ги доловуваат важните моменти и ја допрецизираат успешната приказна на овој Лекторат.

Им изразуваме благодарност на сите автори што зедаа учество во создавањето на оваа Монографија и што на тој начин придонесоа да останат забележани сите развојни точки во работата на Лекторатот по македонски јазик во Риека од неговото основање во 2008 до јубилејната 2023 година.

На Лекторатот по македонски јазик во Риека му посакуваме натамошен раст и развој, голем број студенти, нови и поголеми успеси и успешна промоција на македонистиката во хрватскиот културен контекст.

Посебна благодарност изразуваме до претседателот на Република Северна Македонија г. Стево Пендаровски за безрезервната поддршка како покровител на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура, за неговите заложби за научното изучување на македонскиот јазик, литература и култура преку лекторатите по македонски јазик широм светот и за поддршката при издавањето на оваа монографија.

Од Уредувачкиот одбор

Predgovor

Povod za objavljivanje ove svečane monografije je 15 godina postojanja Lektorata za makedonski jezik na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, osnovanog 2008. godine.

Petnaestogodišnji jubilej Lektorata poklapa se s još tri značajne obljetnice: 50 godina postojanja Sveučilišta u Rijeci (1973. – 2023.) te 25 godina postojanja Filozofskog fakulteta u Rijeci (1998. – 2023.) u čijem okviru, u sklopu Odsjeka za kroatistiku, djeluje Lektorat. Ove, 2023. godine, obilježava se i 10. obljetnica pristupanja Republike Hrvatske Europskoj Uniji, međunarodnoj organizaciji kojoj teži i Republika Sjeverna Makedonija.

Na stranicama koje slijede nalazi se dvadeset tekstova od jednakog broja autora, u kojima je prikazana povijest ovog Lektorata, njegova nastavna, znanstvena i izdavačka djelatnost, kao i njegov značaj za stranu makedonistiku. Monografija je obogaćena fotografijama i dokumentima koji bilježe važne trenutke i preciziraju uspješnu priču ovog Lektorata.

Zahvalni smo svim autorima koji su sudjelovali u izradi ove Monografije i samim time doprinijeli da sve razvojne točke u radu Lektorata za makedonski jezik u Rijeci, od njegova osnutka 2008. godine do jubilarne 2023. godine, ostanu zabilježene.

Lektoratu za makedonski jezik u Rijeci želimo daljnji rast i razvoj, velik broj studenata, nove i još veće uspjehe i uspješnu promociju makedonistike u hrvatskom kulturnom kontekstu.

Posebnu zahvalu upućujemo predsjedniku Republike Sjeverne Makedonije g. Stevi Pendarovskom na pokroviteljstvu i bezrezervnoj potpori Međunarodnomu seminaru za makedonski jezik, književnost i kulturu, na njegovim zalaganjima za znanstvena istraživanja makedonskoga jezika, književnosti i kulture kroz lektorate za makedonski jezik diljem svijeta te na podršci prilikom izdavanja ove monografije.

Uredništvo

PRIJATELJSTVO JEZIKA – JEZICI PRIJATELJSTVA

*Povodom 15 godina Lektorata za makedonski jezik na Filozofskom fakultetu
Sveučilišta u Rijeci*

„*Philologen*, die von ihrer Wissenschaft reden, rühren nie an die Wurzeln, sie stellen nie die Philologie als Problem hin. Schlechtes Gewissen? oder Gedankenlosigkeit?“,
F. Nietzsche, *Wir Philologen*

Lektorat za makedonski jezik na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci ove godine bilježi 15 godina rada. Ta se obljetnica podudara s 25 godina Filozofskog fakulteta u Rijeci. U proteklom se razdoblju Lektorat za makedonski jezik razvijao strelovito, postao prepoznatljiva sastavnica Filozofskog. Kolegiji koje izvodi Lektorat omiljeni su među studentima. Studenti Filozofskog žele što više saznati o makedonskom jeziku, civilizaciji, kulturi i društvu, graditi te održavati veze među narodima.

Razvoj Filozofskog i Lektorata neraskidivo su isprepleteni. Lektorat je pridružen Odsjeku za kroatistiku, koji je postao stjecište lektorata, osim makedonskog, na Odsjeku djeluju i poljski, slovenski i mađarski lektorat. Lektorati izvode kolegije koje mogu upisati studenti kroatistike i njihovi kolege s drugih studija na preddiplomskoj i diplomskoj razini. Vjerujemo da će i druge sastavnice Sveučilišta u Rijeci prepoznati intelektualnu, gospodarsku i kulturnu važnost poučavanja ovih jezika – makedonskog, poljskog, slovenskog i mađarskog – to su sve jezici naših susjeda i zemalja s kojim Republika Hrvatska ima razvijene ekonomske, turističke i kulturne veze.

Godina osnivanja makedonskog lektorata, 2008., granična je godina, početak ekonomske krize, društvenih i političkih promjena koja potresaju svijet i regiju. Odražava se to na akademski sustav. On je baš zakoračio u treću godinu primjene bolonjske reforme visokoškolskog obrazovanja. U osvit krize, na pragu neizvjesnih godina, kada se sve mijenjalo, Lektorat za makedonski jezik započeo je svoj rad na Filozofskom te je uz podršku Odsjeka za kroatistiku, Filozofskog i Sveučilišta u Rijeci razvio prepoznatljivu djelatnost. Bio je neizostavan dio početaka internacionalizacije.

Očekuje se reći da je taj iskorak Filozofskog povezan s riječkom otvorenosti prema makedonskoj zajednici, dijelu složenog etničkog i jezičnog mozaika Riječana. Razumljivo, i to je točno, ali je li time artikulirana bezuvjetna dobrodošlica koja se predmnijeva? Razmotrimo taj način izražavanja u legalističkom leksiku manjine i većine, kakav je na snazi. Legalistički model međutim nikad nije uključiv jer po njemu manjina *in ultima linea* ostaje izvan većine. Niti taj legalistički model može zahvatiti različitost, dotiče tek raznovrsnost kao hijerarhiju vrsta raspoređenih prema blizini odnosno udaljenosti od kategorije. U akademskom rječniku to se preslikava u internacionalizaciju, pojam koji isušuje lutalački karakter akademskog.

Umjesto toga, treba naći mnoštvenost riječkog. Kozmopolitsku gostoljubivost grada čiji je identitet kao i jezik sazdan od razlika. Kao što znamo, tim de Saussureovim otkrićem o razlikovnom identitetu jezičnih jedinica lingvistika raskida s filologijom. Kozmopolitizam koji je neprekidna konjunkcija ...i...i...i... konstituira sredinu bez početka i kraja. U kozmopolitskoj konjunkciji sve sastavnice istovremeno tvore i rastvaraju identitet. Ne samo što se identitet neprekidno mijenja, on nije samo mnoštvo, već je on beskonačno umnažanje.

Riječko ne proizlazi iz onoga što je iz Rijeke. Riječko je pridjev, svojstvo onoga što *nije* iz Rijeke. Rijeka, *flux*, *flumen*, *fluidno*, *fluminensia*. Rijeka, grad koji teče. Ne, gradovi su uvijek uz rijeke koje im daju protočnost. Grad koji je kapitalizirao rijeku, Rijeka je eponim rijeke, slogan koji pridjev pretvara u imenicu, kvalitetu u supstanciju. Rijeka je prestala biti rijeka. Eponimizacijom opće imenicu u vlastitu, Rijeka je izgubila svoju vezu s rijekom, riječno pretvorila u riječko, zaustavivši protočnost. Grad koji kida svoje veze s vodom gubi svojstvo gradskog.

Rijeka, grad koji teče rječnička je natuknica, ali ne i potez u jezičnoj igri. Ne govori ni o Rijeci, ni rijeci, ni o riječnom, niti o riječkom. Kao i glasoviti citat Filozofa po kojem se u istu rijeku ne može dvaput stupiti, odnosi se na jezičnu igru upotrebe riječi rijeka, ali ne i na primjenu pravila koja nije navođena pravilom. Fluidnost pravila leži u izostanku pravila njihove primjene. Postoji pravilo jezične igre, ali se ne zna da je potez u jezičnoj igri izveden prema tom pravilu. Heraklit je promijenio pravilo jezične igre rijeka, ali samo pravilo nije odredio kao rijeku. Isto pravilo ne može se jednako primijeniti u dva različita trenutka. Postoje pravila za poteze, ali se oni ne vuku isto u različitim trenucima.

Otvoriti lektorat stranog jezika nije paternalistički čin, već promjena jezične igre odnosa između vlastitog i stranog jezika. Za stranim jezikom počinje se tragati u vlastitom. Maglovito sjećanje na babilonsko lingvističko posmrucé ne obnavlja se otkrićem drugog jezika, već vlastitog jezika kao drugog. Prva antropološka ekspedicija otisnula se u poznato i otkriva kako je ono izgubilo draž nepoznatog.

Sirenski zov nepoznatog mami da se poznato vrati u vremenski tok. Kao i pravilo jezične igre, poznato nije isto u različitim trenucima. Na jednom mjestu *Filozofskih istraživanja* Wittgenstein uspoređuje jezik s labirintom u kojem se na isto mjesto može doći iz različitih smjerova te se na tom istom mjestu istovremeno i pronaći i izgubiti. Isto mjesto nije uvijek i poznato mjesto. Poznato se gradi uvijek iznova.

Filolozi, ti tragači za povijesti riječi, upravo su u riječi filologija olako prešli preko *philia* što znači ljubav prema, sklonost ka, združivanje s. Zanimajući tu afektivnu dimenziju, združujuću snagu riječi, filologija se usmjerila na navodno znanstveno proučavanje dimenzije na koju upućuje *logos*. Ne bi li zaštitila riječ od gubljenja karakteristike istog, filologija je prekinula vezu jezika i svijeta, jezik je postao antikvarna povijest dokumenata lišenih vremenske dimenzije.

Nietzsche kritizira filologe jer svoj predmet lišavaju vremenske dimenzije, držeći u uvjerenju da prošlost pohranjuje ljudsko u nepromijenjenom stanju. Filolog budućnosti (*der zukünftige Philologe*), međutim, pridaje starini status anakronizma, oduzimajući kulturi samorazumljivost, poznato lišava nepromjenjive istosti, a iznad svega potkopava filologiju tako što joj oduzima prevlast prošlosti nad suvremenošću. Filologija budućnosti, kao kritička filologija, kida veze između prošlosti i suvremenosti, ostaje samo promjena *iz* i *u* kojoj iščezava ono što se mijenja. Ne proistječe nešto iz porijekla pa je ujedno i dokument u kojem se to porijeklo zrcali. Naprotiv, porijeklo nestaje kao kategorija a s njim i filologija kao čuvarica porijekla. Nije slučajno da filologija prelazi u lingvistiku raskidom između dijakronije i sinkronije, kada suvremenost preuzima nadležnost nad prošlosti. No, sinkroniji treba vratiti vremensku dimenziju koju je prisvojila filologija.

Werner Hamacher u 19. tezi *Minime Philologice*, određuje čovjeka kao *zoon philologon*, biće koje čezne za jezikom koji nadilazi dani i poznati jezik, neprekidno ga pretvarajući u nepoznat jezik, otkrivajući kako mu vlastiti jezik postaje nepoznat. Pravi predmet filologije je podvajanje jezika unutar sebe, uvođenje vremena u jezik.

Filozofski fakulteti ne mogu bez jezične raznolikosti, bez umnažanja jezika, jezičnog množenja, ljubavi prema jezicima, logičkom afektu koji se opire pretvaranju jezika u predmet pohranjivanja i proučavanja. *Philia*, prijateljstvo, bratstvo, privrženost, naklonost prema jeziku i kroz jezik prema drugome.

Lektoratu makedonskog jezika Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci čestitamo njegovu obljetnicu, jubilej važan Lektoratu i Fakultetu, želimo mu da se nastavi razvijati, zajedno s njegovom matičnom institucijom. Neka jedno drugome doprinose, međusobno se podupiru, oslanjaju se jedno na drugo, razvijajući jezik prijateljstva unutar i izvan institucija.

проф. д-р **Весна Мојсова-Чепишевска**
Директорка на МСМЈЛК при УКИМ

ЛЕКТОРАТОТ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО РИЕКА – ВИСТИНСКА ОАЗА НА МАКЕДОНИСТИКАТА ВО ХР- ВАТСКА

Како директорка на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (МСМЈЛК при УКИМ) остварив работна посета на Хрватска, на филозофските факултети на универзитетите во Загреб и во Риека (два универзитетски центри на коишто со одделни лекторати се изучуваат македонскиот јазик, литература и култура) и тоа од 1 до 5 ноември 2021 година. Работната посета беше организирана по повод одбележувањето на стогодишнината од раѓањето на Блаже Конески, а со цел да се отворат нови перспективи за македонистиката на хрватските универзитети и посебно на Риечкиот универзитет. За разлика од Загреб, Лекторатот во Риека е најмладиот лекторат. Секако, македонистиката во Риека има долга и богата традиција, а македонистичките предмети на Универзитетот во Риека се предаваат од почетокот на осумдесеттите години на минатиот век.

Но, ме фасцинира податокот дека интересот за македонистиката на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Риека е исклучително голем. А, мора да бидам и искрена дека ме возбудува и бројката на оние што го учеле македонскиот јазик по различни основи. Така, од 2008-та кога започнува со работа овој лекторат, па до крајот на академската 2021/2022 година (една година пред да ни се случи одбележувањето на убавиот јубилеј од 15 години исклучителна работа на Лекторатот по македонски јазик), низ Лекторатот минале над 2 000 студенти. Оваа бројка трча да се доближи до онаа бројка на 3500 ученици што поминаа низ (на)уката на Светиклиментовата, на Охридската книжевна школа. Така, досегашните постигнувања обврзуваат да се преземат конкретни активности за натамошно продлабочување на перспективите за македонистиката во Хрватска и поддршка на работата на овој, најнов, но во моментов најброен лекторат по македонски јазик. Токму тие активности беа во фокусот на состаноците коишто ги остварив, најпрвин на состанокот со деканот на Филозофскиот факултет (во рамките на кој функционира Лекторатот по македонски јазик), проф. д-р Александар Мијатовиќ, а потоа и на состанокот со професори од Отсекот за кroatистика, предводен од раководителот на овој отсек, проф. д-р Дејан Дуриќ. Во исклучително

пријатна и пријателска атмосфера се разговараше за предлози за конкретни активности коишто би се оствариле во следните две години, како и за можните нови перспективи за македонистиката во Хрватска и за нашиот влог како два универзитета во развивањето на македонско-хрватските културни и научни врски. На двете средби учествуваа и амбасадорот, Н. Е. Милаим Фетаи, директорката на Културно-информативниот центар на Република Северна Македонија во Загреб, проф. д-р Наталија Поповска, академик Горан Калоџера (најголемиот „виновник“/ иницијатор за отворањето на овој лекторат), раководителот на Отсекот за крoагистика, проф. д-р Дејан Дуриќ и актуелната лекторка по македонски јазик на Факултетот, м-р Биљана Стојановска. Радува сознанието дека на сите овие формални, но и на оние неформални средби секогаш разговаравме како што разговараат стари и добри пријатели.

Овој лекторат е вистинска оаза на македонистиката во Хрватска. А за добрата работа на Лекторатот по македонски јазик во Риека со својата интензивна работа уште од неговото формирање, голем придонес има првиот лектор, проф. д-р Васил Тоциновски. Оваа негова заложба продолжија да ја унапредуваат и м-р Ана Азеска, како и моменталната лекторка м-р Биљана Стојановска, сите избрани и испратени на оваа мисија од МСМЈЛК при УКИМ. Од Лекторатот по македонски јазик на Филозофскиот факултет имаме редовни учесници на летните, а од 2021 и на зимските школи, и тие се секогаш исклучително посветени во изучувањето на македонскиот јазик во рамките на тие школи на секојдневните лекторски часови и предавања, како и на разните преведувачки работилници. Ова го потврдувам преку личното искуство како долгогодишен лектор на самите летни и зимски школи. И мора да се оддаде почит кон сите лектори зашто ова е резултат на нивната посветеност.

А, Хрватска за мене има и посебно место во срцето. Во Хрватска сум била и професионално и приватно повеќе пати. Местата кои сум ги посетила се: Осиек, Ѓаково, Загреб, Самобор, Плитвичките Езера, скоро голем дел од Истра и Алејата на глаголашите, Опатија, Пула, Ровињ, Дубровник, секако и Риека (неколку пати). А, во Дубровник бев пред околу 15 години на Летната школа по хрватски јазик, што е пандан на летните школи на нашиот Семинар. Но, генерално, многу повеќе сум била професионално преку разни учества на конференции и симпозиуми на двата универзитети (Загреб и Риека). Во Риека најмногу професионално, особено по повод неколкуте научни симпозиуми одржани токму на Филозофскиот факултет, на кои македонски и хрватски истражувачи ги изнесуваа своите видувања/ проучувања на македонско-хрватските јазични, книжевни и културни врски.

Секако ме радува што и овој наш мал јубилеј – **15 години од отворањето на Лекторатот по македонски јазик на Отсекот за кroatистика**, се надоврзува на оној **40 години македонистика во Риeка**, а станува уште поголем во рамките на уште два други јубилеја – **25 години од Филозофскиот факултет на Универзитетот во Риeка**, кој пак го прославува својот **половина век (50 години) работа**.

Еве ни и вистинска причина достојно да го одбележиме 15-годишното работење на Лекторатот по македонски јазик и во името на овие четири големи јубилеи да наздравиме за уште поуспешни проекти и уште поголема соработка на двата Универзитета (Скопскиот и Риечкиот), двата града (Скопје и Риeка), двата народа (македонскиот и хрватскиот).

RIJEČKA MAKEDONISTIKA

Studij makedonskoga jezika i književnosti osnovan je u sklopu ondašnjega studija jugoslavistike pri Pedagoškome fakultetu u Rijeci, sada već daleke 1980. godine. Za predavača na tim kolegijima izabran je, na preporuku **prof. Petra Kepeskoga** (1924. – 1980.), voditelja studija makedonskoga jezika i književnosti na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, prof. Goran Kalogjera, koji je ubrzo i doktorirao s tezom *Hrvatsko-makedonski književni i kulturni dodiri od njihovih početaka do osamdesetih godina dvadesetoga stoljeća*. Bio je to prvi komparativni hrvatsko-makedonistički doktorat u Hrvatskoj, koji se sustavnije pozabavio književnim i kulturnim vezama Makedonaca i Hrvata. Makedonski jezik je u prve dvije godine predavao zagrebački makedonist **prof. Borislav Pavlovski**, dok je kolegij književnosti predavao prof. Kalogjera. Studij makedonistike trajao je negdje do devedesetih godina, kada se riječka jugoslavistika, kao i ostale hrvatske katedre takva ustroja, transformiraju u studij hrvatskoga jezika i književnosti.

Da je makedonska književnost bila zanimljiva studentima Pedagoškoga fakulteta, svjedoči i činjenica da je u periodu života studija makedonistike velik broj studenata diplomirao na temi iz makedonske književnosti. Na temelju podataka Studentske službe ondašnjega Pedagoškog fakulteta, iznosimo i te podatke, smatrajući ih vrijednim pokazateljem interesa koji je među studentima vladao za makedonsku književnost. Temu iz makedonske književnosti za svoj su diplomski rad izabrali sljedeći diplomanti: Zvezdana Lacić Vidaković (*Romantičar Konstantin Miladinov*), Sanja Macut (*Poezija Blaže Koneskog*), Robert Ferlin (*Moralna problematika u djelima Božina Pavlovskog*), Jadranka Gorički (*Blaže Koneski*), Silvana Čarlija (*Dramski ciklus Kole Čašule*), Milica Čubrilo (*Književni opus Stale Popova*), Marica Filipović (*Junaci Taška Georgijevskog*), Sonja Blečić (*Narodne makedonske pjesme*), Vanda Radetić (*Tihi glas Ace Šopova*), Fatima Mašinović (*Blaže Koneski – prvi čovjek makedonske renesanse*), Ivanka Jelenc (*Mateja Matevski*), Vesna Mirković (*Poetska djelatnost Konstantina Miladinova*), Ljiljana Šego (*Motiv pečalbarstva u makedonskoj književnosti*), Radenko Jelčić (*Poezija treće generacije makedonskih pjesnika*), Marinko Lazarić (*Kočo Racin – Beli mugri*), Marina Šaflin (*Automahija u romanima Slavka Janevskog*), Nebojša Tomić (*Književnost za djecu Slavka Janevskog*), Zoran Pjevalica (*Sedam pjesničkih*

krugova Ante Popovskog), Goran Šebalj (*Književno djelo Klimenta Ohridskog*), Biserka Butković (*Umjetnička vrijednost makedonske novele na primjeru Branka Varošlije*), Tina Udovičić (*Dramski opus Gorana Stefanovskog*), Koraljka Reiner (*Strukture kraćih prozних oblika Slavka Janevskog*), Mladen Zubović (*Mateja Matevski – poetska moderna realnost*), Tanja Marčan (*Egejska tema u opusu Taška Georgijevskog*), Milan Bogić (*Poezija Konstantina Miladinova u odnosu spram usmenog stvaralaštva*), Edita Bulajić (*Utemeljitelji makedonske dramske književnosti*), Kerol Musul Perić (*Razvoj makedonske drame*), Anto Marjanović (*Egejske teme Taška Georgijevskog*), Alida Šegota (*Suvremena makedonska književnost – opće karakteristike*).

Afirmacija novoga studija na Pedagoškome fakultetu ne bi bila moguća bez pomoći lokalnih medija, prvenstveno riječkoga *Novog lista*. Svi urednici rubrike *Kultura*, počevši od 1980. godine do danas, temeljito su i afirmativno pratili razvoj riječke makedonistike, što se da i dokazati. Na stranicama *Kulture* Novoga lista, sustavno je praćena književna produkcija u Makedoniji, kulturna događanja, osnivanje i djelovanje MKD-a *Ilinden* iz Rijeke, kao i nastanak i rad Lektorata za makedonski jezik. Međutim, govoreći o *Novome listu*, moramo iskazati zahvalnost svim urednicima *Kulture* i novinarima iz te redakcije, koji su svojim tekstovima pripomogli afirmaciji studija makedonistike, ali i skrenuli pažnju javnosti na makedonsku etničku manjinu i njene programe. Ovdje treba biti korektan i reći da je makedonska nacionalna zajednica prepoznala značaj studija makedonskoga jezika i književnosti, i netom se po osnivanju MKD-a *Ilinden* vrlo agilno uključila u svojevrsno radno zajedništvo s Katedrom za makedonski jezik i književnost. Počevši od 1980. godine, kada iz tiska izlazi prvi osvrt na *Antologiju suvremene makedonske poezije*, prireditelja Branislava Glumca i Petra Kepeskoga pa sve do dana ispisivanja ovih redaka, *Novi list* njeguje i promovira, kako riječke Makedonce, tako i makedonistiku općenito. Na stanicama *Novoga lista*, odnosno cijenjene i vrlo čitane rubrike *Kultura*, objavljeni su tekstovi o lingvistu i pjesniku Blaži Koneskome (*U povodu 60. godišnjice života Blaže Koneskog*), književnom povjesničaru Mihailu Rendžovu (*Mihail Rendžov – laureat Struških večeri poezije*), sveučilišnim profesorima Branku Hećimoviću i Borislavu Pavlovskome (*Suvremena makedonska drama*), romanopiscu Stali Popovu (*Književno djelo Stale Popova*), književnom kritičaru Dušku Nanevskome (*Makedonska pjesnička škola*), prozaiku, pjesniku, esejistu, Slavku Janevskome (*Izabrana djela Slavka Janevskog u osam knjiga*), makedonskome jeziku (*O makedonskom jeziku*), pjesniku Koči Racinu (*Jedinstvena makedonska ličnost*), prozaiku Petri M. Andreevskome (*Pirika*), pjesniku Đorđi Arsovskome (*Srebrni potoci*), braći Miladinov (*Odabrane strane*), romanopiscu Božinu Pavlovskome (*Vest Aust*), dramskom piscu Koli Čašuli (*Priznanje za opsežan dramski rad*), pjesniku Vladi Uroševiću (*Dobitnik nagrade za poeziju „Braća Miladinovci“*), književnom povjesničaru Radomiru Ivanoviću (*Književne paralele*), makedonistu Đorđi Pop Atanasovu (*Rukopisni tekstovi*), pjesniku Vidoju Podgorecu (*Stablo sjećanja*), pjesniku Sandi Stojčevskome

(*Abor gora*), pjesnikinji Katici Ćulavkovojoj (*Dobitnica nagrade „Braća Miladinovci“*), pjesniku Mateji Matevskome (*Dobitnik nagrade „Blaise Sendras“*), književnom povjesničaru Gani Todorovskome (*Začarano poprište*), književnom povjesničaru i kritičaru Haralampiju Polenakoviću (*Izabrana dela*), književnom kritičaru Zlatku Kramariću (*Novi experimentum macedonikum, Makedonske teme i dileme*), pjesniku Radi Siljanu (*Struški laureat*), teoretičaru književnosti Milanu Đurčinovu (*Nova makedonska književnost*), književniku Venku Andonovskome (*Izlazak iz sjene*), povjesničaru Blaži Ristovskomu (*Kočo Racin*), novinaru Ognenu Bojadžiskomu (*Prometeji makedonski*), Borislavu Pavlovskomu (*Gospodari Labirinta, Vo znakot na komparativno čitanje, Laureat Borislav Pavlovski*), Kiri Gligorovu (*Makedonija je sve što imamo*), Miodragu Drugovcu (*Istorija na makedonskata kniževnost XX vek*), Jovanki Stojanovskoj Drugovac (*Bajka na životot*).¹ Na temelju ovih podataka, koji ukazuju na činjenicu da je u riječkome *Novom listu* objavljeno preko stotinjak prikaza, osvrtu i razgovora, možemo zaključiti da je ovaj list Primorsko-goranske županije odigrao izuzetnu ulogu u promociji makedonskoga jezika, književnosti i kulture.

Afirmaciji makedonistike pridonio je i znanstveni časopis Odsjeka za kroatistiku *Fluminensia*, koji je u svojoj rubrici o osvrtima na nove knjige prigodno pratio i izdanja iz područja makedonistike (*Antologija snova i maštanja – Gospodari labirinta* priređivača Borislava Pavlovskoga, Zbornik radova *Da vidim Ohrid, Strugu da gledam*, također urednika Borislava Pavlovskoga, Zbornik radova *Hrvatsko- makedonske književne veze 1*, knjiga Gorana Kalogjere, *Prilozi izučavanju makedonske književnosti, Proučavanje makedonske povijesti književnosti*).

Tekstovi o makedonskoj književnosti pojavljivali su se u omladinskom časopisu *Rival* (*Nacionalna i jezična preadaptacija kao česta oznaka nosioca preporodnog pokreta u Makedoniji i Hrvatskoj, Grigor Prličev između makedonske i grčke književnosti, Pjesnikov dug, Antun Mažuranić riječki preplatnik Zbornika braće Miladinova, Hrvatska scenska umjetnost na daskama makedonskih teataru*)² te u znanstvenom časopisu *Dometi* (*Kajo Parač i Kosta Racin, Djelatnost braće Milarov u Hrvatskoj, Racin u Hrvatskoj između dva rata, Boravak Andreje Petkovića u Rijeci tijekom 1865/6., Udio Haralampija Polenakovića u istraživanju veza između hrvatske i makedonske književnosti, Racin i čakavski pjesnici, Makedonska književnost*).³ Jedan od brojeva časopisa *Dometi* u potpunosti je posvećen makedonskoj književnosti.

1 Detaljni podatci i tekstovi objavljeni u *Novome listu* mogu se naći u knjizi: Kalogjera, Goran, *Osvrti*, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2004.

2 *Rival* br. 3 – 4, 1990., *Rival* br. 3 – 4, 1990., *Rival* br. 3 – 4, 1988., *Rival* 1 – 2, 1990., *Rival* br. 3 – 4, 1993.

3 *Dometi* brojevi 6, 1986., 4, 1988., 5 – 6, 1989., 4, 1989., 2 – 3, 1987., 2 – 3, 1987., 10, 1986., 12, 1990.

Nakon 1991. godine prestaje rad Katedre za makedonski jezik i književnost, jer se filološki odsjek transformira u čistu kroatistiku. Unatoč tome, makedonska riječ, makedonski tekstovi i makedonska kultura ne iščezavaju s područja Primorsko-goranske županije, prvenstveno zahvaljujući intenzivnom radu MKD-a *Ilinden*, koji unutar svoje etničke manjine i nadalje skrbi o svojoj nacionalnoj baštini, i to organizacijom raznih tribina, promocija i kulturnih svečanosti koje imaju za cilj promociju Makedonaca i Makedonije.

U želji da se sačuva plodna tradicija u Rijeci, Goran Kalogjera na funkciji prorektora za nastavu, uz suglasnost rektora **Daniela Rukavine**, inicira potpisivanja znanstvene suradnje sa sveučilištima u Skoplju, Bitoli, Štipu i Tetovu. Dolazi do intenzivnije suradnje Filozofskoga fakulteta i Instituta za makedonsku književnost, koji tada vodi Jovanka Drugovac. Navedena suradnja postaje izvorište budućih simpozija s naslovom *Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze*. Povezanost Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci i Instituta za makedonsku književnost te Instituta za makedonski jezik pri Sveučilištu u Skoplju rezultirat će s pet znanstvenih simpozija. Prvi simpozij održan je u Rijeci od 27. do 28. rujna 2006. godine, a sudjelovalo je 25 sudionika iz Hrvatske i Makedonije.⁴ Drugi znanstveni međunarodni simpozij *Makedonsko-hrvatski književni i kulturni vrski* održan je u Ohridu od 10. do 11. listopada 2007. godine, s ukupno 33 sudionika.⁵ Treći simpozij *Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze* održao se u Rijeci od 23. do 25. ožujka 2011. godine, s 58 sudionika iz Makedonije i Hrvatske.⁶ Četvrti simpozij održao se u Ohridu od 27. do 29. rujna 2013. godine, s 58 sudionika.⁷ Peti međunarodni skup *Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze*, održan je u Rijeci 6. i 7. listopada 2017. godine na kojem je sudjelovalo 26 sudionika iz Makedonije i Hrvatske.

Neosporno je da su simpoziji na temu komparativnog sagledavanja makedonističkih i kroatističkih tema postali prepoznatljivi i u visokoj politici, stoga je pokrovitelj trećega međunarodnog simpozija *Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze*, održanoga u Rijeci 2011. godine, bio predsjednik Republike Hrvatske **Ivo Josipović**.

Iz Ureda Predsjednika je Počasnomu konzulu Republike Makedonije sa sjedištem u Rijeci stigao sljedeći dopis:

4 Zbornik radova *Hrvatsko-makedonske književne i kulturne veze*, 1, Filozofski fakultet, Rijeka, 2008.

5 Zbornik na trudovi 2, *Makedonsko-hrvatski književni i kulturni vrski*, Institut za makedonska literatura, Skopje, 2009.

6 Zbornik radova 3, *Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze*, Filozofski fakultet Rijeka, 2011.

7 Zbornik na trudovi 4, *Makedonsko-hrvatski književni, kulturni i jazični vrski*, Institut za makedonska literatura, Skopje, 2014.

Poštovani gospodine Kalogjera,

Zadovoljstvo mi je izvijestiti Vas da je Predsjednik Republike prof. dr. sc. Ivo Josipović prihvatio Vašu zamolbu za pokroviteljstvom nad trećim međunarodnim simpozijem Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze, a koji će se održati u Rijeci od 23. do 25. ožujka ove godine. Budući da Predsjednik smatra kako se upravo kroz kulturu, znanost i umjetnost mogu razvijati i jačati odnosi između prijateljskih zemalja ali i sveučilišnih centara i ostalih znanstvenih i kulturnih institucija, bit će mu drago ukoliko i ove godine Vaš simpozij bude uspješan i dobro posjećen. U nadi da ćete ovu vrijednu tradiciju nastaviti i sljedećih godina, dopustite mi da Vam prenesem srdačne pozdrave Predsjednika Republike prof. dr. sc. Ive Josipovića.

Spoštovanjem,

Predstojnik Joško Klisović⁸

Državni savjetnik Dejan Kostadinov Petrov uputio je veleposlaniku Republike Makedonije u Zagrebu Danču Markovskomu sljedeći dopis:

*Vo prilog dostavuvame original od pismoto upateno od Pretsedatelot na Republika Makedonija Đorđe **Ivanov** do učesnicite na Tretiot međunaroden simpozium „Hrvatsko – makedonski kulturni, literaturni i jazični vrski“ što se održa od 23 do 25 mart 2011 godina vo Rieka, pod pokrovitelstvo na Pretsedatelot na Republika Hrvatska Ivo Josipović, so molba Ambasadata RM - Zagreb da go dostavi do nadležnata institucija organizator na navedeniot simpozium.⁹*

Ambasador Republike Makedonije Dančo Markovski prosljedio je pismo organizatorima, koje prenosimo u cijelosti:

Počituвани,

Dozvolete mi da upatam srdečni pozdravi do site učesnici na Tretiot međunaroden simpozium „Hrvatsko-makedonski kulturni, literaturni i jazični vrski“ što se održuva vo Rieka od 23 do 25 mart 2011 godina, pod pokrovitelstvo na mojot drag prijatel N. E. dr. Ivo Josipović, pretsedatel na Republika Hrvatska. So ogled deka se raboti za dosega najgolem simpozium od vakov vid na koj učestvuvaat vrvni makedonski i hrvatski naučnici od opštественite i humanitarnite nauku, veruvam deka istiот će donese izvonredni trudovi, diskusii, i sekako će gi zajakne tradicionalno bliskite vrski među Republika Makedonija i Republika Hrvatska.

8 Osobna arhiva Gorana Kalogjere

9 Osobna arhiva Gorana Kalogjere

Sorabotkata i bliskosta među Makedonija i Hrvatska ne e samo rezultat na geografskite i istoriski vrski tuku pred se zaedničko spodeluvanje na vrednosti, svetogledi i kultura. Veruvam deka uspešnata sorabotka će prodolži da se razviva na site polinja i im blagodaram na site naučnici za nivniot dragocen profesionalen, no i ličen pridones. Se nadevam deka naskoro će se vidime na vakov ili sličen nastan, ovoj pat organiziran od Republika Makedonija. Ušte ednaš bi sakal da Vi ja upatam mojata iskrena poddržka i blagodarnost za Vašite aktivnosti.

Vi posakuvam uspešen simpozium.¹⁰

Sklapanju sporazuma o suradnji Filozofskoga fakulteta u Rijeci i Filološkoga fakulteta *Blaže Koneski* iz Skoplja svakako su pridonijeli i uspješno realizirani *Hrvatsko-makedonski književni, jezični i kulturni simpoziji*, koji su ostavili znanstvene tragove u hrvatskoj i makedonskoj filološkoj misli.

Riječka makedonistika, koja je nastavila svoj razvojni put u formi Lektorata za makedonski jezik, izuzetno je dobro primljena u Makedoniji, gdje su brojne tiskovine s pažnjom godinama pratile njegov rad i razvoj. U Makedoniji se smatra da je navedeni Lektorat po broju studenata jedan od najbrojnijih lektorata makedonskoga jezika u svijetu.

Da bi se formalizirala suradnja dvaju fakulteta koji njeguju filološku misao hrvatskoga i makedonskoga jezika, dekan Filozofskoga fakulteta u Rijeci, dr. sc. **Predrag Šustar** i dekan Filološkoga fakulteta u Skoplju, dr. sc. **Maksim Karanfilovski**, potpisali su 30. ožujka 2010. godine Sporazum o suradnji. Naglasak je stavljen na razmjenu studenata, suradnju na znanstvenim skupovima, razmjenu znanstvene literature i posjete gostujućih profesora s hrvatske (riječke) i makedonske (skopske) strane. Sporazum je potpisan u prisutnosti Njegove Ekscelencije Danče Markovskoga, veleposlanika Republike Makedonije u Republici Hrvatskoj, voditelja Lektorata za makedonski jezik, dr. sc. Vasila Tocinovskoga te počasnoga konzula Republike Makedonije u Republici Hrvatskoj, dr. sc. Gorana Kalogjere, profesora Filozofskoga fakulteta u Rijeci. Dekan Predrag Šustar apostrofirao je značaj međunarodnih simpozija, ali i mogućnost slanja hrvatskih studenata na Seminar za makedonski jezik, koji se svake godine održava u Ohridu. U kontekstu dobre suradnje Makedonske ambasade i Grada Rijeke, veleposlanik Markovski je donirao Gradskoj biblioteci u Rijeci 130 primjeraka knjiga suvremenih makedonskih autora na engleskome jeziku. Isti broj primjeraka je, u ime makedonske vlade, veleposlanik donirao i Filozofskome fakultetu. Radi se o vrlo vrijednom projektu makedonske vlade, koja prevođenjem svojih najpoznatijih autora na engleski jezik želi približiti makedonski umjetnički književni korpus čitateljima diljem svijeta.

¹⁰ Osobna arhiva Gorana Kalogjere

LEKTORAT ZA MAKEDONSKI JEZIK PRI FILOZOFSKOM FAKULTETU U RIJECI

S obzirom na intenzitet i kvalitetu hrvatsko-makedonske suradnje na polju makedonistike i kroatistike te imajući u vidu da je makedonistika djelovala deset godina na Pedagoškome fakultetu, Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci uputio je dekanu, prof. **Elviju Baccariniju** 4. ožujka 2008. godine zahtjev za angažiranjem **lektora za makedonski jezik**. U zamolbi pročelnica Odsjeka za kroatistiku dr. sc. Adriana Car-Mihec naglašava kako studenti Hrvatskoga jezika i književnosti obvezno slušaju i drugi slavenski jezik te bi, sukladno već obavljenim razgovorima sa Sveučilištem *Sv. Ćirila i Metoda* iz Skoplja, bilo sretno rješenje da se što prije riješi angažiranje stranog lektora.¹¹ Dekan Filozofskoga fakulteta dr. Elvio Baccarini potom 6. ožujka 2008. upućuje Sveučilištu u Rijeci zahtjev za pokretanjem postupka radi angažiranja stranog lektora za makedonski jezik.¹² Prorektor za nastavu Sveučilišta u Rijeci dr. sc. Goran Kalogjera u svome dopisu Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, Upravi za međunarodnu suradnju, podržava zamolbu Odsjeka za kroatistiku, argumentirajući njihov zahtjev trima razlozima: održanim simpozijima, interesom studenata za makedonskim jezikom te postojanjem makedonske nacionalne manjine u Primorsko-goranskoj županiji, poglavito gradu Rijeci.¹³ Nakon odluke prof. dr. sc. **Gjorgija Martinovskoga**, rektora Sveučilišta *Sv. Ćirila i Metoda*, o izboru Vasila Tocinovskoga na mjesto lektora za makedonski jezik pri Filozofskome fakultetu u Rijeci, Sveučilište u Rijeci 22. rujna šalje Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta dopis o toj odluci, s molbom da se proces otvaranja **Lektorata makedonskoga jezika** privede kraju.¹⁴ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta 17. listopada 2008. godine šalje prorektoru za nastavu Sveučilišta u Rijeci *Potvrdu o statusu stranog ugovornog lektora Vasila Tocinovskog u ak. G. 2008./2009.*¹⁵ Ovom odlukom Lektorat za makedonski jezik u studijskoj godini 2008./2009. započinje sa svojim radom. Početak rada Lektorata za makedonski jezik uveličao je i dolazak predsjednika Republike Makedonije, gospodina **Branka Crvenkovskoga** u Primorsko-goransku županiju. Nakon protokolarnog sastanka s gradonačelnikom i županom, predsjednik Crvenkovski prihvatio je poziv rektora Sveučilišta u Rijeci, akademika Daniela Rukavine i svojim prisustvom u zgradi Rektorata pred brojnim uzvanicima 7. studenoga 2008. godine održao govor, u kojemu

11 Osobna arhiva Gorana Kalogjere

12 Isto

13 Isto

14 Isto

15 Isto

je poseban naglasak stavio na otvaranje Lektorata za makedonski jezik pri Sveučilištu u Rijeci.

Shodno navedenome, Lektorat za makedonski jezik započeo je s radom pri Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci akademske godine 2008./2009. Narednih šest godina nastavu je vodio redoviti profesor Sveučilišta *Sv. Ćirila i Metoda* iz Skopja, **dr. Vasil Tocinovski**. U zimskome su semestru studenti započeli slušati tri kolegija, (Makedonski jezik 1, Makedonska kultura i civilizacija, Makedonska književnost 19. i 20. stoljeća). U ljetnome su se semestru predavala dva kolegija: Makedonski jezik 2 i Monografski pristup suvremenim temama iz makedonske književnosti, što ukazuje na činjenicu da se Lektorat uzdigao iznad svoje temeljne funkcije, podučavanja jezika i razvio u određeni vid izučavanja makedonske civilizacije i kulture, ali i suvremene književnosti, što ga je po broju polaznika učinilo jednim od najjačih lektorata makedonskoga jezika u svijetu. Prema izvješću prof. Tocinovskoga, navodimo broj sudionika Lektorata po studijskim godinama:

studijska godina 2008./2009. – 109 studenata

studijska godina 2009./2010. – 254 studenata

studijska godina 2010./2011. – 369 studenata

studijska godina 2011./2012. – 264 studenata

studijska godina 2012./2013. – 166 studenata

studijska godina 2013./2014. – 175 studenata

studijska godina 2014./2015. – 89 studenata.

Prof. Tocinovski je uspio animirati dio polaznika Lektorata da za svoje diplomske radnje uzmu teme iz makedonske kulture i književnosti, i to: Marinu Ulaković (*Andrija D. Petković – pjesnik, lingvist i diplomat*), Mateju Mavrinac (*Makedonistička istraživanja profesora Gorana Kalogjere*), Amru Brkić (*Prilog Borislava Pavlovskog hrvatskoj makedonistici*), Antoniju Malart (*Georgij Kapčev – prvi makedonski tiskar u Hrvatskoj*), Mašu Crnogorac (*Slika drugoga u pripovijetkama Vasila Tocinovskog*), Mirelu Markanović (*Dopisivanje djetinjstva – topla dinamika odrastanja na primjeru zbirke „Zvoni dvaput“*), Ivanicu Topić (*Racin u Hrvatskoj*), Ivu Črnjar (*Čovjek, vrijeme i prostor u pripovjetkama „Sušačko popodne“ Vasila Tocinovskog*).

Nakon povratka dr. Tocinovskoga u Skoplje, za novu je lektoricu izabrana **Ana Azeska**, koja započinje s nastavom u studijskoj godini 2014./2015. Ana Azeska započinje s predavanjima iz kolegija Makedonski jezik 1, Makedonski jezik 2 te Makedonska kultura i civilizacija. Goran Kalogjera preuzima predavanja iz kolegija Monografski pristup temama iz suvremene književnosti. U studijskoj godini 2014./2015. bilo je 89

upisanih studenata, što pokazuje da odlazak prof. Tocinovskoga nije ozbiljnije narušio interes za kolegije koji se nude u okviru Lektorata za makedonski jezik. Pritom treba naglasiti da su najveći interes studenti pokazali za kolegije Makedonski jezik 1 i 2 (53 studenti).

Nakon Ane Azeske na Lektorat dolazi kao nova lektorica Biljana Stojanovska. Kolegica Stojanovska napravila je vidljive kvalitativne pomake u dotadašnjem nastavnom planu Lektorata, te je uvela nove kolegije: Makedonski jezik za prevoditelje 1, 2, 3, 4, Makedonski jezik 5, 6, što je umnogome ojačalo funkcionalnost i kvalitetu nastave. Kolegica Stojanovska radi i na svom usavršavanju kao doktorandica i suradnica na riječkom projektu Semantičke domene deiktičkih riječi – Istraživanje brzih semantičkih procesa. Naravno da pritom predaje i kulturološki kolegij Makedonska kultura i civilizacija. Rezimiramo li prve upise na Lektorat 2008./2009. do 2022., moramo biti izrazito zadovoljni. Pokazatelji polaznika uvijek su vrlo visoki, tako primjerice 2018./2019. imamo 165 polaznika, 2019./2020. 140, 2020./2021. 101, 2021./2022. njih 79. Saberu se polaznici svih tih godina, dolazimo do brojke od 2422 polaznika, što je reprezentativno.

Nadamo se da će Lektorat za makedonski jezik i nadalje opstati pri Filozofskome fakultetu u Rijeci, kao trenutačno jedina čvrsta, znanstveno utemeljena veza između dvaju sveučilišta, Sveučilišta u Rijeci i Sveučilišta Sv. Ćirila i Metoda iz Skoplja.

Napomena: Tekstovi prof. Gorana Kalogjere preuzeti su iz knjige *Makedonci u Primorsko – goranskoj županiji*, Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2016. Oba teksta su doradena i upotpunjena novih podacima.

SLAVISTIKA U RIJECI

U ovome svečanome zborniku povodom 15. godišnjice Lektorata za makedonski jezik Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci želim još jednom govoriti o važnosti poznavanja slavenskih jezika za svakoga studenta hrvatskoga jezika i književnosti. Čini mi se da se to, premda često naglašavano, gubi u promišljanjima o kompetencijama budućih nastavnika materinskoga jezika.

Hrvatski jezik pripada slavenskoj porodici jezika, stoga najviše zajedničkih obilježja nalazi s drugim slavenskim jezicima, s nekima više, a s nekima manje. U osvještavanju jezične biti jezika, ali i pojedinačnih jezičnih crta, metodološki je opravdano uspoređivati značajke bliskih jezika te tako studentima pokazati korake u utvrđivanju značajki, da bi oni potom sami mogli provoditi kvalitetne jezikoslovne analize i sinteze. Držim da u pripremama kurikula valja o tome voditi računa.

Provest ću nas kroz posljednja stoljeća proučavanja i poučavanja hrvatskoga jezika kako bismo mogli vidjeti odnos kroatistike i slavistike.

Što je bilo očekivano od jezikoslovaca u 19. stoljeću? Zapravo, bolje bi bio pitanje što je bilo očekivano od filologa, jer je onih istraživača hrvatskoga jezika koje bismo mogli nazvati isključivo jezikoslovcima bilo malo. Naime, kvalitetne su nam rezultate svojih istraživanja ostavili i oni kojima je polazište bila prožetost jezika i književnosti, uz uvažavanje društvenoga i povijesnoga konteksta, a kojima bolje odgovara naziv filolozi.

U 19. je stoljeću bilo očekivano od filologa da dobro vladaju nekim slavenskim jezicima te nekim svjetskim jezicima iz drugih jezičnih porodica, kako takozvanim mrtvim (latinskim i starogrčkim), tako i aktualnim europskim jezicima. Za slavistiku to je u prvome redu bio njemački jezik, potom u životopisu 19-stoljetnih (ne samo hrvatskih) filologa čitamo poznavanje talijanskoga, francuskoga, mađarskoga... Engleski jezik je iznimno kada u tome popisu, tek krajem stoljeća i uz filologe koji su usmjereni proučavanju pomorskih tema, od nazivlja nadalje, ili engleske književnosti, npr. djela Williama Shakespearea ili Johna Milтона, čiji se prvi prijevodi na hrvatski jezik tada stvaraju. Uostalom, dok ostale strane jezike nalazimo u programima tadašnjih gimnazija, engleskoga nema te će se naći tek na kraju 19. stoljeća u pomorskim školama,

a prvi put u bakarskoj Nautici od 1883. godine, premda i iz djelovanja nastavnika riječke nautike vidimo izvrsno poznavanje engleskoga jezika već sredinom stoljeća.

Vratimo se slavistici. Očekivalo se poznavanje nekoliko slavenskih jezika, s aktivnim služenjem nekima od njih. Kako ruskim jezikom govori najveći broj Slavena, poznavanje ruskoga je obično na početku tih popisa, a slijede češki i poljski. Tako su filolozi uz poznavanje hrvatskoga i obično nezabilježena kojega drugoga južnoslavenskog jezika poznavali jedan istočnoslavenski i bar jedan zapadnoslavenski jezik. Time su mogli pratiti stručnu literaturu na tim jezicima, konzultirati gramatike za pojedina jezična obilježja i utvrđivati sličnosti i razlike. Kako su osim jezičnoj sadašnjosti bili usmjereni i prošlosti, mogli su uz poznavanje staroslavenskoga jezika vidjeti razvojne crte pojedinih jezika te mjesto hrvatskoga u tom procesu.

Jedan od najznačajnijih hrvatskih filologa Vatroslav Jagić paradigmatičan je primjer koji sve to objedinjava i još proširuje. U Beču je studirao klasičnu filologiju i slušao slavistiku, doktorirao u Leipzigu, a kao radne sredine nižu se Zagreb, Berlin, Petrograd, Odesa i Beč. Već se iz ovoga vidi poznavanje nekoliko stranih jezika, a pouzdano se zna da je znao sve slavenske jezike. Možda je time već u svoje vrijeme bio svojevrsan anakronizam. Danas bi zasigurno bio.

Ne zaboravimo da govorimo o autoru koji je objavio tisuće i tisuće stranica tekstova, odnosno čak 1263 bibliografske jedinice (u vrijeme prije računalnih zapisa i sličnih tehnoloških pomoći), a o njemu je objavljeno više od dvije i pol tisuće članaka.

Uvid u njegov rad pokazuje koliko je ta široka slavistička perspektiva omogućila višerazinske jezikoslovne analize i donošenje relevantnih zaključaka. Jagić je slavistiku kao polazište za razumijevanje jezika uopće uvidio još kao mladi srednjoškolski profesor te napisao školski udžbenik staroslavenske gramatike. Premda na samo 70-ak stranica, dovoljna je podloga za budući rad.

Proučavanje i poučavanje u 19. stoljeću odnosi se, dakle, na slavensku filologiju kao jedinstvenu disciplinu, tako su je poimali i Jagić i Miklošič kao voditelji slavne bečke slavistike, znanstvenoga slavističkoga središta. Takva, jedinstvena disciplina, polako je počela pokazivati potrebu za izdavanjem pojedinih nacionalnih filologija, ali dugo, do naših dana, nije se zanemarivala opća slavenska pismenost kao temelj i poučavanja i proučavanja tih nacionalnih jezika.

Dakle, u srednjoškolskim su nastavnim programima bile osnove staroslavenskoga jezika, a na sveučilištu u Zagrebu budući su nastavnici hrvatskoga jezika u 20. stoljeću imali u svom programu studija staroslavenski i jedan slavenski jezik. U vrijeme moga studija na tadašnjoj jugoslavistici slušali smo makedonski i slovenski jezik kao jednogodišnji kolegij, a s mojom je generacijom završila obveza slušanja jednoga slavenskoga jezika iz istočnoslavenske ili zapadnoslavenske grane kao C-predmeta,

odnosno jednogodišnjega lektorata. A student je mogao i pojačati taj studij, što me osim studija jugoslavistike i opće lingvistike odvelo na studij poljskoga i češkoga jezika s književnostima. Premda sam te studije apsolvirala ali ne i diplomirala, postali su moja odrednica prema važnosti slavistike za proučavatelje hrvatskoga jezika.

Nakon devedesetih godina 20. stoljeća značajno se mijenjaju programi studija, a reformiranje je zahvatilo i slavističku komponentu. Iz širega konteksta sada se usmjeravam na reforme studija u Rijeci.

Kroatistika u Rijeci nasljedovala je studij Hrvatski ili srpski jezik i književnost, koji je imao jasnu slavističku komponentu jer su studenti pohađali obvezne dvosemestralne lektorate iz makedonskoga i slovenskoga jezika te višesemestralna predavanja iz makedonske i slovenske književnosti. U reformiranju studija uključila su se i predavanja s komparativnim južnoslavenskim i širim europskih književnim temama.

Razmišljalo se o uključivanju i drugih slavenskih jezika, ne samo makedonskoga i slovenskoga. Ali, kako je jedan od zahtjeva novoga reformiranja studija bio i u smanjivanju broja kolegija i broja sati izravne nastave, mala je vjerojatnost bila da bi bilo prihvaćeno uključivanje većega broja lektorata. Isto tako nismo tada mogli znati koji će lektorati u okviru međudržavne kulturne suradnje biti prihvaćeni te koji od njih i ponuđeni Sveučilištu u Rijeci.

U vrijeme izrade programa studija bilo nam je razvidno da treba pripremiti odgovarajući kurikulum za slavistički lektorat, a da se ne ulazi u preveliko detaljiziranje, tako da taj polazni kurikulum bude dobra osnova za bilo koji slavenski jezik.

Naime, ako se ne zna koji će se lektorat otvoriti u kojoj godini, ne može se navesti konkretan potreban broj sati za savladavanje pojedinih tema iz fonologije, morfologije, sintakse i leksika. Slavenski jezici imaju različita gramatička ustrojstva. Ako je lektorat jezika koji ima naglasak na fiksnome mjestu, tada se to u uvodnome satu iz fonologije konstatira, ali se ne obrađuje kao zasebna nastavna jedinica, za razliku od jezika koji imaju razna mjesta naglasaka i razna tonska obilježja. Također se deklinaciji ne posvećuje isti fond sati za jezike sa sačuvanim nominativnim likovima, u kojima se odnosi iskazuju prijedložnim formama, i za jezike sa šest ili sedam padeža. Isto je tako velika različitost u glagolskim vremenima. Zapravo, i u temeljnim morfološkim kategorijama, ako se podsjetimo dvojine u slovenskome jeziku i sl. O različitosti obvezne i dopunske literature onda da i ne govorim. Stoga je pripremljen okvirni program i temelj je za konkretiziranje za svaki pojedini slavenski jezik. Operacionalizacija je, dakle, bila ostavljena izvedbenim planovima.

Od lektorata se traži da pruži studentima dogovorenu razinu informacija i spoznaja o kulturi, književnosti, povijesti i društvu, a ne samo jezičnu poduku. Naime, jezična kompetencija na kraju svake od razina lektorskih vježbi glotodidaktički je poznata, od

početne preko srednje do napredne. Ili preoblikovano u nazivlje i odrednice Zajedničkoga europskoga referencijalnog okvira za jezike: polaznik može steći kompetencije od kompetencija temeljnoga preko samostalnoga do iskusnoga korisnika.

Ali, to je, premda veći, ipak samo dio zadataka lektorata. Da, važno je da po završetku polaznik može pratiti literaturu na tome slavenskom jeziku, pa je stoga može uključiti u svoju završnu ili diplomsku radnju, odnosno u kasnijem radu i u svoja znanstvena istraživanja. Važno je da može pratiti literarnu produkciju, da može na tom jeziku razgovarati.

One spoznaje koje student nosi s lektorata koje nisu tako jasno opisive i teško ih je kvantificirati jer su tzv. Meke kompetencije, posebna su vrijednost lektorata. Polaznik je kroz semestre pohađanja nastave aktivno i pasivno izložen jeziku, upoznaje obilježja zemlje u kojoj se jezik govori, ljude i baštinu, dobiva uvid u prošlost i sadašnjost. Prati sa svojim lektorom/lektoricom aktualna događanja, uključuje se u zbivanja u raznim oblicima djelovanja nacionalne manjine u svojoj sredini, dobiva šire kulturološki zamišljene zadatke i oblikuje tekstove, a na višim razinama i prijevode.

Tako izvedena lektorska nastava nije samo jezični lektorat nego interdisciplinarna i intradisciplinarna platforma za šire i daljnje neformalno obrazovanje i društveno djelovanje.

Koliko je to značajan ishod lektorata, mislim da nitko ne može dvojiti.

A ne manje važnim držim i recipročni ishod – lektori promiču hrvatski jezik i književnost u krajevima iz kojih su došli u Rijeku.

Zaključno se može reći da je slavistička komponenta kroatističkoga studija izuzetno značajna, a primjeri djelovanja slavističkih lektorata u Rijeci to zaista potvrđuju.

U tome svakako valja istaknuti makedonski lektorat kao najveći lektorat makedonskoga jezika u svijetu po broju polaznika.

Čestitam na izvrsnih 15 godina djelovanja Lektorata i želim mu još puno plodnih godina.

MAKEDONSKI LEKTORAT PRI ODSJEKU ZA KROATISTIKU FILOZOFSKOGA FAKULTETA U RIJECI

Hrvatska filologija dio je slavenske filologije pa je jezičnim, književnim, kulturnim te povijesnim relacijama u određenoj mjeri povezana s ostalim slavistikama te slavenskim područjima. Kao takva ne može se proučavati izdvojeno, nego u suodnosu s ostalim slavenskim svijetom. Zbog jezične i kulturne bliskosti među slavenskim narodima u prošlosti i sadašnjosti postojali su te i danas postoje brojni kontakti te plodna suradnja na umjetničkim, znanstvenim i mnogim drugim područjima.

Odsjek za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci oduvijek je bio stava kako studentima treba pružiti uvid u širi slavenski i svjetski kontekst te hrvatsku filologiju razmatrati u prožimanju s drugim filologijama i kulturama. Tako je sazrjela pomisao da se pri Odsjeku otvore lektorati prvenstveno slavenskih jezika. Sve je krenulo od Lektorata poljskoga jezika, koji se od osnutka pokazao vrlo uspješnim te studentima atraktivnim. Nudio je mogućnost pohađanja kolegija iz poljskoga jezika, književnosti i kulture, čime je zainteresiranima omogućio učenje dodatnoga stranoga jezika te upoznavanje povijesnih i kulturnih osobitosti jednoga slavenskoga naroda. Time je proaktivno djelovao na obogaćivanje njihova znanja te sagledavanje širega slavenskoga konteksta.

Nakon Lektorata poljskoga jezika, uslijedilo je, zalaganjem prof. dr. sc. Gorana Kalogjere, osnivanje Lektorata makedonskoga jezika 2008. godine, čime je na Filozofskom fakultetu u Rijeci nakon gotovo dvadesetak godina prekida nastavljena makedonistička tradicija, koja je stasala na nekadašnjem studiju južnoslavenskih književnosti te na znanstvenoj i nastavnoj djelatnosti prof. dr. sc. Kalogjere. Odsjek za kroatistiku je, nakon što se Lektorat za makedonski jezik pokazao kao uspjeh, odlučio dalje širiti ponudu stranih jezika pa su s vremenom pri Odsjeku počeli djelovati Lektorat za slovenski jezik, a u konačnici smo iskoračili iz slavističkoga konteksta osnivanjem Lektorata za mađarski jezik.

Odsjek za kroatistiku je iznimno ponosan što pri njemu djeluju spomenuta četiri lektorata jer smatramo da oni predstavljaju naše bogatstvo te da treba njegovati upoznavanje drugih jezika i kultura jer upoznavajući druge, upoznajemo i sebe. Studenti

su pritom dobili priliku da iskorače iz strogo kroatističkoga okruženja, a postojanje lektorata također obogaćuje šaroliku ponudu izbornih kolegija kako na Odsjeku, tako i na Filozofskom fakultetu te Sveučilištu u Rijeci jer djelatnost lektorata nije ograničena samo na Odsjek.

Godine 2023. Lektorat makedonskoga jezika slavi svojih petnaest godina uspješnoga postojanja. O tome svjedoči veliki broj studenata koji je pohađao kolegije iz makedonskoga jezika, književnosti te kulture i civilizacije, što su tri područja koja djelatnost lektorata pokriva. Sudeći prema studentskim evaluacijama nastavnoga procesa, iznimno su zadovoljni radom i pristupom predavača te organizacijom predavanja i seminara. Navedeno dodatno potvrđuje mnoštvo studenata koji su svake godine zainteresirani za upis izbornih kolegija koje ovaj Lektorat nudi. Također određeni broj studenata pokazuje interes da teme završnih i diplomskih radova usmjeri prema komparativnom proučavanju hrvatskoga i makedonskoga jezika te dviju književnosti, što je svakako potaknuto zalaganjem predavača.

Uloga Lektorata nije isključivo i usko vezana uz njegovu nastavnu djelatnost. Jednim dijelom obuhvaća i znanstvenu aktivnost da lektori pohađaju poslijediplomske doktorske studije, sudjeluju kao istraživači na projektima te kao izlagači na znanstvenim i stručnim skupovima, objavljuju znanstvene i stručne radove te na taj način doprinose kako osobnom tako i institucionalnom znanstvenom razvoju.

Zalaganjem lektora, počevši od prof. dr. sc. Vasila Tocinovskoga, preko mag. Ane Azeske pa do aktualne lektorice mr. sc. Biljane Stojanovske, lektorat pokazuje vrlo živu i šaroliku kulturnu aktivnost, kojom ne doprinosi samo vlastitoj vidljivosti u zajednici, nego i vidljivosti Odsjeka i Fakulteta. Organiziraju se književne večeri, filmske projekcije, gostovanja makedonskih znanstvenika, posjete makedonskim kulturnim društvima. Također je određenom broju studenata omogućen odlazak na ljetnu školu makedonskoga jezika u Ohridu, čime Lektorat ima ulogu i u internacionalizaciji.

Odsjek za kroatistiku iznimno je ponosan na djelovanje svojih lektorata pa tako i Lektorata za makedonski jezik, koji su se profilirali te razvili svoju bogatu i raznovrsnu djelatnost nesebičnim zalaganjem te velikim angažmanom lektora. Stoga povodom petnaestoga rođendana Lektoratu za makedonski jezik te sadašnjoj lektorici i budućim lektoricama/lektorima želimo još puno uspješnih akademskih godina, brojne studente te mnoštvo realiziranih kulturnih projekata.

проф. д-р **Наташа Аврамовска**

Директорка на Институтот за македонска литература при УКИМ

◆

НЕКА МУ Е ЧЕСТИТ ЈУБИЛЕЈОТ И ВЕКОВИТ ДА Е РИЕЧКИОТ ЛЕКТОРАТ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК!

Со голема радост и задоволство му пристапувам на исписот на овој мој скроман прилог во чест на одбележувањето на петнаесетгодишниот јубилеј на Лекторатот по македонски јазик на Универзитетот во Риека којшто во изминатиов период со постојаноста и посветеноста на лекторите проф. д-р Васил Тоциновски, м-р Ана Азеска и м-р Биљана Стојановска, како и со сесрдната поддршка на Универзитетот во Риека, значајно го унапреди проучувањето на македонскиот јазик, литература и култура во Риека и регионот.

Како дел од тимот на Институтот за македонска литература во Скопје, пак, којшто, во 2006 година, во соработка со Универзитетот во Риека ги иницира билатералните македонско-хрватски научни собири – од коишто првиот е одржан во Риека како „хрватско-македонски“ (на 27 – 28 септември 2006), а вториот веќе следната година во Охрид како „македонско-хрватски“ (на 10 – 11 октомври 2007), за оттогаш да бидат одржани уште три собири (во 2011-та, 2013-та и 2017-та година) – и самата сум особено горда на успешната петнаесетгодишна работа на овој лекторат.

Несомнено е дека билатералната научна соработка меѓу Филозофскиот факултет во Риека и Институтот за македонска литература во Скопје претставуваше многукратен поттик и за проучувањето на македонската литература во Риека, но и во Хрватска воопшто, при што битно придонесе за конечно успешно да се реализираат долгогодишните заложби на проф. д-р Горан Калоѓера за отворање на лекторат по македонски јазик на Филозофскиот факултет во Риека.

Како прв лектор во Риека, а воедно професор по македонска книжевност замина проф. д-р Васил Тоциновски, наш колега во Институтот и учесник во билатералните хрватско-македонски собири од 2006-та година, ангажиран од страна на Филозофскиот факултет во Риека. Визионерските заложби на проф. Горан Калоѓера се покажаа повеќе од оправдани со оглед на успехот и вонредно високата стапка на интерес и одгласи меѓу студентите во Риека во текот на тие први пионерски години во коишто колегата Тоциновски се вложи со енормен

ентузијазам и елан. За успехот на првиот македонски лектор во Риека, проф. д-р Васил Тоциновски, кој и како предавач по македонска книжевност му стана десна рака на проф. Калоѓера говорат бројките на неговите студенти коишто ги посетувале неговите предавања, како и бројките на изготвените семинарски и дипломски трудови во областите на проучувањето на македонската литература при што тој организираше и настава по македонски јазик и за Македонците во регионот. Уште поголемо е задоволството што неговите наследнички, лекторките Ана Азеска и Биљана Стојановска, сега веќе и со посредство на Меѓународниот семинар за македонски јазик при УКИМ, и натаму успешно ја реализираат наставата по македонски јазик на Филозофскиот факултет во Риека та сите заедно денес со радост се придружуваме во прослава на петнаесетгодишниот јубилеј од неговото успешно постоење.

Како учесничка на сите пет досега одржани македонско-хрватски научни собири би сакала да споделам неколку сознанија и впечатоци за придобивките од нив. Несомнено е дека за обете страни, и македонската и хрватската односно Институтот за македонска литература во Скопје и Филозофскиот факултет во Риека, почетоците на организацијата на овие собири претставуваа своевидна авантура чијшто исход однапред не можеше да се предвиди со оглед на тоа што во текот на претходната деценија и пол, којашто уследи со распадот на СФРЈ, битно беше попречена заемната размена на информации во однос на книжевните случувања и збиднувања во другата средина. Во овој период хрватските книги не стасуваа во Македонија по официјално утврдени патишта во книжарниците, ниту пак македонските стасуваа во Хрватска, како ни информации за нив. Влеговме, значи, во авантура на одново воспоставување и градење односи.

Кога од денешен аспект се навраќам наназад на првите средби во Риека во 2006-тата и во Охрид 2007-та, морам речиси да воскликнам: Колку успешен проект! Можеби еден од најуспешните меѓу билатералните што Институтот за македонска литература ги има коорганизирано со научна установа во друга земја. Кога ова го велам ја имам предвид најпрвин придобивката на продлабочувањето на заемните сознанија во поглед на многувековните книжевни, културни и јазични врски, при што со секоја наредна средба се множеа и пластеа сè повеќе прилози со сè побројни и нови учесници од двете страни.

Институтот за македонска литература, од своја страна, ги вклучи и обедини македонските филолози и од други научни институции во овој проект (Институтот за македонски јазик, Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, МАНУ), а Филозофскиот факултет во Риека ги вклучи и обедини филолозите и од други хрватски средини каде што веќе постоеја Катедри за македонски јазик и литература (Филозофскиот факултет во Загреб и Филозофскиот факултет

во Осиек), со што го поддржа и поткрепи и нивниот развој. Личните контакти, средби и разговори, во формалниот и неформалниот дел од собирите и дружењето што координаторите, наизменично во улога на домаќини, во Риека и Охрид, сесрдно се трудеа да го збогатат со разни содржини што на гостите им откриваа нови прозорци во поимањето на културата на домаќините, битно придонесоа за лично и емпатиско заемно доживување на културата на домаќините, олицетворена во нејзиното пријателско лице кое широкоградо се поставува и во улога на водич кој го растајнува културниот простор, неговата историја и убавина.

Собирите, публикацијата на зборниците од овие собири, пријателството што се градеше низ контактите на филолозите од различни институции во македонската и хрватската средина, не само што резултираше и со отворање на нов македонски лекторат во хрватската средина, чијшто јубилеј сега го чествуваме, туку посредно го поттикна и поддржа и во Риека и во пошироката хрватска средина интересот за македонската книжевност, како и за хрватската во Македонија. Поттикна заемно преведување на книжевни дела, гостувања на писатели во другата средина и низа разни други заемни книжевни пресретнувања, меѓу кои, еве, ќе го споменам впечатокот од последната средба минатото лето, во рамките на Струшките вечери на поезијата, каде што со посебен поетски настан беа претставени хрватските поетеси.

Секоја година во рамките на СВП се претставува одделна национална поезија, а минатата година тој портрет беше и родово профилиран. Беше навистина заемна радоста на повторната средба, во сосема инаков контекст на големиот меѓународен поетски фестивал, со Андријана Кос-Лајтман со којашто се знаевме како учеснички на билатералните македонско-хрватски научни собири, а којашто сега беше дел од хрватската делегација поетеси. Таа го слушнала на бината на завршната манифестација „Мостови“ моето име, и беше побрзала да ме најде како своја „стара пријателка“ веднаш по завршувањето на манифестацијата. Радоста на повторната средба беше заемна. Радосно се прегрнавме во заемното препознавање на „стари заговорнички“ на еден пред многу години заеднички започнат проект, кој ете, и во таа пригода за двете го имаше и значењето на далекусежната и долга рака на она што пред повеќе години го започнавме.

Во неможност да ги набројам сите факти на интензивирањето на заемната книжевна и културна соработка којашто битно беше поттикната од билатералната научна соработка и личните натамошни заложби на одделните учесници во неа, на крајот би сакала да изнесам и сосема приватно искуство со кое и автобиографски би ја поткрепила навистина големата почит кон дејноста што во овие петнаесет години ја разви Лекторатот во Риека.

Моето лично искуство во поимањето на големото значење што го имаат лекторатите во други средини е врзано за хрватската средина и до Риека стасува преку Загреб. Како постдипломка на Филозофскиот факултет во Загреб во периодот од 1988–1990, чијашто завршна работа на магистерската теза беше прекината со настаните што уследија, бев мотивирана во летниот семестар во 1993-та година да заминам како лектор по македонски јазик, на замена, на Филозофскиот факултет во Загреб, со цел и да ги обновам врските и контактите со тамошната научна средина и да го завршам својот труд. Таа 1993-та година навистина не беше најсреќниот период да се престојува во Загреб. Железничките линии беа прекинати, со автобус се патуваше околу-наоколу преку Унгарија, најпрвин со српски превозник до унгарско-хрватската граница, а оттаму патниците ги преземаше хрватски превозник до Загреб. Се патуваше дваесет и пет часа.

Тој март 1993-та во Загреб ме пресретна сосема инаква атмосфера од онаа што ја паметев од 1990-та. Уште првата вечер по сместувањето во новиот дом ме претраши титлот што однадеж се појави на ТВ-екранот: „Zračna uzbuna! Zamračite prozore! Svi u skrovišta!“ . Ако дотогаш им се опирав на предупредувањата дома дека не е најдобро време да патувам и подолго да престојувам во Хрватска, во тој миг секако се уплашив. Но не премногу. Имав дваесет и седум години и следниот ден со пријатна возбуда заминав да го одржам првиот лекторски час. Во период од шест месеци работев со прекрасна група љубопитни и вредни студенти, отворени за нови сознанија кои ми помогнаа да ја разберам важноста, значењето и благородноста на лекторската работа при којашто преку јазикот лекторот ја има можноста да им ги отвори на своите студенти вратите на еден инаков културен универзум. Од друга страна, тоа секако беше период во којшто судбината на катедрите на дотогашните југословенски јазици и литератури на Филозофскиот факултет во Загреб беше сериозно неизвесна. Како гостин-предавач бев сведок на превирањата и проблемите што постоеја и кога требаше да се одлучува за нивната иднина на наставничките совети во услови на конфликт или недоразбирања со соседните земји. Потем, од задолжителни, овие предмети станаа изборни, а пред предавачите беа поставени нови предизвици.

Доколку поголемата свест и непосредното искуство за фрагилноста на судбината на овие предмети во хрватската средина во даден миг на деведесеттите, дотолку поголема беше мојата радост кога слушнав дека конечно заложбите на проф. Калоѓера вродиле со плод и колегата Тоциновски заминува како прв лектор во Риека. Со радост ги слушав неговите кажувања при враќањата во Скопје за успешниот развој на неговата работа. Ме радуваше подоцна поднесеното соопштение на Ана Азеска на научната конференција во Охрид во 2019-та за натамошниот развој и работа на Лекторатот.

Со особено задоволство ја прифатив поканата на Биљана Стојановска да се огласам со свое видување по повод јубилејот на Лекторатот по македонски јазик во Риека, како актуелен раководител на Институтот за македонска литература, кој во претстојниот период ќе се залага за организирање на шестиот македонско-хрватски научен собир што треба да се одржи во Охрид и во таа смисла веќе се отпочнати иницијални разговори.

Заблагодарувајќи се за укажаната чест да се огласам во пресрет на чествувањето на јубилејот, од сè срце му го честитам петнаесетгодишниот посветен ангажман на риечкиот лекторат по македонски јазик и му посакувам долги, неброени години на постојан раст во унапредувањето на заемното изучување и зајакнување на македонско-хрватските јазични, книжевни и културни врски. Вековит да биде!

O RADU LEKTORATA ZA MAKEDONSKI JEZIK FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U RIJECI

Otvaranju Lektorata za makedonski jezik na Sveučilištu u Rijeci u sklopu Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta prethodile su pripreme i počeci znanstvene suradnje između članova Odsjeka i Instituta za makedonsku književnost u Skopju. Kolegiji iz makedonskog jezika i književnosti predavali su se u Rijeci još u osamdesetim godinama prošlog stoljeća na nekadašnjem Filološkom odjelu Pedagoškoga fakulteta čiji je pravni slijednik Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta. Tada je djelovala i Katedra za makedonski jezik i književnost čiji je osnivač i pročelnik bio profesor Goran Kalogjera. U tom su razdoblju i neki današnji profesori na Odsjeku stekli temeljne spoznaje o makedonskom jeziku, književnosti i kulturi što je olakšalo kasniju stručnu i znanstvenu suradnju s kolegama iz Makedonije. Uz ostale svoje znanstvene, nastavne i rukovodeće obveze kao dekan Fakulteta i prorektor Sveučilišta, profesor Kalogjera nastavio je svojim radom promicati suradnju među hrvatskim i makedonskim znanstvenicima.

U proljeće 2006. godine Sveučilište u Rijeci i Filozofski fakultet posjetila je delegacija Instituta za makedonsku književnost iz Skopja predvođena njegovom ravnateljicom dr. sc. Loretom Georgievskom-Jakovlevom. Tom su se prigodom susreli s djelatnicima Odsjeka za kroatistiku i razgovarali o mogućnostima znanstvene i stručne suradnje te je tako najavljen početak tradicije bilateralnih znanstvenih skupova koji će se u različitim vremenskim intervalima odvijati u pet navrata i to izmjenično u Rijeci i Skopju, odnosno na Ohridu. Nakon opsežnih priprema, u rujnu 2006. godine u zgradi rektorata na Sveučilištu u Rijeci održan je prvi u nizu znanstvenih skupova na kojima su sudjelovali makedonski i hrvatski znanstvenici i izložili 32 znanstvena rada o hrvatsko-makedonskim književnim jezičnim i kulturnim vezama. Većina tih radova (ukupno 25) tiskana je u ranije planiranom *Zborniku* koji je objavljen nakon održavanja skupa. Suradnja se nastavila godinu dana kasnije u listopadu 2007. kada je u Skopju i na Ohridu održan drugi znanstveni skup s 45 usmenih izlaganja. I ovaj je simpozij rezultirao objavljivanjem zbornika s 33 objavljena teksta. U ovom su izdanju tekstovi hrvatskih znanstvenika bili prevedeni na makedonski jezik. Tiskanje dvaju opsežnih znanstvenih izdanja pokazalo je da i hrvatska i makedonska sredina posjeduju stručno

osposobljen znanstveni kadar i interes za obostranu suradnju i da na Sveučilištu u Rijeci postoji mogućnost za stvaranje središta u kojem je moguće i studentskoj populaciji ponuditi mogućnost učenja sadržaja iz područja makedonskog jezika i književnosti te se je nakon toga krenulo u proces utemeljenja Lektorata za makedonski jezik.

Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta uputio je 4. ožujka 2008. dekanu prof. dr. sc. Elviju Baccariniju zahtjev za angažiranjem lektora za makedonski jezik (Kalogjera 2015: 189) u kojem je navedeno kako bi za studente Hrvatskog jezika i književnosti koji prema nastavnom programu obvezno slušaju drugi slavenski jezik bilo sretno rješenje angažiranje stranog lektora. Dekan je 6. ožujka uputio Sveučilištu u Rijeci zahtjev za pokretanje postupka za angažman stranog lektora, a prorektor za nastavu Sveučilišta u Rijeci prof. dr. sc. Goran Kalogjera obratio se Upravi za međunarodnu suradnju Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa te zamolbu Odsjeka za kroatistiku argumentirao trima razlozima: održanim znanstvenim simpozijima, interesom studenata za učenje makedonskog jezika i upoznavanje makedonske kulture te postojanjem makedonske nacionalne manjine u Rijeci i okolici. Potpisani su bilateralni ugovori između Sveučilišta u Rijeci i Sveučilišta u Skopju te je od akademske 2008. / 2009. godine započeo rad Lektorata za makedonski jezik Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

Prvi je lektor bio profesor dr. sc. Vasil Tocinovski koji je u vremenu od šest akademskih godina (do rujna 2014.) za studente Filozofskog fakulteta održavao brojne kolegije iz makedonskog jezika i književnosti. Na hrvatskim je sveučilištima od akademske 2006. / 2007. godine započelo izvođenje studijskih programa prema bolonjskoj reformi pa je i ponuda makedonističkih kolegija bila podijeljena na sadržaje koji su se predavali na preddiplomskoj razini i kolegije namijenjene diplomskom studiju. U ponudi izbornih kolegija za sve studente preddiplomskih studija Fakulteta bio je makedonski jezik koji su zainteresirani studenti mogli slušati kroz dva semestra kako bi postigli ovladavanje izabranoga slavenskog jezika na razini A2+ prema klasifikaciji zadanoj Zajedničkim europskim okvirom za jezike. Tijekom četrnaest godina rada lektorata, najveći broj polaznika imao je kolegij *Makedonski jezik I* koji je do kraja akademske godine 2021. / 2022. odslušalo ukupno 765 polaznika, dok je *Makedonski jezik II* u istom razdoblju odslušalo 324 polaznika. Veliki interes studenti preddiplomskog studija pokazali su i za kolegij *Makedonska kultura i civilizacija* koji se je također predavao tijekom cjelokupnog vremena postojanja Lektorata za makedonski jezik i koji je u navedenom razdoblju odslušalo ukupno 550 polaznika. Kao vrstan poznavatelj makedonske književnosti prof. dr. sc. Vasil Tocinovski predavao je i kolegije o makedonskoj književnosti. To je ujedno i specifičnost prvog razdoblja postojanja Lektorata, kada su se u šestogodišnjem razdoblju predavali i kolegij *Makedonska književnost 19. i 20. stoljeća* na preddiplomskom studiju (s ukupno 248 polaznika) te kolegiji *Monografski pristup temama makedonske književnosti* i *Monografski pristup temama suvremene*

makedonske književnosti na diplomskom studiju koje je odslušalo ukupno 250 polaznika (podaci arhive informativnog sustava visokih učilišta – ISVU Odsjeka za kroatistiku). O interesu studenata za usvajanje znanja o makedonskoj kulturi, književnosti i poveznicama s hrvatskim kulturnim okruženjem svjedoči i desetak obranjenih završnih i diplomskih radova čiji je mentor bio profesor Tocinovski.

Druga u nizu lektora makedonskog jezika bila je mr. Ana Azeska koja je u Rijeci boravila tijekom četiri akademske godine od 2014. / 2015. do 2017. / 2018. i nastavila plodan rad započet u ranijem razdoblju Lektorata. U tom su razdoblju uvedeni novi kolegiji *Makedonski jezik III* i *Makedonski jezik IV*. Od studenata koji ih s uspjehom polože očekuje se ovladavanje izabranoga slavenskog jezika na razini B1 prema klasifikaciji zadanoj Zajedničkim europskim okvirom za jezike, a tu je razinu u okviru rada Lektorata za makedonski jezik Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci do danas doseglo 139 odnosno 68 polaznika. U tom se je razdoblju u rad Lektorata uključio i prof. dr. sc. Goran Kalogjera koji je u vremenu od 2014. do 2018. bio i voditeljem Lektorata za makedonski jezik, a predavao je i kolegije iz područja makedonske književnosti radeći s pedesetak polaznika.

Od jeseni 2018. godine kao lektorica za makedonski jezik na Filozofskom fakultetu u Rijeci zaposlena je mr. sc. Biljana Stojanovska. Njen je rad prepoznatljiv po proširenju sadržaja novim kolegijima sa sadržajima makedonskog jezika namijenjenim Prevoditeljskom studiju. Interes za lingvistiku pridonio je i izradi i obrani prvog riječkog diplomskog rada iz makedonske lingvistike kojem je kolegica Stojanovska bila komentorica uz doc. dr. sc. Željku Macan.

Kao važnu djelatnost svih dosadašnjih lektora zaposlenih na Lektorat za makedonski jezik Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci, valja istaknuti i povezivanje s lokalnom zajednicom i uključivanje studenata i polaznika makedonističkih kolegija sa Zajednicom Makedonaca u Republici Hrvatskoj te s Makedonskim kulturnim društvom *Ilinden* iz Rijeke. Makedonsko kulturno društvo *Ilinden* osnovano je 13. siječnja 1991. kao prvo makedonsko društvo u Republici Hrvatskoj. MKD *Ilinden* bilo je jedan od inicijatora održavanja nastave na Lektoratu za makedonski jezik pri Filozofskom fakultetu u Rijeci, a ujedno je i inicijator dopunske nastave na makedonskom jeziku po Modelu C, Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta koja se održava u OŠ Centar u Rijeci, te Prvoj riječkoj hrvatskoj gimnaziji. Mr. sc. Biljana Stojanovska uključena je i u ove oblike širenja poznavanja makedonskog jezika i kulture u riječkoj sredini.

Valja napomenuti i da su brojni riječki studenti i profesori bili uključeni i u rad Međunarodnog seminara za makedonski jezik, književnost i kulturu Sveučilišta sv. Ćirila i Metoda u Skoplju te su se tako usavršavali u svom radu i pridonijeli plodnoj dugogodišnjoj stručnoj i znanstvenoj hrvatsko-makedonskoj suradnji.

Poseban događaj za riječki Odsjek za kroatistiku i Sveučilište u Rijeci i Filozofski fakultet bila je posjeta makedonske delegacije u studenom 2021. Filozofski su fakultet tada posjetili Nj. E. prof. dr. Milaim Fetai, veleposlanik Republike Sjeverne Makedonije u Republici Hrvatskoj, prof. dr. Natalija Popovska, savjetnica i ravnateljica makedonskog Kulturno-informativnog centra u Zagrebu i prof. dr. Vesna Mojsova-Čepiševska, ravnateljica Međunarodnog seminara za makedonski jezik, književnost i kulturu Sveučilišta Sv. Ćirila i Metoda u Skopju. Tom je prigodom lektorica makedonskog jezika mr. sc. Biljana Stojanovska okupila suradnike s fakulteta te je moderirala razgovore na kojima se među ostalim planirala i proslava obilježavanja petnaeste obljetnice rada Lektorata. U kratkom rezimeu, zapaženo je da je Lektorat tijekom svog postojanja pridonio poznavanju makedonskog jezika, književnosti i kulture, ponajprije u riječkoj sredini, a zatim i šire, te da su brojne stručne i znanstvene aktivnosti izuzetno dobar temelj nastavku postojeće suradnje.

Literatura

1. Grce, Mirjana: „Najbrojniji makedonski lektorat u svijetu djeluje u Rijeci. Razgovarali smo s lektoricom Biljanom Stojanovskom“ *Novi list* 7. ožujka 2022. <https://www.novilist.hr/rijeka-regija/rijeka/najbrojniji-makedonski-lektorat-u-svijetu-djeluje-u-rijeci-razgovarali-smo-s-lektoricom-biljanom-stojanovskom/>
2. Kalogjera, Goran: „Razvoj studija makedonistike na Pedagoškom/Filozofskom fakultetu u Rijeci.“ *Zbornik u čast Katice Ivanišević*. Rijeka, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, 2019., str. 177-191.
3. WEB portal Makedonci Rijeka – PGŽ. Makedonsko kulturno društvo *Ilinden*. <http://www.mkdilinden.hr/hr/mkd-ilinden>
4. *Hrvatsko-makedonske književne i kulturne veze*. Zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatsko-makedonske književne i kulturne veze održanoga u Rijeci od 27. do 28. rujna 2006. [Borislav Pavlovski i Goran Kalogjera (ur.)]. Rijeka : Filozofski fakultet Sveučilišta, 2008.
5. Македонско-хрватски книжевни и културни врски. Зборник на трудови од Меѓународен научен собир Македонско-хрватски книжевни и културни врски одржан во Охрид од 10 до 11 октомври 2007. [Васил Тоциновски, Лорета Георгиевска-Јаковлева и Мишел Павловски (ур.)]. Скопје: Институтот за македонска литература од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, 2009.
6. *Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze*. Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze održanog u Rijeci od 23. do 25. ožujka 2011. [Goran Kalogjera i Vasil Tocinovski (ur.)]. Rijeka : Filozofski fakultet u Rijeci, 2011.
7. Македонско-хрватски книжевни, културни и јазични врски. Зборник на трудови од IV Меѓународен научен собир Македонско-хрватски книжевни, културни и јазични врски одржан во Охрид од 27 до 29 септември 2013. Книга IV [Јакимовска-Тошиќ, Маја (ур.)]. Скопје: Институтот за македонска литература од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, 2014.
8. *Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze*. Zbornik radova s Petoga međunarodnoga znanstvenoga skupa održana u Rijeci 6. i 7. listopada 2017. Knjiga 5 [Dejan Durić i Sanja Zubčić (ur.)]. Rijeka : Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, 2019.

ПЕТНАЕСЕТ ГОДИНИ ОД РАБОТАТА НА ЛЕКТОРАТОТ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО РИЕКА

Поканата да земам учество во одбележувањето на 15-годишниот јубилеј од воспоставувањето на Лекторатот по македонски јазик во Риека, ми предизвика позитивни емоции потсетувајќи ме на еден исклучително успешен проект којшто има посебно место во мојата дипломатска кариера. Истовремено почувствував одредена nelaгодност за тоа како и на кој начин да го пренесам тоа доживување, а емотивно да не ја оптоварам потребната дипломатска воздржаност. Оттука овој мој запис е лично сведоштво омеѓено меѓу фактите, улогата и значењето на Лекторатот.

За фактите...

Идејата за отворање на Лекторатот по македонски јазик на Филозофскиот факултет, како и процесот на реализација, пред сè, му припаѓа на проф. д-р Горан Калоѓера, на тогашниот ректор на Универзитетот во Риека, проф. д-р Перо Лучин и на проф. д-р Данијел Рукавина. По завршените процедури во 2008 година започна со работа Лекторатот, кој на почетокот требаше да се наметне со својата оправданост, да ја победи „традиционалната“ недоверба и да воспостави одредени свои правила на егзистирање, особено во регулирањето на статусот на лекторот. Но сите двоумења беа надминати со поставувањето на проф. д-р Васил Тоциновски за лектор, со што Лекторатот ја започна својата благородна мисија.

Обезбедените услови од страна на Универзитетот во Риека, внимателно одбраната наставна програма по предметите „Македонска литература на 19 и 20 век“, „Македонска култура и цивилизација“ и „Монографски пристап кон теми од современата македонска литература“, предизвикаа нагласен интерес меѓу студентите. Нивниот број од година во година постојано растеше достигнувајќи околу 2 000 студенти во првата декада од своето постоење. Број кој ни најголемите оптимисти не можеа да го замислат.

Улогата...

Лекторатот имаше повеќестрана образовно-културна улога како во градот Риека и во Приморско-горанската жупанија, така и во поширокиот контекст на хрватското општество. На ниво на град се воспостави соработка со Македонското

културно друштво „Илинден“ и Советот за македонското национално малцинство, реализирајќи низа културни манифестации. Особено забележлива беше улогата на проф. Тоциновски кој делуваше и надвор од просториите на Лекторатот – Филозофскиот факултет, преку организирање на предавања во македонските културни друштва на кои присуствуваа и бројни хрватски пријатели на нашата земја. Лекторатот даваше посебен белег во билатералните односи на двете земји, промовирајќи културно-образовно заедништво и соработка меѓу македонскиот и хрватскиот народ. Неговата мисија стана неопходен дел при реализирањето на низа државни посети од Република Македонија. Активностите медиумски беа солидно покриени, особено од страна на угледниот дневен весник „Нови лист“.

За значењето...

Од дипломатски аспект Лекторатот имаше мошне значајна улога во делот на културната и јавната дипломатија, што беше особено важно во активностите на дипломатската мисија во Загреб со која раководеа во тој период. Лекторатот на одреден начин ја презеде улогата на културен центар. Заедно со Катедрата по македонски јазик на Универзитет во Загреб, беше носител во промоцијата на македонскиот јазик и култура и нивно доближување до хрватската јавност. Позитивно влијаеше и на зголемувањето на интересот за изучување на македонскиот јазик по моделот Ц во пет основни и едно средно училиште.

Сепак, најголемото признание што треба да му се оддаде е во создавањето пријателски однос меѓу младата хрватска популација кон македонската држава и народ, а постигнатиот број на слушатели ги надминува можностите на која било амбасада.

Лекторатот во Риека постави нови стандарди кои бараат нов пристап и однос на македонските државни и образовни институции кон раководењето и поддршката на дејноста на лекторатите во светот, особено во кадровска и материјално финансиска смисла. Лекторатите стануваат особено корисна алатка во современите методи на делување на дипломатиите, особено кај малите држави. Промоцијата на јазикот, литературата и културата во светот е прашање од посебен интерес за секоја земја, па и за Северна Македонија. Тоа е основната поента во спроведувањето на јавната дипломатија, без која современата дипломатска служба не може да биде целосна.

Лекторатот во Риека на одреден начин наметна и нови можности за соработка со културно-информативните центри со цел збогатување на содржините во нивната работа. Ова особено ако се има предвид зголемувањето на нивниот број.

Конечно, и денес стојам на мојата јавно искажана оценка пред хрватските медиуми дека Лекторатот и градот Риека станаа бастион на македонската култура на подрачјето на југоисточниот дел на Европа.

проф. д-р **Емилија Црвенковска**
Филолошки факултет „Блаже Конески“
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

ЕДНА УСПЕШНА ПРИКАЗНА ЗА МАКЕДОНИСТИКАТА

(Сеќавања за почетоците на Лекторатот по македонски јазик на Универзитетот во Риека)

Кога во 2006 година бев назначена за директор на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура (МСМЈЛК) при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, бев полна со нови идеи и со ентузијазам околу организацијата на оваа институција. Кај нас МСМЈЛК се занимава со неколку дејности: организирање на летна (од неодамна и зимска) школа за македонски јазик, организирање научна конференција, издавачка дејност, а води грижа и за лекторатите по македонски јазик во светот. Во однос на лекторатите, штом стапив на должноста директор, подготвив детален елаборат како замислувам да ја шириме македонистиката во светот, во кои центри би можеле потенцијално да испратиме лектор, дел од центрите покажаа и самите претходен интерес, а во некои имавме амбиции сами да излобираме отворање лекторат поради некоја стратешка важност. На листата за отворање нови лекторати стоеше и Риека. Од порано знаев дека во Хрватска секогаш постоел интерес за изучување на македонскиот јазик. Имавме долгогодишен лекторат во Загреб раководен од Петар Кепески, подоцна од Борислав Павловски, настава по македонски јазик имаше и во Задар, како и во Осиек (повеќе за ова во: Павловски 2007: 75-77). За Риека знаев дека таму имаме македонист, истакнатиот професор Калоѓера, но уште не знаев со каква личност ќе се соочам. И моите претходници добивале барање за отворање на лекторат во Риека, но немавме доволна поддршка од надлежните министерства. Така продолжи и во мое време: стигнуваа писма од Риека, нашиот одговор секогаш беше дека многу би сакале, ама во моментов немаме поддршка... и сл.

Еден ден, 2008 година, седам во канцеларијата на Семинарот во Ректоратот во Скопје, свони телефон, таму – проф. Калоѓера. Едно силно викање, од рака ми падна телефонската слушалка: „Па ви Македонци, шта мислите?!?! Ми вас молимо, а ви ништа не подузимате“. Така, имав „експлозивно“ запознавање со професорот. Се правдам, „не е до нас, ние уште повеќе би сакале да се оствари идејата за лекторат по македонски во Риека, ама... Ќе одам веднаш кај ректорот.“ Во меѓувреме од

Загреб притиска и нашиот амбасадор господинот Данчо Марковски којшто е многу заслужен за отворањето на овој лекторат. Кога сфати и нашиот ректор, проф. д-р Ѓорѓи Мартиновски, колку е упорен колегата Калоѓера, а тој тогаш беше проректор во Риека и имаше моќ да ги среди работите, да ги реализира замислите за отворање на лекторат, почнавме со притисоци од сите страни. Конечно, дојде согласност и од македонските министерства (за образование и за финансии) за отворање на лекторатот.

Веќе се подготвувавме за испраќање на првиот лектор, проф. д-р Васил Тоциновски, на барање на проф. Калоѓера. Тоциновски го проби мразот, ама како „мразокршач“, неверојатно активен, привлече голем број студенти, воведо неколку курса. Активности имаше и со Македонското културно друштво „Илинден“ од Риека. Ова друштво секогаш е носител на низа активности. За развитокот на Лекторатот и неговите активности низ текот на годиниве што изминаа подробен преглед дава Стојановска (Стојановска 2021). По колегата Тоциновски лектори беа Ана Азеска и сега актуелната Биљана Стојановска.

Во февруари 2009 година делегација предводена од министерот за образование и наука на Р Македонија, господинот Перо Стојановски, составена од тогашниот ректор на УКИМ проф. д-р Велимир Стојковски, директорката на ИМЈ „Крсте Мисирков“ д-р Лилјана Макаријоска, директорката на ИМЛ д-р Лорета Георгиевска–Јаковлева и јас како тогашен актуелен директор на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура, бевме во официјална посета на Загреб, каде што нашиот министер и тогашниот хрватски министер господинот Приморац потпишаа договор за соработка. Официјалната посета продолжи во Риека, каде што имавме можност да се запознаеме со работата на Лекторатот.

Бевме примени и во Македонското културно друштво „Илинден“ и се запознавме со тоа како се организира дополнителна настава по македонски јазик за децата на Македонците. Интересен беше податокот дека оваа настава ја посетуваат и хрватски деца. На прашање која им е мотивацијата некои од нив одговориле дека другарчињата од соседството со коишто си играат се Македонци, па сакаат да го знаат нивниот јазик, а други дека учат македонски поради песните на Тоше Проески којшто беше многу популарен на сите овие простори.

Постојано во Охрид на Семинарот почнаа да доаѓаат студенти од Лекторатот во Риека, како и асистенти и млади истражувачи од Филозофскиот факултет. Младите научни работници активно се вклучуваа на Научната конференција.

Со потпишувањето на меѓуниверзитетскиот договор меѓу Скопскиот и Риечкиот универзитет, повеќе македонски институции се вклучија во оваа

соработка. Од големо значење е секако онаа со Институтот за македонска литература кој почна, од 2006, да организира македонско-хрватски конференции.

Почитуваниот колега акад. Горан Калоѓера е секако клучна личност во нашата успешна приказна. На неговата посветеност на Македонија, како и на „тврдоглавата“ упорност, се должи среќниот почеток на приказната, успешната работа, а сите се надеваме дека ова ќе биде бескрајна приказна. Од македонска страна секогаш сме се труделе да испратиме лектори што достоинствено ќе ја извршуваат работата. За првиот, проф. Тоциновски, веќе беше кажано, но и следните Ана Азеска и Биљана Стојановска на највисоко професионално рамниште си ја извршуваа работата.

За професорот Калоѓера има био-библиографска статија во Лексиконот на странски македонисти (Доровски, Црвенковска 2008: 43). Таму се одбележани неговите најзначајни дела посветени на македонистиката, како и признанијата што ги добил за својот труд од Македонија. Лексиконот беше веќе во печат, па таму не е одбележана и неговата огромна заслуга за отворањето на Лекторатот по македонски јазик во Риека. Ова ќе остане за некое следно надополнето издание.

Во врска со мојата соработка со Хрватска, а во тој контекст и со колегите од Риека, сакам да истакнам дека од 2007 година реализиравме билатерален проект Положбата на македонскиот и на хрватскиот јазик во образовниот систем на повеќејазични средини, во којшто се вклучија Филозофскиот факултет од Загреб и Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ од Скопје, со главните истражувачи проф. д-р Зринка Јеласка од Загреб и јас (Емилија Црвенковска) од Скопје. Како продолжение на проектот во мај 2010 година беше организирана заедничка конференција во Скопје, а на неа присуствуваа и две колешки од Риека, Сања Зубчиќ (Zubčić 2013) и Диана Столац (Stolac 2013). Како резултат од македонско-хрватските конференции произлезе познанство, како и соработка со хрватските колешки.

На крајот морам да кажам дека сум многу горда што токму во времето кога јас го раководев МСМЈЛК се отвори Лекторатот по македонски јазик во Риека. Се покажа како полн погодок. Се надевам дека позитивната енергија што тлее околу македонистиката во Риека ќе овозможи со истиот жар и ентузијазам од двете страни, Лекторатот да продолжи да живее уште долго.

Користена литература

Доровски, Црвенковска. 2008. Доровски, Иван, Црвенковска, Емилија. 2008. Лексикон на странски македонисти. Скопје.

Павловски, Борислав. 2007. Македонистиката во Хрватска. Во: *40 години Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура 1967-2007*. Ур. Е. Црвенковска, Скопје, 75-77.

Стојановска, Биљана. 2021. Лекторатот за македонски јазик на Филозофскиот факултет во Риека. Литературен збор, 4-6, 2021, 47-59.

Stolac, Diana. 2013. Poučavanje slavenskih jezika na Sveučilištu u Rijeci. *Prvi, drugi, ini jezik: Hrvatsko-makedonske usporedbe*. Ur. L. Cvikić i E. Petroska, Zagreb 2013, 90-96.

Zubčić, Sanja. 2013. Metodološke postavke i preliminarni rezultati istraživanja jezika Makedonaca u Republici Hrvatskoj. *Prvi, drugi, ini jezik: Hrvatsko-makedonske usporedbe*. Ur. L. Cvikić i E. Petroska, Zagreb 2013, 36-44.

проф. д-р **Максим Каранфиловски**
Филолошки факултет „Блаже Конески“
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје

ПЕТНАЕСЕТ ГОДИНИ НА ЛЕКТОРАТОТ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО РИЕКА

Интересот за македонскиот јазик, за македонската литература, историјата и воопшто за македонската култура постојано се зголемува и поради тоа обврска ма Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура при универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ од Скопје е да ги зголемува и да ги подобрува условите и можностите на странските македонисти и слависти за изучување на македонскиот јазик и за запознавање со македонската култура преку неговите летни и други школи и преку другите активности во текот на учебната година, како и преку одржување и проширување на мрежата од лекторати по македонски јазик на странските универзитети.

Лекторатите по македонски јазик на странските универзитети ја имаат улогата и на македонски културни центри со значење кое се шири и надвор од универзитетските кругови и навлегува длабоко во општеството. Преку студентите кои се запознале со македонската култура (преку читање литература, гледање филмови, слушање музика, посета на изложби, организирани приредби, средби со македонски уметници, поети, писатели, професори и други, како и преку престој во земјата) се овозможува нејзино ширење и популаризирање во рамките на едно општество, се распространуваат вистини и информации за една култура на многу поспонтан и поуспешен начин отколку што тоа може да се направи преку официјалните средства за информирање или преку официјалните начини на дејствување на дипломатските претставништва во странските држави. Колку повеќе студенти учат еден јазик и се запознаваат со културата на носителите на тој јазик, толку повеќе од нив ја засакуваат културата на тој народ и самиот народ, и со самото тоа даваат сериозен придонес во ширењето на сознанијата за соодветната култура и придонесуваат во нејзината интеграција со другите култури пред сè со културите на народите од Европа, но и пошироко на светско ниво. Овој факт има посебно значење за македонскиот јазик и за македонската култура, пошироко и поголемо отколку за другите, имајќи ја предвид целокупната ситуација во која се наоѓа Република Северна Македонија и може да даде сериозен придонес во

нејзините напори за побрзо и поуспешно влегување во европските интеграциски процеси.

На хрватските универзитети македонистиката веќе има повеќедецениска традиција. Македонскиот јазик и литература ги предавале и ги предаваат професорите Петар Кепески, Борислав Павловски, Борјана Прошев-Оливер и Ивица Баковиќ во Загреб, академиците Горан Калоѓера (Риека) и Златко Крамариќ (Осиек), Августина Гулеска-Хајдиќ (Задар) и други научни работници. Најдолга традиција имаат студиите по македонски јазик на Универзитетот во Загреб, кои се и на највисоко ниво, односно имаат застапеност на сите студиски степени.

Во 2008 година во рамките на многубројните активности на „Годината на македонскиот јазик“ беше отворен и Лекторатот по македонски јазик на Филозофскиот факултет во Риека, Хрватска. За овој лекторат неколку години до Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура пристигнуваа барања за отворање ваков лекторат од Македонското културно друштво „Илинден“ од Риека и од професорот Горан Калоѓера, кој со право се смета за основоположник на овој лекторат и на наставата по македонски јазик и литература (во почетокот на осумдесеттите години на 20 век), особено имајќи ја предвид и неговата дејност како професор по македонска литература и пред формирањето на Лекторатот во рамките на Педагошкиот факултет во Риека, кој подоцна прераснува во Филозофски факултет. Тие напори најпосле вродија со плод. Беше искористена шансата создадена со „Годината на македонскиот јазик“.

Првиот лектор беше д-р Васил Тоциновски. Со својата посветена работа тој многу брзо постигна завидни резултати и популарност меѓу студентите. За тоа многу голем придонес има и несебичната поддршка и личниот ангажман на професорот Горан Калоѓера, кој во тоа време беше и проректор за меѓународна соработка на Универзитетот во Риека и почесен конзул на Република Македонија. Оваа двојка е најзаслужна за брзиот подем и за популарноста на македонскиот лекторат во Риека и воопшто за развојот на македонистиката во Риека. Резултатите на овој лекторат и на целокупната дејност на риечката македонистика предводена од академик Горан Калоѓера се извонредни и денес со право се кажува дека тоа е најбројниот лекторат по македонски јазик на светот. Настава по македонски јазик на него слушале повеќе од 2000 студенти, а одбранети се неколку дипломски работи од македонската литература и една лингвистичка.

Свој несомнен придонес во работата на овој лекторат имаат и двете лекторки кои ја продолжуваат шестгодишната работа на првиот лектор д-р Васил Тоциновски – Ана Азеска и актуелната лекторка Биљана Стојановска. Ваков брз развој на еден лекторат и во поглед на квантитетот и на квалитетот навистина не е забележан досега и тој ги заслужува сите пофалби.

Наставата по македонистика во Риека е поддржана со билатералните договори за соработка меѓу двата универзитета, како и со договорите за соработка меѓу Институтот за македонска литература при УКИМ со Филозофскиот факултет во Риека и Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ и Филозофскиот факултет во Риека. Во тој период се случи така јас да бидам декан на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје (2004 – 2012) и директор на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура (2009 –2013). Во својство на декан на 30 март 2010 година во Риека заедно се деканот на Филозофскиот факултет во Риека проф д-р Предраг Шустар го потпишавме Договорот за соработка меѓу двата факултета. Со тој Договор за соработка се овозможи соработка не само меѓу кroatистиката и македонистиката туку и меѓу сите други оддели и единици на двата факултета во интерес на научните работници и на студентите од двата факултета, а со тоа и меѓу двата братски народи. Таа соработка даде и дава видливи резултати, меѓу кои посебно треба да се истакнат одржаните меѓународни хрватско-македонски научни конференции, издадените зборници со материјалите од тие конференции, размената на предавачи и на студенти, учеството на риечките студенти и наставници во работата на Летната школа по македонски јазик, литература и култура во Охрид итн.

Во таа соработка успешно се вклопува и соработката со Македонското културно друштво „Илинден“ од Риека. Во текот на неколкуте мои престои во Риека имав можност да се среќавам со раководството и со членовите на ова културно друштво. Тие се докажаа како активни поддржувачи на македонскиот лекторат и воопшто на наставата по македонски јазик на Универзитетот во Риека. Ние од своја страна ги помагавме во рамките на можностите со одржување предавања и делумно со литература. Соработката со ова и со ваквите слични друштва во Хрватска, како и во други држави, заслужува и треба да биде институционално уште подобро поддржана.

Во оваа пригода сакам уште еднаш да ја истакнам улогата и заслугите на професорот академик Горан Калоѓера за воспоставувањето и развојот на македонистиката во Риека, а со самото тоа и за нејзиниот развој во Хрватска. Секако дека неговите заслуги не се само во тоа туку и во неговото целокупно дело со кое тој со право се вбројува во редот на највидните светски македонисти, кroatисти и слависти. Заслужува почит и восхит неговата постојаност и стабилност во научните ставови за македонистиката, неговата непоколебливост во поддршката на македонскиот народ и несебичната искрена љубов кон него. Таквите вљубеници во Македонија и во македонистиката се вистинска драгоценост и нивното значење за нас е од непроценливо значење.

Земено во целина значењето на овој лекторат ги надминува границите на Хрватска и на Македонија. Неговото влијание се шири низ целиот свет и има огромно значење во ширењето на вистината за македонскиот јазик, македонската литература и културната историја, особено кога се има предвид актуелната ситуација во која се наоѓа македонскиот јазик на својот пат кон Европската Унија. Колку повеќе имаме вакви пријатели и поддржувачи толку посилни ќе бидеме кон сите предизвици на тој пат. Затоа и е неопходно да се поддржуваат ваквите лекторати и да се отвораат нови за да се зголемува бројот на универзитети ширум светот на кои е застапена македонистиката, а со самото тоа и да се зголемува бројот на луѓето кои се занимаваат со македонистички проучувања, кои ќе преведуваат македонска литература или ќе го предаваат македонскиот јазик во својата средина. Лекторатот по македонски јазик и наставата по македонски јазик и литература во рамките на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Риека е еден многу светол и успешен проект со мошне завидни резултати, какви што само може да се посакаат. Тоа е и одлична потврда на традиционално добрите хрватско-македонски односи на сите нивоа и во сите сфери на општествениот и на научниот живот.

По овој повод, петнаесетгодишниот јубилеј на Лекторатот по македонски јазик во Риека, сакам да му посакам на Лекторатот уште многу јубилеи проследени со вакви и уште поголеми успеси во неговата работа. На сите наставници и лектори им посакувам успешна работа и лична среќа во животот. На колегата Горан Калоѓера му посакувам уште долги години со творечки успеси во добро здравје и лична среќа.

СЕЌАВАЊА ЗА ПОЧЕТОЦИТЕ НА ОТВОРАЊЕТО НА ЛЕКТОРАТОТ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ПРИ ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО РИЕКА (ОД ИНИЦИЈАТИВА ДО РЕАЛИЗАЦИЈА)

Поминаа 15 години од основањето на Лекторатот по македонски јазик во Риека, Република Хрватска – време доволно долго да ја избрише меморијата за деталите, па моето сеќавање ќе содржи малку факти кои се однесуваат на точни датуми и места. Сепак, јасно ми е останата во сеќавањето атмосферата во која тој се формираше, активностите кои се преземаа и ентузијазмот со кој се градеше.

Првата асоцијација поврзана со него е еден, навистина посебен настан – Првата македонско-хрватска научна конференција (Риека, 26 – 27 септември 2006) и со името на професорот Горан Калоѓера, тогашен проректор на Универзитетот во Риека. Искрено кажано, за момент не можам да се сетам што беше прво, Лекторатот или Конференцијата, толку тие две нешта ми се чинат поврзани. Се обидувам да ги вратам настаните по некој хронолошки редослед, тешко ми оди, ама сепак, јасно ми е дека Конференцијата беше прва. Зашто, се чини дека, сè што се случи потоа дојде како резултат на релациите што се воспоставија токму при организацијата и реализацијата на Првата хрватско-македонска, а потоа и на Втората македонско-хрватска научна конференција (Охрид, 10 – 11 октомври 2007), кога и почна процесот на интензивна соработка помеѓу Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и Универзитетот во Риека во областа на хуманистиката по распаѓањето на Југославија. Факт кој ни малку не е незначаен, затоа што и во Хрватска и во Македонија се чувствуваше недостаток од контакти и информации, што предизвика, во тој период, овие две блиски култури да стануваат речиси непознати едни за други.

Се чини дека изборот на проф. Горан Калоѓера, истакнат и докажан македонист, за проректор на Универзитетот во Риека беше клучен момент во обновувањето на таа соработка. Во позиција да донесува одлуки и да ги реализира, проф. Калоѓера ми предложи, како на тогашна директорка на Институтот за македонска литература, да ја организираме Првата хрватско-македонска научна конференција

во Риека. Реализацијата на таа идеја, во тој момент кој значеше речиси прекинати заемни контакти, не беше едноставна. Требаше да се најдат истражувачи кои ги знаат двете литератури до степен соодветен за научна елаборација и да се мотивираат да истражуваат. На големо залагање на проф. Калоџера и на мое, се поттикна заинтересираноста на колегите, пред сè од Катедрата по хрватски јазик и книжевност во Риека и од Институтот за македонска литература при УКИМ од Скопје. Дека ни недостасуваа информации сведочи и фактот дека сите бевме ангажирани да најдеме тема која ќе биде компаративна, а нема да се ограничи на некој дамнешен период или да претставиме некој помалку познат, во тоа време помлад автор од „туѓата“ средина. И навистина се успеа во намерата. Реализацијата на таа конференција со релативно мал број учесници, главно од посочените институции и по некој гостин, беше првиот знак дека меѓусебното резапознавање на сите ни е важно и тоа не само на припадниците на фелата.

За тоа сведочи и присуството на Конференцијата на тогашниот ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, проф. д-р Ѓорѓи Мартиновски, пречекан од неговиот колега, ректорот на Универзитетот во Риека, проф. д-р Даниел Рукавина. Не знам дали тоа беше присуство со однапред утврдена цел, но со сигурност знам дека на дискусиите за тоа како да се подобри билатералната соработка на полето на науката за литературата и културата беа поддржани од двајцата челни луѓе на универзитетите, а тоа, речиси сум сигурна, беше и првиот чекор кон отворањето на Лекторатот по македонски јазик во Риека. Зашто, ако добро ме служи сеќавањето, споменувањето на можното отворање на Лекторатот се случи во кабинетот на ректорот Рукавина, токму на таа средба на двајцата ректори. Потоа и начинот на којшто беше отворена Конференцијата, во Ректоратот на Универзитетот, со голем број гости и присуство на медиумите, оди во прилог на заклучокот дека двете земји беа заинтересирани за поинтензивна соработка.

Втората македонско-хрватска конференција, одржана во Скопје и во Охрид, исто така помина со присуство на претставници од највисокиот државен врв, како министерот за образование и наука на Република Македонија, г. Перо Стојановски кој ја поздравил Конференцијата и го истакнал значењето на овие средби за одржувањето на традиционално добрите македонско-хрватски односи, како на културно така и на политичко-економско ниво, потоа амбасадорот на Република Хрватска во Република Македонија и амбасадорот на Република Македонија во Република Хрватска во тој период, што посредно укажуваше на тоа дека соработката е од стратешки интерес за двете земји. Круна на тој интерес беше формирањето на Лекторатот по македонски јазик на Универзитетот во Риека во 2008 година, а за прв лектор беше избран проф. д-р Васил Тоциновски.

Професорот Тоциновски повеќе беше избор на хрватската страна, избор кој суптилно ни беше посочен од страна на проф. Калоџера. Но, она што директно ни беше кажано е дека хрватската страна сака да има лектор по македонски јазик и литература кој ќе биде доктор на науки и етаблиран во областа во која работи, факт кој говори за тоа дека за риечкиот универзитет овој лекторат е од особено значење. Фактот лесно се објаснува: заедницата на Македонци во Риека е голема и делува организирано преку своето здружение „Илинден“ кое, исто така беше значаен фактор во поддршката на идејата за отворање на Лекторатот. Колку што се сеќавам, тие во своето списание, континуирано го претставуваа проф. Тоциновски и можноста да се изучува македонскиот јазик, литература и култура во Риека. Желбата на проф. Калоџера за прв лектор по македонски јазик, литература и култура да биде именуван проф. Тоциновски се покажа како одлука која е и повеќе од делотворна. Огромен број на студенти се запишаа или избраа некои од предметите што ги нудеше Лекторатот, а дел од нив избраа македонскиот јазик, литература или култура да им биде предмет на нивната дипломска работа. На самиот старт на работата на Лекторатот се почувствува тој голем интерес и ентузијазам, крунисан со посетата на Лекторатот од страна на тогашниот претседател на Република Македонија, г. Бранко Црвенковски,. Настан на кој бев присутна и на кој јасно се сеќавам, а присутни беа и професорките д-р Маја Јакимовска-Тошиќ и д-р Валентина Миронска-Христова, како дел од учесниците на „Риечките филолошки денови“ таа година. За значењето на Лекторатот говореше претседателот Црвенковски, при што, ако добро ме служи паметењето, посочи на важноста од постоењето на овој лекторат за Република Македонија, за стратешкиот интерес на Република Македонија во отворањето на нови лекторати во време кога и старите замираат и за важната улога што тие ја имаат во афирмацијата на македонската култура во светот. По официјалниот дел, во разговорот со него, ја почувствував неговата свесност за сериозноста на фактот дека лекторатите по македонски јазик, литература и култура во светот почнуваат да згаснуваат или ја намалуваат својата активност и статус и, токму заради тоа, сметаше претседателот, ние мораме да ги засилиме нашите активности, а државата да даде поголема поддршка во тоа. Се чини, неговата посета на Лекторатот во Риека беше прв чекор кон реализација на тој план. За жал, колку што јас знам и речиси последен.

Паметам дека, според мене, има уште еден важен настан во историјата на Лекторатот – официјалната посета на Хрватска од страна на тогашниот министер за образование и наука на Република Македонија, г. Перо Стојановски, во чии рамки беше и посетата на Универзитетот во Риека. Во официјалната делегација беа присутни тогашниот ректор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, проф. д-р Велимир Стојковски, тогашната директорка на Меѓународниот семинар за македонски јазик литература и култура проф. д-р Емилија Црвенковска и

тогашната директорка на Институтот за македонска литература проф. д-р Лорета Георгиевска-Јаковлева. Тогаш претставниците од УКИМ добија плакети од Универзитетот од Риека за развивање на меѓусебната соработка и за напорите што се вложуваат за развој на Лекторатот по македонски јазик во Риека. Заинтересираноста на ректорот, проф. д-р Стојковски, да ја реализира замислата за отворање на Лекторатот овозможи денес да зборуваме за петнаесетгодишната традиција на интензивна соработка и генерации студенти на кои македонскиот јазик, литература и култура им бил, им е и, се надеваме, ќе им биде, поле на интерес. Токму од нив ги очекуваме наследниците на проф. д-р Горан Калогоера, докажан македонист и искрен пријател на нашата земја.

Можеби не ги споменав сите најважни настани, можеби не ги наредив во соодветен хронолошки ред, можеби некои имиња неправедно заборавив, но целта на ова сеќавање е да посочи на начинот на кој успешно може да се промовира македонскиот јазик, литература и култура во светот и да се посочи на очигледната вистина: ако сакаме успешна промоција на нашите културни вредности, мора да се залагаме за успешна работа на лекторатите. Тие се центрите од каде што се продуцираат странските македонисти, оние кои се вљубуваат во нашата култура и ја сакаат целиот свој живот. Тие се оние поединци кои, токму во име на таа љубов, градат мостови и даваат сè од себе тие мостови да бидат што постабилни и пофреквентни. А за тоа да се случи, потребни сме сите, од државниот врв, преку професионалците во областа, до маркетингот во настапот. Се чини дека денес успешните приказни се сè поретки, затоа што ги замислуваат малкумина. Големите успешни приказни се креираат само со заинтересираност и координирана акција на сите фактори. Таква беше и приказната за основањето на Лекторатот по македонски јазик, литература и култура во Риека и, колку што мене ми е позната, за жал, остана осамена.

Кога ме поканија да изнесам свое сеќавање по повод 15 години од формирањето на Лекторатот со задоволство прифатив зашто видов можност да ја посочам важноста за начинот на кој се делува за да се оствари посакуваната цел. Се надевам оваа монографија ќе биде поттик за организирана акција во развивањето на постојните и во отворањето на нови лекторати. И секако, будност, а ако треба и агресивна акција, во спречувањето на веќе отпочнатиот процес на затворање на постојните лекторати. Што повеќе и поактивни лекторати во светот бил, но, со оглед на актуелните политички случувања, сега уште повеќе е наш приоритетен стратешки интерес.

ПОВОД: 15 ГОДИНИ ДЕЈСТВУВАЊЕ НА ЛЕКТОРАТОТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ПРИ ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО РИЕКА

Отворањето на Лекторатот за македонски јазик при Филозофскиот факултет на Универзитетот во Риека пред 15 години е настан достоин за одбележување и паметење. Во овој изминат период се докажа оправданоста за неговото дејствување во сиот потенцијал, согледан во големиот број студенти кои го изучуваа македонскиот јазик и македонската култура во оваа реномирана академска институција, па сè до реализацијата на сите проекти и симпозиуми кои се остварија во прилог на проследување и проникнување на македонско-хрватските јазични, книжевни и културни врски. Во однос на последните заложби стожерна улога имаа токму Филозофскиот факултет на Универзитетот во Риека и Институтот за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и нивните академски соработници. Притоа, во оваа соработка беа вклучени колешките и колегите од Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, Филозофскиот факултет и Институтот за македонски јазик „Крсте Мисирков“ од Скопје.

Јас лично имав големо задоволство да присуствувам на овој извонредно значаен настан – на неговото свечено отворање, притоа, учествувајќи на Меѓународниот научен симпозиум *Riječki filološki dani* во Риека во периодот од 6 до 9 ноември 2008 со излагањето *Transferzala kretanja Tajne knjige: Makedonija, Hrvatska, Evropa*, тема во духот на продлабочување на заемната македонско-хрватска културна комуникација. На оваа свеченост присуствував заедно со колешките д-р Лорета Георгиевска-Јаковлева и д-р Валентина Миронска-Христовска, како и со и колегата д-р Васил Тоциновски, сите од Институтот за македонска литература. Свеченоста се одвиваше во Ректоратот на Универзитетот во присуство на претседателот на Р Македонија – г. Бранко Црвенковски и на бројни уважени колешки и колеги од Р Хрватска и особено од Универзитетот во Риека. За одбележување е и присуството и поддршката од Заедницата на Македонците во Риека со своето Македонско културно друштво „Илинден“.

По повод отворањето на Лекторатот Претседателот Црвенковски се обрати со ставот дека функционирањето на овој лекторат во Риека не е случаен и дека неговото отворање и функционирање го овозможуваат и одредуваат извонредно добрите македонско-хрватски политички, дипломатски и културни релации, кои создаваат плодна почва за нивно проникнување. Како државник јасно го подвлече значењето на лекторатите во афирмацијата на македонската култура. Особено беше впечатлив говорот на истакнатиот македонист, иницијатор во процесите за неговото отворање – колегата д-р Горан Калоѓера, кој со своите залагања посветени на унапредување на македонистката во Хрватска истакна дека со отворање на Лекторатот неговиот сон стана реалност! Како прв лектор и професор за предметите од областа на македонскиот јазик и литература беше избран колегата д-р Васил Тоциновски, кој исто така се обрати до присутните, навестувајќи го големиот интерес сред студентите во Риека за следење на неговите предмети во состав на Лекторатот. Неговата позиција на етаблиран професор ги отвори можностите студентите најверзирано да се запознаат со процесите и делата во македонската литература. И така, заедно со колегата Г. Калоѓера, доајенот во истражувањето и афирмацијата на македонската литература и култура не само во Риека и Р Хрватска, туку и пошироко во регионот, таа завидна бројка на студенти во сите наредни години се зголемуваше, а интересот невојено раснесе, за што е доказ и годинешново одбележување на 15 години од неговото успешно функционирање. Заслугата во оваа насока ја имаат и следните две лекторки: м-р Ана Азеска и м-р Биљана Стојановска, кои со огромен ентузијазам, посветност и извонредна комуникативност ја продолжуваат традицијата на градење мостови меѓу нашите две академски и пријателски средини.

И да се вратам на свеченоста на отворањето на Лекторатот во 2008 година. Тоа беа моменти во кои се најавуваше и чувствуваше нешто Големо во однос на соработката, интензитет кој докажано го следиме во сите овие изминати години. Бројноста на делегацијата од Институтот за македонска литература се должеше на веќе воспоставената соработка со Филозофскиот факултет во Риека. Нашите две институции до тој момент веќе имаа реализирано два меѓународни научни собири, првиот, кој се одржа во Риека (26 – 27 септември 2006), а вториот во Охрид (10 – 11 октомври 2007), на кои беа презентирани истражувањата кои придонесоа за подлабоки проникнувања во **македонско-хрватските книжевни, јазични и културни врски. И тие на некој начин беа основа за уште поголеми иницијативи и реализации, што веројатно и доведоа до отворање на Лекторатот. Се сеќавам дека на првиот одлично организиран научен собир во Риека (2006) имав можност да го запознаам Горан Калоѓера, тоа е период од кога потекнуваат сите оние извонредни контакти и пријателства меѓу колешките и колегите од Филозофскиот факултет во Риека и Институтот**

за македонска литература. Таа средба беше иницијална за сите натамошни средби и идна соработка: во меѓувреме се реализираа уште три научни собири наизменично во Охрид и Риека.

Истражувањата во оваа насока беа презентирани и во публикуваните пет зборници кои претставуваат голем влог во историското и теориското проследување на македонско-хрватските културни врски, што ги вреднуваа овие конекции како траги на влијание и како своевидни знакови на идентификација, валидни и препознатливи за двете национални културни средини. Соработката се отвораше, а контактите меѓу колегите се интензивираа до степен на изградено пријателство. Сето тоа влијаеше и врз интензитетот и квалитетот на кадрите кои поминуваа низ Лекторатот во Риека, дел од нив и со изборот на теми од областа на македонскиот јазик и литература во нивните дипломски работи.

Сето ова беше голем поттик за реализација на третиот меѓународен собир во Риека (23 – 25 март 2011), и на четвртиот повторно во Охрид (27 – 29 септември 2013) на кои се презентирани истражувањата кои придонесоа за раснење на интересот во домен на проследување на **македонско-хрватските книжевни, јазични и културни врски за што сведоштво беше извонредно големата бројка на учесници од двете средини. Бројот на учесниците и од другите универзитети во Хрватска растеше. На „охридскиот македонско-хрватски симпозиум“ (2013) учествуваа колеги од универзитетите во Загреб, Осиек, Пула и Задар. Во своја улога на раководител на Институтот за македонска литература, ги продолжив заложбите на колегата Горан Калоѓера и колешката Лорета Георгиевска-Јаковлева за нивно интензивирање, промовирање и афирмација, при што реализиравме и натаму освен научни собири уште и два проекти: „Традиција и континуитет во македонско-хрватските врски“ (2013) и „Кодови на препознавање во македонско-хрватската интеркултурна комуникација (2017). Извонредните колегијални релации, желбата за проникнување во културата на Другиот, пријателствата кои притоа се градеа овозможија реализација и на петтиот научен собир повторно во Риека (6 – 7 октомври 2017).**

Токму компаративното проучување на традицијата и континуитетот во македонско-хрватските врски низ дијакронско и синхронско проследување ги вреднуваа овие релации како знакови на заемно почитување и идентификација на сопствените идентитетски посебности валидни за двете национални културни средини, што придонесува за нивно внесување како естетска вредност во тековите на европската културна ризница. Тоа го докажуваа и овие 15 успешни години од постоењето на Лекторатот, и пројавениот интензивен замен интерес за проучување на двата јазика и книжевните традиции во двете национални култури.

RIJEČKI LEKTORAT KAO MJESTO SUSRETA HRVATSKE I MAKEDONSKE KULTURE

Najsnažnija i najstarija karika koja povezuje hrvatsku i makedonsku kulturu je zajedničko dioništvo u sljedbi ćirilometodske tradicije, primarno najstarijega slavenskoga pisma glagoljice. Na južnim rubovima širokoga slavenskoga prostora, s njegove zapadne, hrvatske, i istočne, makedonske, strane, u mitskim uporištima Istre i Ohrida oblikovana je imaginarna glagoljaška osovina s nizom realnih dodirnih točaka. Lektorat makedonskoga jezika pri Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci u nizu svojih aktivnosti već od trenutka njegova osnivanja intenzivno je djelovao kao kohezivna sila među dvjema kulturama. Primarno, kroz poučavanje studenata makedonskom jeziku i različitim segmentima makedonske kulture, ali jednako i kroz znanstvena istraživanja na tradicionalnim skupovima o hrvatsko-makedonskim i makedonsko-hrvatskim književnim, jezičnim i kulturnim vezama, ali i kroz niz popularnih i popularnoznanstvenih aktivnosti.

Specifičnost riječkoga lektorata makedonskoga jezika u Rijeci i ono što ga čini posebnim u odnosu na sve ostale riječke lektorate, ali i u odnosu na veliku većinu ostalih lektorata u hrvatskim akademskim ustanovama njegova je čvrsta ukorijenjenost u makedonsku zajednicu u Rijeci i Primorsko-goranskoj županiji. Prvi kontakt s prof. dr. G. Kalogjerom, tada mladim profesorom zaposlenim na riječkom Pedagoškom fakultetu, uspostavili su ljudi iz makedonske zajednice želeći tim činom ne samo povezati različite dionike istoga posla – promidžbe makedonske kulture, već i tom suradnjom snažnije pozicionirati makedonsku zajednicu u Primorsko-goranskoj županiji i Gradu Rijeci, a time posredno osnažiti identitet makedonske zajednice i kroz transgeneracijski prijenos osigurati njezin opstanak. Kulminacija takvih nastojanja bilo je osnivanje Lektorata za makedonski jezik na Odsjeku za kroatistiku riječkoga Filozofskoga fakulteta te imenovanje prof. dr. G. Kalogjere počasnim konzulom Makedonije u Hrvatskoj. Tim je činovima odnos postao institucionalan, ali je iza njega i dalje stajala čvrsta ljudska suradnja.

Kao predavačicu kolegija iz staroslavenskoga jezika i glagoljaštva vodstvo Makedonskoga kulturnoga društva *Ilinden* u Rijeci i Vijeća makedonske nacionalne

manjine za Grad Rijeku pozvalo me da održim predavanje o životu sv. Ćirila i Metoda u svibnju 2008. godine, u Roču, na izletu organiziranu u povodu obilježavanja dana sv. Ćirila i Metoda, a o istoj sam prigodi godinu dana kasnije, 21. svibnja 2009. godine, zajedno s prof. dr. Goranom Kalogjerom i prof. dr. Vasilom Tocinovskim, sudjelovala na svečanoj akademiji u povodu dana Ćirila i Metoda u organizaciji MKD *Ilinden* iz Rijeke, Vijeća MNK za Grad Rijeku, predstavnika MNN za Primorsko-goransku županiju i MPCO Sv. Car Konstantin i carica Elena i održala predavanje o glagoljici i ćirilici u tradiciji hrvatske i makedonske kulturne baštine. I odonda kreće moja intenzivna suradnja s makedonskom zajednicom, kao i privrženost lektoratu. Uslijedili su brojni formalni i neformalni kontakti tijekom kojih se iskristalizirala i potreba organiziranja tečajeva makedonskoga jezika u okviru lektorata, koji bi bili namijenjeni članovima makedonske zajednice, ali i svim zainteresiranim polaznicima. Idejna je začetnica te ideje bila ondašnja pročelnica Odsjeka za kroatistiku – prof. dr. Adriana Car Mihec no ona nažalost nije zaživjela zbog operativnih razloga. Kao zajednička inicijativa Lektorata za makedonski jezik, Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci te Makedonskoga kulturnoga društva *Ilinden*, Vijeća makedonske nacionalne manjine za Grad Rijeku i Makedonske pravoslavne crkvene općine sv. Car Konstantin i carica Elena održana je 24. svibnja 2017. godine svečana akademija povodom Dana sv. Ćirila i Metoda na kojoj sam sudjelovala zajedno s prof. dr. G. Kalogierom i tadašnjom lektoricom Anom Azeskom. Tom sam prilikom održala predavanje o odjecima glagoljaške baštine Svete Braće u Primorsko-goranskoj županiji.

Makedonska je zajednica postala i predmetom mogega znanstvenoga interesa pa sam 2013. godine u zborniku radova sa skupa *Prvi, drugi, ini jezik: hrvatsko-makedonske usporedbe* objavila rad *Metodološke postavke i preliminarni rezultati istraživanja jezika Makedonaca u Republici Hrvatskoj* utemeljen upravo na analizi upitnika što su ih popunjavali članovi Zajednice.

U znanstvenom smislu, ključni su znanstveni skupovi koji je riječki Odsjek za kroatistiku organizirao, u suradnji sa svojim makedonskim kolegama. Prvi je skup održan u Rijeci u rujnu 2006. godine i bio je posvećen isključivo temama iz književnosti. S obzirom na brojne lingvističke veze, već se u drugom skupu, održanu na Ohridu u listopadu 2007. godine oblikovala mala, ali važna jezikoslovna sekcija koja je brojala 7 izlagačica, imenom Iva Lukežić, Silvana Vranić, Diana Stolac, Liljana Makarijoska, Lidija Tanturovska, Elka Jačeva-Ulčar, i tadašnje mlade snage Anastazija Vlastelić i Sanja Zubčić. Od toga, pa do zadnjega održana skupa u Rijeci 2017. godine, sustavne su i teme iz jezikoslovlja. Osim na tom skupu, sudjelovala sam izlaganjem i na skupu održanu u Ohridu rujnu 2013. godine, a vrhunac mojih znanstvenih veza s makedonskim kolegama je povjerenje koje mi je dano da uz kolegu Dejana Durića organiziramo 5. skup održan u Rijeci u listopadu 2017. godine te da zajedno uredimo 5. knjigu zbornika, objavljenu 2019. godine. Ti su znanstveni skupovi za sve nas bili više od skupova.

Bila su to mjesta srdačnih kolegijalnih susreta, razmjene konstruktivnih ideja i kovanja planova od kojih mnogi nisu realizirani, ali su zanosili istraživačku dušu. Mnoga su poznanstva na tom višegodišnjem putu druženja s kolegijalnoga prešla u prijateljska.

Kontinuirajući moj interes za makedonske teme, u razdoblju između 15. lipnja i 2. srpnja 2018. godine u svrhu stručnoga usavršavanja sudjelovala sam na 51. ljetnoj školi Međunarodnoga seminara za makedonski jezik, književnosti i kulturu koji organizira Sveučilište Sv. Ćirila i Metoda u Skopju, a održava se na Ohridu, i to u sklopu kvote koju je dobio naš Lektorat za makedonski jezik. Kako bismo potaknute studente na pohađanje Seminara, lektorica B. Stojanovska i ja održale smo za polaznike Lektorata prezentaciju o radu na Seminaru.

Rad riječkoga lektorata prepoznat je u Makedoniji pa je Sveučilište Sv. Ćirila i Metoda iz Skopja, povodom obilježavanja 50. godišnjice Seminara za makedonski jezik, književnost i kulturu riječkom sveučilištu 2018. godine dodijelilo priznanje za promociju i afirmaciju makedonskog jezika, književnosti i kulture, a u to sam vrijeme bila pročelnicom odsjeka na kojem djeluje lektorat. Iste je, 2018. godine, na inicijativu nekolicine kolega koji su sudjelovali na Petom međunarodnom znanstvenom skupu *Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze* održanom 2017. godine na Filozofskom fakultetu u Rijeci, sklopljen prvi Erasmus-ugovor između četiriju filoloških odsjeka riječkoga Filozofskoga fakulteta i Filološkoga fakulteta *Blaže Koneski* iz Skopja, a 13. rujna 2018. godine u službeni je posjet Filozofskom fakultetu u Rijeci došla dekanica skopskoga Filološkoga fakulteta prof. dr. Aneta Dučevska, za čijega se posjeta razgovaralo o postojećoj suradnji te se planirala daljnja.

Tijekom svih ovih godina trajna je bila i moja suradnja s makedonskom zajednicom u Rijeci i Primorsko-goranskoj županiji i osobito sam počašćena činjenicom da sam na 30. obljetnici osnutka MKD *Ilinden* održanoj 23. listopada 2021. dobila zahvalnicu (blagodarnicu) za svoje prinose razvoju te zajednice.

Veza traje i dalje, a kao osobitu važnost u nastavnom smislu, ističem sudjelovanje u povjerenstvu za obranu prve diplomske radnje iz makedonske lingvistike „Koncept (ne) uspjeha u hrvatskoj i makedonskoj frazeologiji“ studentice Tiane Lakoseljac, koju je mentorirala Željka Macan, a komentorica je bila B. Stojanovska.

Da je lektorat makedonskoga jezika važan i hrvatskoj i makedonskoj strani svjedoči sastanak održan u studenom 2021. godine na Filozofskom fakultetu u Rijeci na kojem su bili prof. dr. sc. Milaim Fetai, veleposlanik Republike Sjeverne Makedonije u Republici Hrvatskoj, prof. dr. sc. Natalija Popovska, direktorica makedonskog Kulturno-informativnog centra u Zagrebu i prof. dr. sc. Vesna Mojsova-Čepiševska, direktorica Međunarodnog seminara za makedonski jezik, književnost i kulturu i predstavnici

riječkoga Filozofskoga fakulteta koji su blisko surađivali s Lektoratom. Na tom su sastanku utrti daljnji putevi plodonosne suradnje.

Naš je lektorat za makedonski jezik u svojih petnaest godina rada postigao velike uspjehe i to u svim segmentima: u nastavi, u znanosti i u vezama s društvenom zajednicom u kojoj živimo i radimo. Gradili su ga brojni, ali svakako valja istaknuti njegova idejnoga začetnika, osnivača i najagilnijega zastupnika prof. dr. Gorana Kalogjeru i tri naša dosadašnja lektora prof. dr. Vasilu Tocinovskoga, Anu Azesku i Biljanu Stojanovsku koji su svojim predanim radom doprinijeli i prepoznatljivosti riječkoga Odsjeka za kroatistiku u Hrvatskoj i u Makedoniji. Čestitam Lektoratu njegovu petnaestu obljetnicu i želim mu jednako uspješan rad u zblježavanju dviju neodvojivih kultura u godinama koje dolaze. Sudeći prema planovima, on mu nedvojbeno i predstoji.

MAKEDONIJA U NASTAVI, ZNANOSTI, KULTURNIM AKTIVNOSTIMA... ALI PONAJPRIJE U SRCU

Na dužnosti predstojnice Katedre za metodiku hrvatskoga jezika i književnosti i opće filološke predmete pri Odsjeku za kroatistiku od 2008. do 2011. godine imala sam prilike pobliže upoznati rad naših stranih lektora jer oni u okviru Filozofskoga fakulteta djeluju upravo na toj katedri. Prvoga lektora za makedonski jezik, prof. dr. sc. Vasila Tocinovskog naslijedile su lektorice Ana Azeska, mag. i mr. sc. Biljana Stojanovska. S objema sam se posebno zbližila – povezale su nas lingvističke teme, kojima se sve tri bavimo – i tako sam iz prve ruke imala prilike vidjeti koliko je lektorski posao složen i zahtjevan. Zaista, aktivnosti lektora mnogobrojne su i obuhvaćaju širok raspon djelovanja, njihova je odgovornost velika jer su u svakom trenutku predstavnici svoje zemlje što god radili i gdje god se pojavili.

Nastavne obaveze, koje za zvanje lektora na visokoškolskim institucijama u Hrvatskoj obuhvaćaju najveći broj sati, ne zaustavljaju se samo na poučavanju jezika, u ovome slučaju makedonskoga, nego se šire i na predmete u kojima se studentima predstavljaju sadržaji iz područja makedonske književnosti i, povijesti, kulture i umjetnosti. Pritom je uistinu impresivan raspon različitih stupnjeva učenja makedonskoga jezika i broj studija kojima je ponuđen izborni predmet „Makedonski jezik“, posebno ako pritom imamo u vidu da ih sve izvodi jedna osoba – i to predano i s ljubavlju prema poučavanju, prema studentima i prema makedonskome jeziku. Uz nastavu rad na Filozofskome fakultetu obuhvaća i znanstvena istraživanja, u koja se i naši lektori rado i kompetentno uključuju. Sa zadovoljstvom ću za ovu priliku istaknuti da je mr. sc. Biljana Stojanovska odmah po dolasku spremno prihvatila znanstvenu suradnju na nacionalno kompetitivnom istraživačkom projektu Hrvatske zaklade za znanost „Semantičke domene deiktičkih riječi: Istraživanje brzih semantičkih procesa u jeziku (DeicTeS)“, koji vodi red. prof. dr. sc. Marija Brala-Vukanović s Odsjeka za anglistiku Filozofskoga fakulteta u Rijeci, a također uspješno studira na poslijediplomskome sveučilišnome doktorskom studiju „Povijest i dijalektologija hrvatskoga jezika“ Filozofskoga fakulteta u Rijeci. Lektori uz to i često prevode za naše znanstvene potrebe, a njihova kolegijalna i nesebična pomoć koju pružaju na našem Odsjeku i Fakultetu u različitim poslovima poput organizacije

međunarodnih znanstvenih skupova, simpozija, popularizacijskih aktivnosti i dr. postala je već poslovična – pomoćnika u bilo kojem poslu nikad ne može ponestati jer se upravo na naše lektore uvijek možemo osloniti i na tome smo im zaista zahvalni. Zbog svojega kvalitetnog nastavnog, znanstvenog i drugog rada naši su makedonski lektori postali prepoznatljiviji na cijelom Fakultetu i imaju među znanstveno-nastavnim osobljem visok profesionalni ugled.

Pa ipak, rad na Fakultetu nije jedino čime se lektori bave i valja imati na umu da je trenutak kada se okrene ključ u bravi fakultetskoga kabineta samo znak da tada počinju novi zadaci. Naime suradnja naših lektora s mnogobrojnim kulturnim institucijama u Rijeci i drugim hrvatskim gradovima nije tek hobi u slobodno vrijeme. Njihov je rad na predstavljanju i popularizaciji kulture, znanosti, umjetnosti, povijesti i drugih vrijednosti svoje zemlje nezamjenjiv i često rezultira projektima koji su usmjereni na bilateralne kulturne i znanstvene suradnje među zemljama. Neće biti pretjerano reći da je njihova uloga pritom najsličnija ulozi koju imaju diplomatski dužnosnici. Zadivljujuća je svestranost i posvećenost naših makedonskih lektora, koji su sve to uvijek obavljali i obavljaju na najvišoj profesionalnoj razini, i to uvijek s osmijehom na licu, istinskim ponosom koji gaje prema svojoj prelijepoj zemlji i neskrivenom željom da svima nama prenesu svoju ljubav prema rodnoj Makedoniji. Pokazuju nam svojim primjerom iz dana u dan kako se na najljepši način voli i predstavlja svoja zemlja... i kako se svoj poziv živi s najdubljom predanošću.

ЛЕКТОРАТОТ ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО РИЕКА

Јазикот е знак на распознавање и идентификација на еден народ. Тој е таа нераскинлива врска на сегашноста со минатото како помнење и поука од една и со иднината како света обврска од друга страна. Затоа јазикот се сака и се брани исто како што се милуваат својот народ и татковина. Така би можеле да го сумираме своето лично искуство од шесте академски години како посебно поглавје со мој скроман влог во изучувањето и афирмацијата на мајчиниот македонски јазик со кој најубаво говориме и најмудро размислуваме. Само што стигнува новиот број на списанието на Заедницата на Македонците во Република Хрватска Македонски глас и дотекуваат секавањата како бистра изворска вода читајќи од неговите страници дека Лекторатот за македонски јазик во Риека, всушност е круна на настојувањата во развојот на македонистиката, која своите почетоци ги има на колегиумите по македонски јазик и македонска книжевност на академско ниво уште од почетокот на осумдесеттите години на 20 век (Македонски глас, Загреб, год. XXVIII 2021, бр. 132, стр. 6). Сè како да беше вчера. По распаѓањето на Југославија и времето на молк, возобновувањето на Лекторатот за македонски јазик на Филозофскиот факултет на Универзитетот во Риека со несебичните и упорни настојувања на професорот Горан Калоѓера се случи во месец октомври 2008 година. На 20 октомври беше одржано и првото предавање со кое започна или поточно одново се воспостави работата на Лекторатот.

Во академската 2008/2009 година, во зимскиот семестар се одржуваа предавања по предметите: Македонски јазик 1, Македонска литература 19 и 20 век и Македонска култура и цивилизација, по четири часа неделно. Во летниот семестар студентите ги следеа предавањата по Македонски јазик 2, четири и Монографски пристап на теми од современата македонска литература, две предавања седмично. Бројката од 109 слушатели сама по себе го наметна признанието оти Лекторатот прераснал во најголем македонистички центар во светот. Тоа се предметите и часовите како шема и во наредните години. Во втората 2009/2010 академска година на македонистичките студии се запишаа 254 студенти. Во наредните години таа бројка или поточно интересот за Лекторатот постојано растеше и бележиме 369 студенти (2010/2011), 264 во академската 2011/2012 година, потоа 166 (2012/2013) и нашата завршна 2013/2014 година со 175 студенти. Тоа

се моите милувам да речам златни години поминати со младо, умно и вредно семејство од вкупно 1 337 членови, именувано Лекторат за македонски јазик. Тоа е големо и вистинско богатство како единствен резултат на заемна почит, доверба и соработка, пријателство што ниту се купува, ни се продава како што поучува народната мудрост. Бројките се можеби сувопарни/здодевени податоци, но тие се аргументи за сработеното како резултат на позитивна енергија да се сознаат и научат многу нови нешта за другиот и другото како рамноправен дел од традицијата и континуитетот на цивилизацијата.

Кон наведените податоци сакаме да забележиме дел од формите и содржините од работата на Лекторатот за македонски јазик. Циклусите од четири предавања кои се одржуваа во попладневните часови беа предизвик и секако обврска да се поттикне и одржуваат вниманието и љубопитноста на студентите. Воспоставената практика на рамноправно партнерство/дијалог ја карактеризираат неколку работи. Изработката на семинарски трудови беше обврска за сите млади колеги. Одвојуваме некои македонски теми кои биле и останале знак на македонското препознавање како традиција, на неговото опстојување и непокор за изборување на сопствените национални и социјални права и слободи. Столетија исполнети со дејноста на сесловенските просветители Св. Кирил и Св. Методиј, Св. Климент Охридски, Јоаким Крчовски, браќата Миладиновци, Крсте Мисирков, Кочо Рацин, Блаже Конески, Илинденската епопеја, собирачите на македонското народно творештво, учебникарите... Тоа се само мал дел од темите кои задолжително требаше да се научат за да се положи испитот. Посебно внимание беше посветено на македонско-хрватските врски како редок пример на многувековни почит, разбирање и соработка меѓу два народа. Дел од омилените теми се: соработката на Константин Миладинов и Јосип Јурај Штросмаер на работата и издавањето на македонската библиска книга Зборникот на струшките браќа Миладиновци во Загреб, животот и дејноста како руски конзули на браќата Константин и Андреја Д. Петкович во Дубровник односно во Риека, за првиот македонски печатар и издавач во Загреб Георги Капчев чија книга Македонија или гласот на робот доживела три изданија, втемелувачот на современата македонска книжевност Кочо Рацин и настолната стихозбирка Бели мугри издадена во Самобор.

Предавањата честопати беа дополнувани и со филмски проекции. За македонски јазик како илустрација ја имавме серијата Бушава азбука, документраниот филм за животот и делото на Крсте Мисирков беше своевидно дополнување за настолната книга За македонските работи, играните филмови Мис Стон кон темата за Илинден и Елегија за тебе за Рацин. Темата за националните заедници од предметот Македонска култура и цивилизација се одржуваше во најстарото Македонско културно друштво Илинден во Риека. Соговорници беа негови раководители и членови кои меѓу другото говореа и за постоењето и дејноста на Заедницата на

Македонците во Република Хрватска. Тоа истовремено беше можност за заемно запознавање и нови пријателства. Оттаму излезе и доверувањето на студентката Ива Чрњар да биде дописник на нивното списание Македонски глас. Во рамки на Македонски јазик 2 беше организирана и преведувачка лабораторија. Од тие резултати секако треба да се издвои книгата раскази за деца Свони двапати публикувана во 2009 година. Се обидувам да се присетам што посебно ги радуваше студентите. Тоа беше катагодишниот избор на двајца студенти за учество на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура во Охрид на Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје. Така првите предавања во зимскиот семестар беа исполнети со сеќавањата и доживувањата исполнети со младешките радост и убавини. И она на што посебно сме горди се дваесетината одбранети дипломски и магистерски трудови со одличен успех. Треба да се нагласи притоа оти станува збор за теми кои кандидати ги обврзуваше на истражувања во библиотеките и архивите во Загреб и Риека, а некои од нив беа и публикувани.

Еднаш фрленото семе постојано дава нови плодови. Се обидовме во еден ограничен простор што го подразбира еден ваков проект/зафат, да забележиме дел од возобновената работа на Лекторатот за македонски јазик на Универзитетот во Риека, Република Хрватска. Убава замисла, зашто трајно останува, се меморира само она што се запишало и единствено колективната меморија никогаш не може да биде избришана. Среќен притоа што и денеска Лекторатот постигнува успеси и резултати за почит, што ме исполнува со чест и достоинство што ете сум ја имал можноста и себе да се вградам во така благородни идеи и идеали како дел од нашето македонствување.

РИЕКА НА МОЈАТА МЛАДОСТ

Дваесеттите години се, веројатно, најубавите години за секој човек, неоптоварени со бремето од општеството за кариера, семејство и за некаков поголем животен успех. Моите дваесетти години, или барем еден дел од нив, ги обележа престојот во Риека, „градот што тече“, и работата на Лекторатот по македонски јазик на Филозофскиот факултет. Да, Риека навистина беше Риека на мојата младост според насловот на едно од делата („Варна на мојата младост“) на г. Васил Тоциновски, мојот претходник, првиот лектор на овој лекторат, кого неизмерно го ценам и го почитувам.

Како втор лектор во историјата на риечкиот лекторат и со свои штотуку навршени 23 години, веројатно товарот и залакот на прво застанување од другата страна на катедрата во тој момент беа преголеми, ако се земе предвид фактот дека само пет месеци пред тоа седев во студентските клупи и се борев за повисоки оценки, но, пред сè, за знаење. Уште повеќе што имав задача „да пополнам големи чевли“ (како што би рекле Англичаните), имајќи го предвид фактот дека требаше да го наследам еден од најдобрите поети, писатели, прозаисти, книжевници и општо книжевни научници во Македонија, кој во Риека дојде со богата кариера и со огромно искуство на многу полиња од книжевноста, но и од предавачката работа.

Пред мене беше поставен голем предизвик, иако, веројатно, е точно она дека човек најмногу ојачува и созрева кога ќе биде фрлен во вода или во оган. Па така и јас во тие моменти имав чувство дека како наеднаш да ги прескокнав сите тие незрели почетни дваесетти години, кога моите вршници, веројатно, сè уште не ни размислуваа за каква било работа, а камоли за некоја сериозна како мојата, и како преку ноќ да влегов во светот на возрасните, оние кои имаат мисија да образуваат и да направат академски граѓани од стотина тинејџери.

Можеби и токму мојата возраст, која не отскокнуваше премногу од возраста на моите студенти, а некои од нив сигурно беа и постари од мене, придонесе побргу да се поврзам со нив, а со тоа и полесно да ги воведам во светот на кирилското писмо и општо на македонистиката. Мојот фокус беше повеќе насочен спрема јазикот, што беше поддржано и од основоположникот на овој лекторат, г. Горан

Калоѓера, кој сметаше дека би било добро да се искористи мојата ориентираност спрема јазикот за да се зајакне тој сегмент на Лекторатот. Тоа апсолутно не значи дека книжевноста беше запоставена, напротив, со голема помош на професорот Калоѓера таа и натаму се негуваше, а студентите имаа можност да се запознаат со епохалните дела на најголемите македонски книжевници.

Па така, слободно можеме да кажеме дека во првите десет години од работата на овој лекторат се воспостави една своевидна рамнотежа на промовирање на македонскиот јазик и на македонската книжевност, а со подеднаква динамика на студентите им беше презентирани и македонската култура.

ИЗВЕШТАЈ ЗА РАБОТАТА НА ЛЕКТОРАТОТ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО РИЕКА

Оваа, 2023 година, е во знакот на јубилејот 15 години од постоењето на Лекторатот по македонски јазик при Филозофскиот факултет во Риека. Основан во академската 2008/2009 година, овој лекторат, иако најмлад, го носи епитетот најброен лекторат по македонски јазик во светот со импозантна бројка од над 2000 студенти кои досега отслушале еден или повеќе македонистички предмети.

Како лектор по македонски јазик на овој лекторат почнав да работам во зимскиот семестар 2018/2019 година, наследувајќи ја колешката Ана Азеска, која, пак, дојде на местото на првиот лектор Васил Тоциновски. Најголема заслуга за втемелувањето на овој лекторат, пак, има професор емеритус Горан Калоѓера, кој, со проучувањето на македонско-хрватските книжевни и културни врски се занимава од осумдесеттите години на 20 век.

Во редовите што следуваат ќе направам пресек на работата на Лекторатот за времетраењето на својот мандат од 2018 до 2022 година, а повеќе за историјатот на Лекторатот пишував претходно (Стојановска 2021).

Наставна дејност на Лекторатот

Што се однесува до наставната дејност на Лекторатот, во првата академска година од својот мандат ги држев предметите Македонски јазик 1–4 и Македонска култура и цивилизација, за следната година таа понуда да се прошири со уште три нови предмета: Македонски јазик 5 и Македонски јазик за преведувачи 1 и 2. Во академската 2020/2021 година нови беа предметите: Македонски јазик за преведувачи 3 и 4, а од 2022/2023 и Македонски јазик 6 на постдипломските студии по кроатистика. Важно е да се истакне дека во првата деценија од постоењето, Лекторатот нуди само предмети за студенти на додипломските студии (хрв. *Preddiplomski studij*), а со отворањето на постдипломските студии по преведување (хрв. *Prevoditeljski diplomski studij*), македонскиот јазик за првпат почна да се изучува и како задолжителен предмет, како јазик под Ц, и благодарение на тоа,

на Филозофскиот факултет во Риека постдипломски студии завршуваат студенти оспособени да преведуваат од македонски на хрватски јазик. Досега на овие студии запишани се две генерации – првата во академската 2009/2010 година и таа генерација веќе ги заврши своите студии, и втората во академската 2021/2022 година. Од овие студенти по завршувањето на студиите очекуваме достоинствено да ги афирмираат македонскиот јазик, литература и култура во хрватскиот културен контекст и на тој начин да ги продлабочуваат македонско-хрватските јазични, книжевни и културни врски.

Предметот Македонска култура и цивилизација на студентите им се нуди уште од основањето на Лекторатот и нуди низа различни воведни наставни единици од повеќе научни области. Освен запознавањето со историјата, географските одредници, книжевноста, филмската уметност, фолклорот, празничната традиција на Македонија, студентите изработуваат и презентираат семинарски трудови на една македонистичка тема и на тој начин се впуштаат во истражување преку библиографските единици со кои располага Библиотеката на Филозофскиот факултет и Лекторатот по македонски јазик во Риека. Тука би ја споменала и соработката што ја негуваме со Македонското културно друштво „Илинден“, во чии простории досега со студентите активно ги одгледаваме македонските филмови: *Мис Сџон* (1958) во ноември 2018 година, *Прашина* (2002) во ноември 2019 година, *Госпог йосџои, имейо ѝ е Пејрунија* (2019) во декември 2020 година и *Тешовирање* (1991) во ноември 2021 година. Освен во МКД „Илинден“, македонски филмови беа проектирани и на наставата по што следуваše дискусија за одгледаното.

Научна дејност на Лекторатот

На предлог на раководителката на проектот Семантички домени на деиктичките зборови: Истражување на брзите семантички процеси, кој го финансира Хрватскиот фонд за наука, проф. д-р Маја Брала-Вукановиќ од Отсекот за англистика, и на соработничката на истиот проект вонред. Проф. д-р Михаела Матешиќ од Отсекот за кроатистика, во ноември 2018 година станав соработник и докторанд на овој проект. Негова централна тема се деиктичките зборови во јазикот и нивната семантика. Поаѓајќи од теоријата според која деиктичките зборови добиваат значење во т.н. брзи семантички процеси во рамките на овој проект се анализираат деиктичките системи во хрватскиот, англискиот, бугарскиот, германскиот и во македонскиот јазик.

Лекторатот и МСМЈЛК

Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура (МСМЈЛК) при УКИМ во Скопје од 1967 година континуирано ја организира реномираната Летна школа за македонски јазик, литература и култура во Охрид, на којашто од основањето на Лекторатот зеле учество 25 студенти и професори од Филозофскиот факултет, Универзитет во Риека. Од 2021 година МСМЈЛК на далечина ја организира и Зимската школа по македонски јазик, литература и култура на која досега учествувале 6 студенти и професори од Филозофскиот факултет, Универзитет во Риека. Пред одржувањето на Летната школа, на Филозофскиот факултет во Риека, во март/април секоја година се одржува презентација на Школата со учесниците од претходната година, така што заинтересираните студенти пред да се пријават имаат можност да слушнат за искуството во Охрид од своите колеги.

Освен тоа што студентите се враќаат исполнети со многу знаења, нови искуства, пријателства и впечатоци, учеството на Летната школа при МСМЈЛК ги инспирира за нови истражувања и натамошен интерес за македонскиот јазик, литература и култура. Така, студентката Тиана Лакосељец, учесничка на 52. Летна школа при МСМЈЛК, инспирирана од едно од предавањата по фразеологија, ја избра темата *Концепцијата (не)усиех во хрватската и во македонската фразеологија* за тема на својата дипломска работа, која успешно ја одбрани во септември 2021 година. Тоа е прва лингвистичка тема поврзана со македонскиот јазик, одбранета на Филозофскиот факултет во Риека, а беше работена под менторство на доц. Др Жељка Мацан и под мое коменторство.

На Првата зимска школа за македонски јазик, литература и култура при МСМЈЛК во 2021 година студентката Хана Врбаниќ учествуваше во напреднатата група за литература, каде што се преведуваа текстови од Конески, со оглед на тоа што оваа школа се одржуваше во знакот на јубилејот 100 години од раѓањето на Блаже Конески (1921 – 1993). Нејзиниот преведен текст на хрватски јазик „Магнолија“ се најде во Зборникот што произлезе од работата на оваа школа – „Конески на 11 јазици“, којшто беше промовиран во јуни 2021 година, и на чија промоција учествуваме со колешката Врбаниќ.

Лекторатот и МКД „Илинден“ од Риека

Со најстарото македонско културно друштво „Илинден“ (основано во 1991 година) Лекторатот има исклучителна соработка. „Илинден“ повеќе од триесет години ја афирмира македонската култура, јазик, фолклор, песна, и е препознаено и надвор од риечката културна сцена. Секоја година најчесто во ноември во просториите на МКД „Илинден“ почнуваат Деновите на македонската култура

кога се промовира и македонската литература. Досега на свеченото отворање на оваа манифестација одржав предавање за Блаже Конески (1921 – 1993), за Марко Цепенков (1829 – 1920), како и за Џакомо Скоти (1928), преведувач на македонската книжевност на италијански јазик. Во рамките на оваа манифестација се одржува и споменатиот настан „Кинотека Македонија“, каде што се проектираат македонски филмови. Во 2019 година одржав и трибина за македонско-хрватските јазични, книжевни и културни врски, а секоја година на 24 мај во МКД „Илинден“ со предавање го одбележуваме и Денот на сесловенските просветители св. Кирил и Методиј. Во живо во просториите на „Илинден“, но и на далечина, поради пандемијата предизвикана од корона вирусот, водев и работилница за учење на македонскиот јазик „Учиме македонски“, која ја посетуваа и слушателите без македонско потекло.

Освен во Риека, во текот на овие четири години предавања одржав и во МКД „Браќа Миладиновци“ во Осиек, во 2021 година, на далечина, на тема „160 години од Зборникот на Миладиновци“ и во Загреб, на покана на Советот на македонското малцинство за Град Загреб по повод 100-годишнината од раѓањето на Блаже Конески.

Лекторатот во медиумите

За дејноста на Лекторатот редовно пренесуваат хрватските медиуми, и печатените, и електронските, а од неодамна Лекторатот има и свој официјален профил на социјалните мрежи Фејсбук и Инстаграм, каде што се информира за неговите активности и каде што се афирмира македонскиот јазик, литература и култура.

Риечкиот дневен весник „Нови лист“ верно ја следи работата на Лекторатот, а локалниот телевизиски канал „Канал Ри“ досега нè угостил во емисијата „Учионица“, како и во емисијата за малцинствата „Мозаик“. Во 2021 година заедно со три студентки зедевме учество во емисијата „Мањински мозаик“, во продукција на Хрватската радиотелевизија од Загреб. Освен за историјатот на Лекторатот, зборувавме и за творештвото на Конески, при што беше прочитан сегмент од неговиот прозен запис „Магнолија“, со што му оддадовме почит по повод Годишната на Конески, кога слаевме 100 години од неговото раѓање (1921 – 2021).

И првото и единствено списание на Македонците во Република Хрватска, „Македонски глас“, исто така, редовно известува за работата на Лекторатот, што ни е од исклучителна важност.

Подготовки за 15-годишниот јубилеј

Подготовките за јубилејот почнаа уште во ноември 2021 година кога на Филозофскиот факултет во Риека нè посети делегација во состав Н. Е. Проф. д-р Милаим Фетаи, амбасадор на Република Северна Македонија во Република Хрватска, проф. д-р Наталија Поповска, директорка на македонскиот Културно-информативен центар во Загреб и проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска, директорка на МСМЈЛК при УКИМ во Скопје. Делегацијата ја прими проф. д-р Александар Мијатовиќ, декан на Филозофскиот факултет, а на состанокот присуствуваа и проф. д-р Дејан Дуриќ, раководител на Отсекот за кroatистика при Филозофскиот факултет, во чии рамки дејствува и Лекторатот по македонски јазик, и професор емеритус Горан Калоѓера. По официјалниот состанок следуваше и работна средба со професорите од Отсекот за кroatистика, на кој беа разменети мислења околу работата на Лекторатот и можностите за меѓусебна соработка.

На состанокот беше одлучено да се одбележи јубилејот 15 години од постоењето на Лекторатот по македонски јазик (2008 – 2023) на Филозофскиот факултет во Риека со низа настани и со издавање пригодна монографија.

На крајот би сакала да истакнам дека многу сум благодарна што сум дел од успешната приказна на Лекторатот по македонски јазик во Риека и дека ми е исклучително драго што со оваа монографија и со другите свечености го славиме овој значаен јубилеј. На Лекторатот му посакувам уште многу години успешна работа во наставната, научната и издавачката дејност, како и во афирмацијата на македонскиот јазик, литература и култура во Риека и во целиот хрватски контекст.

Користена литература:

Стојановска, Биљана. 2021. Лекторатот за македонски јазик на Филозофскиот факултет во Риека. Литературен збор, 4-6, 2021, 47-59.

MOJA MAKEDONSKA PRIČA

Upoznavanje s kulturom i počeci učenja jezika

Moja makedonska priča započinje u listopadu 2016. godine. Te sam godine kao izborni kolegij na Filozofskom fakultetu u Rijeci odlučila upisati kolegij Makedonska kultura i civilizacija na kojemu su svi studenti imali priliku naučiti nešto o povijesti nastanka makedonskog jezika, o Ćirilu i Metodu – sastavljačima glagoljice i prevoditeljima crkvenih knjiga za potrebe pokrštavanja makedonskog stanovništva, upoznati makedonsku kulturnu scenu kroz pjesnike, književnike, glazbenike i filmove te upoznati područje te zemlje, odnosno njene gradove, planine, rijeke i jezera. Također, posjetili smo Makedonsko kulturno društvo *Ilinden* u čijem smo prostoru pogledali makedonski film Milče Mančevskog – *Prije kiše*. Već sam tada odlučila da u skorijoj budućnosti **moram posjetiti Makedoniju**, ali nisam znala da će posjet ipak pričekati 2019. godinu. Čekanje se isplatilo! Ali o tom ću posjetu nešto više reći kasnije.

U sljedećem nam je semestru ponuđen izborni kolegij Makedonski jezik 1 koji sam s radošću upisala i već od prvog predavanja počela učiti makedonsku ćirilicu, što me iznimno veselilo. Makedonski sam jezik na fakultetu učila pune dvije godine, a usavršavala sam ga gore spomenute 2019. godine kada sam dobila priliku sudjelovati na 52. Ljetnoj školi makedonskog jezika, kulture i literature u Ohridu. Tri tjedna makedonskog jezika, ljudi iz raznih krajeva svijeta i kupanje u hladnom jezeru, smatrala sam to savršenim radnim odmorom za kolovoz 2019.

Ljetna škola makedonskog jezika kulture i literature

Na ljetnoj smo školi svakodnevno imali nekoliko aktivnosti. Dan smo započinjali trosatnim predavanjem iz makedonskog jezika, a bili smo podijeljeni u grupe sukladno prethodnom znanju jezika. Zatim smo imali kratku pauzu nakon koje je uslijedilo predavanje za sve sudionike škole te smo imali pauzu za ručak, a nakon toga još jedno predavanje iz jezika ili iz književnosti, ovisno o tome što smo na početku škole odabrali. Uslijedila bi potom popodnevna pauza koju smo koristili za kupanje u Ohridskom jezeru ili istraživanje samoga Ohrida. Večer smo koristili za učenje makedonskih pjesama i

makedonskog ora, kako bismo na svečanoj večeri po završetku škole, mogli zajednički plesati oro i pjevati.

Istražili smo Ohrid uzduž i poprijeko, bili na organiziranom izletu u Manastiru svetog Nauma i Zaljevu kostiju, Biljaninim izvorima, a posjetili smo i rodni grad moje profesorice makedonskog jezika – Bitolu.

Najljepši je dio ljetne škole bio susret s brojnim zaljubljenicima u makedonski jezik iz čitavog svijeta, od Srbije pa sve do daleke Južne Koreje pa smo tako, osim o makedonskoj kulturi, naučili štošta i o kulturama drugih naroda. Družili smo se, zajednički uvježbavali makedonski jezik, pomagali jedni drugima u pisanju domaćih zadaća i stekli prijatelje za čitav život.

Sjećam se da sam mnogo puta prije odlaska čula “Zar i po ljeti ideš u školu?”, ali vjerujte mi, iskustvo s ove škole pamtit ću cijeloga života i preporučila bih svakome da jednom u životu ode na ljetnu školu.

Nadahnuće za stručno bavljenje makedonskim jezikom

S obzirom na to da je tema moga završnog rada bila *Neverbalna frazeologija*, odlučila sam da ću se u diplomskom radu ponovno baviti frazeologijom. Svojoj sam mentorici predložila nešto čega sam se i sama bojala, ali sreća prati hrabre pa je tako pratila i mene i započelo je pisanje diplomskoga rada na temu *Koncept (ne)uspjeha u hrvatskoj i makedonskoj frazeologiji*. Makedonsku sam frazeologiju upoznala na *Ljetnoj školi makedonskog jezika, kulture i literature* i zaintrigiralo me to što u zoonimskim frazemima koriste drugačije životinje od onih koje se koriste u hrvatskoj frazeologiji. Zbog toga sam se odlučila podrobnije baviti usporedbom hrvatske i makedonske frazeologije iako nisam student makedonskog jezika, a i sam jezik nisam savladala do naprednog stupnja. Ipak, uz dvije mentorice – doc. dr. sc. Željku Macan i mr. sc. Biljanu Stojanovsku, odlučila sam krenuti u taj pothvat i ispalo da sam prva na riječkom sveučilištu koja se upustila u usporedbu makedonskog i hrvatskog jezika jer se dotada, ako se i pisalo, pisalo samo o makedonskoj književnosti. Veoma sam zahvalna svojim mentoricama što su i one bile dovoljno hrabre da prihvate spomenutu temu. Na samoj nam je obrani sugerirano da diplomski rad pretvorimo u znanstveni članak i objavimo ga jer bi bila šteta da rad ostane u ladici. Uskoro smo primile i poziv za sudjelovanje na *Intercontinental Dialogue on Phraseology*, koji je organiziralo Sveučilište u Białystoku u suradnji sa Sveučilištem u Zagrebu i Odborom za hrvatsku poredbenu frazeologiju – Hrvatsko filološko društvo. Tema simpozija bila je *Svijet biljaka u frazeologiji i poslovicama* pa smo Željka, Biljana i ja sudjelovale s predavanjem naziva *Tko će pobrati lovorike, a tko obrati bostan? Uspjeh i neuspjeh u hrvatskoj i makedonskoj frazeologiji*. Bio je to prvi put da sam sudjelovala na internacionalnom simpoziju, a odvijao se u malo drugačijim

uvjetima – *online*, no s obzirom na to da sam uz sebe imala dvije odlične mentorice i profesorice, trema je bila minimalna. Trenutno je u pripremi i znanstveni članak na istu temu, ali ovoga će puta članak biti na makedonskom jeziku, čemu se zbilja veselim. Osim što će taj članak sam po sebi za mene biti vrlo značajan, značajna je i godina u kojoj će biti objavljen jer 2023. godine Lektorat za makedonski jezik u Rijeci, koji je utemeljen 2008. godine, slavi **15 godina postojanja**. Ja im želim još puno uspješnih godina i da što više studenata Sveučilišta u Rijeci uvidi ljepotu tog jezika, zemlje i ljudi te dobije priliku za posjet Ljetnoj školi i usavršavanje naučenog jezika.

Planovi i želje

Vjerujem da ovo nije kraj moje makedonske avanture i da ću se uskoro ponovno vratiti u Makedoniju, posjetiti mjesta koja 2019. godine nisam stigla, a tko zna, možda i na nekoj budućoj *Ljetnoj školi* predstaviti svoj diplomski rad.

◆

SAMO ĆU JA PAMTITI ŠTO SE OVDJE DOGODILO I ŠTO ZA DRUGE TRAGA NIJE OSTAVILO

Izborni kolegij iz makedonskog jezika izabrala sam i pohađala tri semestra jer volim jezike i uistinu smatram da kroz učenje jezika rastemo kao osobe i spoznajemo druge kulture, ali i sami sebe. Makedonski jezik, književnost i kultura dodatno su me zanimali i zbog toga što mi je majka oduvijek oduševljeno govorila o makedonskoj književnosti, kulturi i ljudima. Osim toga, moj djed oduvijek je svirao razne narodne pjesme na harmonici, a puno njih upravo je na makedonskom jeziku.

Na prezentaciji na kojoj su studentice Tiana Lakoseljac i Eva Žužić prezentirale svoje iskustvo s Ljetnom školom na kojoj su sudjelovale 2019. godine čula sam sve detalje o Ljetnoj školi u Ohridu. Njihovo predavanje samo je učvrstilo moju želju za sudjelovanjem. Bila sam presretna kad sam saznala da je moja prijava prihvaćena te da ću dobiti priliku vidjeti prekrasan Ohrid i upoznati ljude iz različitih zemalja. Međutim, 2020. godina bila je godina u kojoj se pojavio korona virus te su moji planovi za odlazak u Ohrid stavljeni na čekanje. U tom sam trenutku bila shrvana i mislila sam da neću opet dobiti priliku za ovakvo nešto.

Na moju sreću, bila sam u krivu jer sam već par mjeseci kasnije dobila priliku sudjelovati na prvoj Zimskoj školi. Zimska škola održavala se od 25. siječnja do 5. veljače 2021. u virtualnom okruženju, što svakako ima svoje prednosti i mane. Mana je ta da i dalje nisam uspjela uživo vidjeti Makedoniju. No, prednost je ta da su ovako mogli sudjelovati i ljudi kojima bi bilo teško doputovati da je Škola bila uživo.

Zimska škola nudila je pet različitih tipova predavanja: početna razina jezika, srednja razina jezika, napredna razina jezika, napredna razina književnosti te napredna razina prevođenja. Odlučila sam izabrati naprednu razinu književnosti zato jer je književnost ono u čemu najviše uživam. Sjećam se prvoga dana Zimske škole – osjećala sam se potpuno izgubljeno i bilo me je strah da se neću uspjeti izraziti na makedonskom jeziku jednako kako bih se mogla izraziti na hrvatskom jeziku. No, veoma brzo sam shvatila kako je svaka prisutna osoba spremna pomoći te je strah ubrzo iščeznuo, a ostala je prilika da naučim više nego što bih naučila izabravši srednju razinu jezika.

Grupa za književnost u kojoj sam sudjelovala bavila se opusom Blaža Koneskog čija je 100-ta obljetnica rođenja bila upravo 2021. godine. Moram priznati da prije Škole nikada

nisam imala priliku pobliže se posvetiti radu ovog velikog makedonskog književnika i jezikoslovca te sam presretna da sam tijekom Škole dobila priliku učiniti upravo to. Dva tjedna smo aktivno radili na analizama njegove poezije koja je, u najmanju ruku, čudesna. Znanje koje sam stekla na seminaru i svakodnevna izloženost jeziku svakako su podigli moju sposobnost govorenja, slušanja, čitanja i pisanja makedonskog na višu razinu. Osim toga, kroz čitanje poezije Koneskog bolje sam upoznala makedonsku kulturu koja je uistinu posebna i prekrasna. Saznala sam za razne običaji i upoznala ljude iz Makedonije, ali i iz drugih dijelova svijeta. Predavačice Vesna Mojsova-Čepiševska i Elena Gjorgjiovska su bile veoma predane i dobro pripremljene, uvijek nasmiјane i spremne pomoći, kao i ostali sudionici Škole, a pronicljive ideje i iščitavanja poezije do kojih smo zajedničkim snagama dolazili svakako su proširile moje vidike. Zaista je nevjerojatno koliko se na akademskom, ali i osobnom planu može postići u dva tjedna.

Osim analiza poezije, imali smo priliku raditi i na vlastitim prijevodima s makedonskog jezika na materinske jezike te su ti prijevodi izašli u Zborniku „Koneski na 11 jezika“. Zbornik je predstavljen 3. lipnja 2021. godine preko platforme Zoom te sam i sama dobila priliku pročitati svoj prijevod pjesme „Magnolija“ čiji je posljednji stih upravo naslov ovoga teksta. Ostali su polaznici Škole pročitali svoje prijevode među kojima su bili prijevodi na ruskom, poljskom, slovenskom, češkom, srpskom, bugarskom, talijanskom, španjolskom, turskom i grčkom.

Cijelo iskustvo inspiriralo me je da ponovo počnem pisati vlastitu poeziju i zahvalna sam organizatorima i polaznicima škole, no prije svega sam zahvalna svojoj profesorici makedonskog jezika Biljani Stojanovskoj koja mi je tijekom cijelog iskustva bila ogromna podrška i bez koje ne bih dobila priliku sudjelovati u nečemu što ću pamtili cijeli život.

Manje od mjesec dana nakon predstavljanja zbornika, točnije 25. lipnja 2021. godine, dobila sam priliku sudjelovati na snimanju emisije „Manjinski mozaik“ u produkciji Hrvatske televizije gdje sam imala priliku podijeliti svoje dotadašnje iskustvo s Lektoratom za makedonski jezik Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

Osim ranije navedenoga, 4. listopada 2021. imala sam priliku sudjelovati i na prezentaciji nastave makedonskog jezika u osnovnom, srednjem i visokom školstvu na teritoriju Grada Rijeke. Organizator ovoga događaja bio je MKD *Ilinden* iz Rijeke čiji je izvanredan pjevački zbor ovaj događaj učinio još ljepšim, a nakon samog događaja bilo je moguće i kušati ukusnu hranu makedonske kuhinje.

Prilika da budem uključena u rad Lektorata za makedonski jezik fakulteta Sveučilišta u Rijeci omogućila mi je da upoznam razne ljude iz različitih dijelova svijeta te da doživim mnoštvo pozitivnih iskustava. Osim toga, na visoko konkurentnom tržištu rada vještine koje sam kao studentica mogla steći sudjelovanjem na ovakvim događajima i

projektima svakako su velika prednost te bih i iz tog razloga preporučila uključivanje u rad Lektorata svakome zainteresiranom za jezik, književnost, kulturu, ali i općenito poboljšanje sebe i svojih vještina.

Iznimno sam zahvalna na mogućnostima koje mi je rad Lektorata za makedonski jezik Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci omogućio posljednjih par godina te ovim putem čestitam i želim sreću u daljnjem radu svima onima koji već 15 godina iscrpno rade na njemu.

LJETNA ŠKOLA NA OBALI OHRIDSKOGA JEZERA

Svake godine od svog osnutka Lektorat za makedonski jezik u Rijeci dodjeljuje stipendije za pohađanje Ljetne škole Međunarodnoga seminara za makedonski jezik, književnost i kulturu (MSMJLK). MSMJLK osnovan je 22. Prosinca 1967. Godine, pa je 17. Kolovoza 2022. Započela i jubilara 55. Ljetna škola te je trajala do 2. Rujna 2022. Godine. Usto već dvije godine na daljinu održavaju se i Zimske škole u siječnju na kojoj sudjeluju i studenti riječkog Lektorata. Akademske 2021./2022. Godine stipendiju za Seminar ostvarile smo kolegica Lucija Togonal, studentica na Prevoditeljskom diplomskom studiju i ja, studentica kroatistike.

Na prvoj godini Preddiplomskog studija upisala sam izborni kolegij Makedonska kultura i civilizacija te me nastava naše profesorice Biljane Stojanovske motivirala da upišem i Makedonski jezik te tako makedonski učim već 5 semestara. Kroz nastavu i posjete MKD *Ilinden* u Rijeci zavoljela sam makedonski jezik, kulturu, književnost i makedonske pjesme. Sve navedeno potaknulo me da se prijavim za stipendiju.

Ljetna škola održava se u Kongresnom centru na obali Ohridskog jezera, te ju je 2022. Godine pohađalo 60 sudionika iz 17 različitih država. Svečano otvorenje Ljetne škole održalo se 19. Kolovoza 2022., te je taj poseban događaj uveličao i dolazak makedonskog predsjednika Steve Pendarovskog s kojim smo Lucija i ja imale priliku razgovarati. Predsjednik Pendarovski poželio je svima dobrodošlicu i uspješan rad ističući važnost učenja i proučavanja makedonskog jezika. Govor su održali i prof. Dr. sc. Nikola Jankulovski, rektor Sveučilišta *Sv. Ćirila i Metoda* u Skoplju i direktorica MSMJLK-a prof. Dr. sc. Vesna Mojsova-Čepiševska.

Seminaristi na Ljetnoj školi raspoređeni su na tri razne – početna razina, srednja u kojoj smo bile Lucija i ja kod lektora doc. Dr. sc. Bojana Petrevskog i napredna razina. Lektori na Ljetnoj školi su profesionalci, iskustvo su stekli i u inozemstvu, posjeduju bogato znanje i spremni su uvijek pomoći. S nama u grupi za lektorske vježbe su bili i seminaristi iz Poljske, Srbije, Slovenije, Francuske, Italije, Mađarske i Turske te je ovaj Seminar odlična prilika i za sklapanje prijateljstava. Lektorske vježbe odvijale su se u prijepodnevnom terminu u prekrasnoj prirodi s pogledom na Ohridsko jezero. Na prvom satu lektorskih vježbi svatko od nas dobio je svoj udžbenik iz kojeg smo čitali tekstove, raspravljali i iznosili svoja mišljenja o određenim temama koje su svima

bliske, rješavali smo zadatke iz jezika i sl. Osim zadataka iz gramatike, razgovarali smo o svakodnevnim temama, upoznavali smo jedni druge te je svatko imao priliku predstaviti i svoju zemlju iz koje dolazi na makedonskom jeziku. Atmosfera je uvijek bila pozitivna, prijateljska i opuštena.

Svaki dan nakon lektorskih vježbi održavala su se i predavanja o makedonskom jeziku, pismu, književnosti, modi, glazbi, slikarstvu. Predavanja koja su mene oduševila i bila su vrlo zanimljiva su o makedonskoj glagoljici i ćirilici o kojima su govorili profesorica s Instituta za makedonski jezik prof. Dr. sc. Elka Jačeva-Ulčar i grafički dizajneri Lasko Đurovski i Laze Tripkov. Isto tako i predavanje prof. Dr. sc. Iskre Panovske-Dimkove bilo je iznimno korisno pogotovo za strance koji uče makedonski jezik jer je govorila o fonetici te je ukazala na probleme s kojima se stranci suočavaju kada uče makedonski jezik.

Uza sve to za sve seminariste koji su bili zainteresirani za prevođenje, bile su organizirane prevoditeljske radionice kod prof. Dr. sc. Lidije Tanuševske. Tekstove su prevodili s makedonskog na svoj materinski jezik nakon čega se diskutiralo o prijevodu i o problemima s kojima su se susreli tijekom prevođenja.

Magičnim zalaskom sunca bližila se i večera gdje je bila bogata ponuda makedonskih specijaliteta koji nisu ničije nepce razočarali, druženje uz makedonsko vino i pjesme. U večernjem terminu također održavao se i tečaj makedonskih ora i moram priznati da nisu jednostavna, ali je zabavno i simpatično jer je većini to bilo prvo iskustvo.

Osim nastave u Kongresnom centru, bila je organizirana i terenska nastava u Velestovu, Sv. Naumu i Vevčanima. 19. Kolovoza 2022. Prisustvovali smo otvorenju 33. Poetske noći u Velestovu. Inače, Velestovo je naselje u Ohridu smješteno na obroncima planine Galičice. Imali smo čast slušati poetski opus Lidije Dimkovske, suvremene makedonske spisateljice. Do sada objavila je šest zbirki pjesama, tri romana i zbirku kratkih priča. Njezin opus preveden je na 15 stranih jezika i dobitnica je mnogih nagrada za književno stvaralaštvo. Iste večeri, u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije posjetili smo likovnu izložbu *Adamov plač* Nikole Pijanmanova koja se savršeno uklopila u ambijent prekrasne male crkve.

Ohrid je grad za koji kažu da je nekada bilo 365 crkvi – *za svaki dan jedna* stoga odlazak u Ohrid, a i općenito u Makedoniju ne bi mogao proći bez posjeta Manastira Sv. Naum izgrađenog u 9. St. Manastirski kompleks Sv. Naum posjetili smo 21. Kolovoza 2022., a okružen je predivnom i čistom prirodom gdje možete vidjeti i raskošne paune koji dodatno uljepšavaju prirodu. Inače sv. Naum bio je učenik Ćirila i Metoda, a smatra se da je posjedovao velike iscjeliteljske moći.

Slijedeći ćirilometodsku tradiciju i ostajući vjerni glagoljici kao pismu Kliment Ohridski slavenski prosvjetitelj, pisac i prevoditelj sa svojim bratom Naumom

Ohridskim u 9. St. Utemeljio je Ohridsku književnu školu. Cilj škole bio je obrazovati mlade duhovnike u glagoljaškom duhu i potom ih upućivati u sve dijelove slavenskoga svijeta, kako bi širili glagoljicu i ćirilometodsku tradiciju. Ohridskoj književnoj školi pripada i bogat niz staroslavenskih rukopisa napisanih glagoljicom: *Zografsko evanđelje*, *Asemanovo evanđelje*, *Sinajski psaltir* itd. Isto tako i na unutrašnjim zidovima manastira ostaci su glagoljskih i ćirilčnih natpisa. U desnom krilu crkve nalazi se mramorni sarkofag u kojem je sahranjen sv. Naum, a iznad grobnice nalazi se freska koja prikazuje Naumovu smrt.

Tamo također možete kupiti razne suvenire, probati najukusniju tradicionalnu makedonsku hranu, voziti se čamcem i vidjeti izvore Ohridskog jezera. Što god od makedonske hrane izaberete, ne možete pogriješiti. Ne bojte se da ćete u Makedoniji ostati gladni jer porcije su obilne i ukusne, a ugostitelji uvijek nasmijani i ljubazni. Ali ono što obavezno morate probati i što preporučujem je mučkalica, gravče na tavče, šopska salata, šarska pljeskavica, ohridsko makalo, bitolski topljeni sir iz pećnice, mesni uštipci i mnogo drugih specijaliteta, a ako ste više za slatko onda su tu baklava, tulumbe, pivarke i ohridska torta. Uz sve to možete nazdraviti makedonskim vrhunskim vinima kao i tradicionalnim pićima žoltom i mastikom.

Ako krenete sjeverozapadno od Ohridskog jezera, doći ćete do jedne malene općine koja ima svoj novac i svoju putovnicu, a zove se Vevčani. U Vevčanima inače se njeguje manifestacija stara 14 stoljeća, a to je Vevčanski karneval koji se inače održava 13. I 14. Siječnja. Fotografije s karnevala pogledali smo u Multikulturalnom centru *Kosta Srbakoski* kao i izložbu likovnih radova vevčanskih autora. Glavna atrakcija u Vevčanima su izvori koje smo isto tako imali priliku vidjeti.

Ohrid ima bogatu povijest, u srednjem vijeku su ga nazivali Slavenskim Jeruzalemom. U Ohridu se nalazi Antički teatar i sačuvan je samo donji dio kazališta. Izgrađen je između dvaju brežuljaka kako bi se kazalište zaštitilo od vjetrova koji mogu ometati akustiku za vrijeme predstave. I danas je kazalište u funkciji i najviše služi za predstave tradicionalne manifestacije *Ohridsko ljeto*. Iznad starog dijela grada posjetili smo Samuilovu tvrđavu koja je nazvana tako jer se na tom mjestu nalazio glavni grad Samuilove države. Također pretpostavlja se da je za vrijeme cara Samuila u centru starog grada Ohrida izgrađena je Crkva sv. Sofije čiju unutrašnjost krasi mnoge freske. U starom dijelu grada iznad Ohridskog jezera nalazi se manja crkva Sv. Jovan Kaneo za koju kažu da je najfotografiranija u Ohridu.

Između ostalog, slobodno vrijeme Lucija i ja iskoristile smo i kako bismo posjetile našu profesoricu Stojanovsku. Profesorica nas je provela svojom rodnom Bitolom koja je smještena na jugozapadu Makedonije. Prošetale smo Širokim sokakom gdje smo popile i kavu i probale bitolski topljeni sir. Nakon toga posjetile smo i crkvu Sv. Dimitrije koja se nalazi u centru Bitole. Također u to vrijeme u Bitoli od 20. Do 27.

Kolovoza 2022. Trajao je i Međunarodni festival filmske kamere *Braća Manaki* koji se održava od 1979. Godine u čast braći koji se smatraju pionirima kinematografije i fotografije jugoistočne Europe.

Osim što je ovo moj prvi dolazak na Ljetnu školu, prvi put sam i u Makedoniji. Mnogo je seminarista koji nisu prvi put dio ove Škole. Oni se ponovno vraćaju na ovu Ljetnu školu, ali i u Makedoniju jer kako kažu osjećaju se u Makedoniji kao doma i uvijek su toplo ugošćeni, što sada mogu i sama potvrditi. Osim što sam iz Makedonije ponijela veliki broj uspomena, knjiga i suvenira, tamo je ostao i dio mene. Zahvalna sam na stečenom znanju, na puno prijateljstava koja sam sklopila i srdačnim ljudima koje sam upoznala. Jedva čekam ponovno se vratiti u zemlju *gdje sunce vječno sja*.

ПРИЛОЗИ

Фотографији и документи

PRILOZI

Fotografije i dokumenti

Излагање на Првиот меѓународен научен собир
Хрватско-македонски книжевни и културни врски, Риека, 2006 година

Izlaganje na Prvom međunarodnom znanstvenom skupu
Hrvatsko-makedonske književne i kulturne veze, Rijeka, 2006.

Учесниците на Првиот меѓународен научен собир
Хрватско-македонски книжевни и културни врски, на прошетка по Риека, 2006 година

Sudionici na Prvom međunarodnom znanstvenom skupu
Hrvatsko-makedonske književne i kulturne veze, u šetnji Rijekom, 2006.

Од отворањето на Вториот меѓународен собир
Македонско-хрвајски книжевни и културни врски, Охрид, 2007 година

S otvaranja Drugoga međunarodnog skupa
Makedonsko-hrvatske književne i kulturne veze, Ohrid, 2007.

SPORAZUM O SURADNJI RIJEČKOG I SKOPSKOG FAKULTETA

Dogovorena razmjena studenata

RIJEKA – Dekan Filozofskog fakulteta u Rijeci dr. Predrag Šustar te dekan Filološkog fakulteta iz Skopja dr. Maksim Karanfilovski jučer su potpisali Sporazum o suradnji između fakulteta i na taj način ostvarili još jednu poveznicu između riječke katedre Makedonistike i skopskog fakulteta. Naglasak se u suradnji stavlja na razmjenu studenata, suradnju na znanstvenim skupovima, razmjenu knjiga i, prema riječima dr. Karanfilovskog, svega ostalog što dolikuje europskom sustavu studiranja. Kao potkrepu opisane suradnje skopski dekan riječkom fakultetu darovao je i prve knjige na makedonskom jeziku.

Sporazum je potpisan uz prisutnost N.J.E. Danča Markovskog, veleposlanika Republike Makedonije u Hrvatskoj, N.J.E. dr. Gorana Kalogjera, počasnog konzula Republike Makedonije te dr. Vasilu Tocinovskog, voditelja makedonskog lektorata pri Filozofskom fakultetu u Rijeci. Dekan Šustar istakao je kako je doprinos prof. Kalogjera za ovu suradnju bio presudan, jer je Kalogjera »uz pomoć svojih suradnika jasno zacrtao smjernice i uspješno intenzivirao suradnju«.

Riječki i skopski fakultet surađuju već godinama, podsjetio je Šustar. Naime, nakon potpisivanja međusveučilišnog ugovora, prva je uspješnica bio Međunarodni

Polaznici imaju priliku i za daljnje usavršavanje znanja jezika i kulture putem razmjenskih stipendija

znanstveni skup o hrvatsko-makedonskim književnim i kulturnim vezama u 2006., a dvije godine kasnije Filozofski fakultet izdao je prvi zbornik radova na istu temu koji su uredili dr. Kalogjera i dr. Borislav Pavlovski. Pored još jednog međunarodnog znanstvenog skupa 2007. te zbornika radova, suradnja se nastavila i razmjenskim stipendijama, pa je Filozofski fakultet u Rijeci sufinancirao troškove puta troje studenata na međunarodni seminar u Ohridu.

– Lektorat makedonskog jezika i književnosti logičan je kontinuitet dobre i kvali-

tetne suradnje. Voditelj lektorata dr. Vasil Tocinovski, renomirani književnik i publicist, makedonskom jeziku i književnosti poučava već drugu generaciju studenata. Polaznici imaju priliku i za daljnje usavršavanje znanja jezika i kulture putem razmjenskih stipendija, mogućnost sudjelovanja na Međunarodnom seminaru za makedonski jezik, literaturu i kulturu te na znanstvenom kolokviju za mlade makedoniste odnosno slaviste u organizaciji skopskog sveučilišta.

Uvjeren sam da će našim sporazumom o suradnji dosadašnje djelatnosti dobiti dodatnu potvrdu i da će se, što je posebno važno, naša akademska suradnja na svim razinama proširiti i na ostale odsjeke Filozofskog fakulteta u Rijeci – kazao je Šustar.

J. ANDROIĆ

Dančo Markovski, Predrag Šustar, Goran Kalogjera i Maksim Karanfilovski

Иницијатива за основање на Лекторатот по македонски јазик во Ријека
Inicijativa za pokretanje Lektorata za makedonski jezik u Rijeci

Говор на претседателот на Република Македонија г. Бранко Црвенковски, во Ректоратот на Универзитетот во Ријека, по повод отворањето на Лекторатот по македонски јазик на Филозофскиот факултет, 2008 година

Govor predsjednika Republike Makedonije g. Branka Crvenkovskog u Rektoratu Sveučilišta u Rijeci, povodom otvaranja Lektorata za makedonski jezik na Filozofskom fakultetu, 2008.

Риечката академска заедница на настанот по повод отворањето на Лекторатот по македонски јазик
Riječka akademska zajednica prigodom otvaranja Lektorata za makedonski jezik

Лекторот Васил Тоциновски со дел од студентите на Лекторатот во академската 2010/2011 година
Lektor Vasil Tocinovski sa studentima akademske 2010./2011.

Од отворањето на Третиот меѓународен собир
Хрватско-македонски книжевни, јазични и културни врски, Риека, 2011 година

S otvaranja Trećega međunarodnog skupa
Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze, Rijeka, 2011.

Дел од учесниците на Четвртиот меѓународен научен собир
Македонско-хрватски книжевни, културни и јазични врски, Охрид, 2013 година

Dio sudionika na Četvrtom međunarodnom znanstvenom skupu
Makedonsko-hrvatske književne, kulturne i jezične veze, Ohrid, 2013.

Од Петтиот меѓународен научен собир
Хрвајско-македонски книжевни, јазични и културни врски, Ријека, 2017 година

S Petog međunarodnog znanstvenog skupa
Hrvatsko-makedonske književne, jezične i kulturne veze, Rijeka, 2017.

Маја Јакимовска-Тошиќ и Горан Калоѓера, Ријека, 2017 година
Maja Jakimovska-Tošić i Goran Kalogjera, Rijeka, 2017.

Прес-конференција по повод доделената благодарница на
Универзитетот во Ријека од Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Ријека, 2018 година

Konferencija za novinare povodom dodjele zahvalnice
Sveučilišta u Rijeci sa strane Sveučilišta Sv. Ćirila i Metoda u Skopju, Rijeka, 2018.

Makedonsko priznanje riječkom Sveučilištu

Prof. dr. Goran Kalogjera i prof. dr. Sevdžana Prječ Samaržija

Povelja za afirmaciju makedonskog jezika, književnosti i kulture

Riječki Lektorat makedonskog jezika je najmlađi i ove godine obilježava 10 godina postojanja, a u proteklih osam godina pohađalo ga je gotovo dvije tisuće studenata

RIJEKA – Sveučilište svetog Ćirila i Metodija te Skopjeja u povodu obilježavanja svoje 50. obljetnice Sveučilišta u Rijeci dodijelilo je Priznanje za promociju i afirmaciju makedonskog jezika, književnosti i kulture. Naglašavajući da je iza Povelje koja predstavlja čast za riječko Sveučilište dugogodišnji sud na razvoju makedonističke i makedonsko-hrvatske suradnje u području kulture, jezika i književnosti, rektorica Sveučilišta prof. dr. Sevdžana Prječ Samaržija na jučerašnjoj je konferenciji za novinare istaknula kako je stupanj razvijenosti te suradnje rjezika pojava ne samo u Hrvatskoj, nego i tamo.

– Makedonistika se u Rijeci razvija još od 1962. godine, dakle i prije postojanja Filozofskog fakulteta, a suradnja s makedonskim ustanovama puno je šira od same makedonistike. Nagli skok ta je suradnja doživjela u vrijeme rektora akademika Dariela Ćukavine te prorektora prof. dr. Go-

ran Kalogjera, a kruna je bilo osnivanje Lektorata za makedonski jezik i književnost – kazala je rektorica. Dodajući da bi bez Filozofskog fakulteta i prof. dr. Kalogjera, koji je voditelj lektorata i počasni konzul Republike Makedonije, dobivanje Povelje bilo bi nemoguće

– kazala je rektorica.

– Riječki Lektorat makedonskog jezika je najmlađi i ove godine obilježava 10 godina postojanja, a u proteklih osam godina pohađalo ga je gotovo dvije tisuće studenata. Lektorat je napravio velik posao jer osim nastavničke, ima i istraživačku djelatnost, a osvrnuta je i suradnja Filozofskog fakulteta s nacionalnim manjinama – kazao je prof. dr. Kalogjera.

Učelnice je podsjetila da Sveučilište svetog Ćirila i Metodija te Skopjeja u suradnji organiziraju i Seminar za makedonski jezik i kulturu, utemeljen s ciljem promocije makedonskog jezika, književnosti i kulture diljem svijeta. Od utemeljenja Republike Makedonije ovaj seminar ima vrlo važnu ulogu, s obzirom na njegovanje makedonskog jezika kao zasebnog slavenskog jezika. Sveke se godine na Ćirila organiziraju radionice za makedonski jezik, na koje se pozivaju stariji te cijelog svijeta na izučavanje makedonskog jezika i kulture, kako bi ga isti mogli promovirati u svojim sredinama, a Sveučilište u Rijeci uključilo se 1985. godine.

– Doprinos Lektorata u obilježavanju dviju kultura i naroda je izuzetno velik.

prof. dr. Ines Jedoč Konstanta

L. ŠESTAN KUČIĆ

Лекторката Ана Азеска со студентите од здружението „Идиом“
Lektorica Ana Azeska sa studentima udruge *Idiom*

Проекција на македонскиот игран филм „Прашина“ од режисерот Милчо Манчевски,
во МКД „Илинден“ – Риека, 12 ноември 2019 година

Projekcija makedonskoga igranog filma *Prašina* Milča Mančevskog u MKD *Illinden* – Rijeka, 12.
studenog 2019.

Риека

Rijeka

Презентација на Летната школа во Охрид пред риечките студенти

На 9 март 2020 година на Филозофскиот факултет при Универзитетот во Риека се одржа презентација на Летната школа при Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура, која оваа година ќе се одржи по 53. пат, од 16 август до 3 септември

Школата се одржува во Охрид и трае три недели, а учество земаат македонисти, слависти, лингвисти, преведувачи, професори по лингвистика, студенти по лингвистика од целиот свет, чия фокус на интерес им се македонскиот јазик, литература и/или култура.

Работата на Школата ја претставува д-р Виолета Стојановска и миналогодишните учеснички на Школата, кои слушаат предметите на Д-р Јулијана Жужик и Татјана Лакоселцац.

Присутните студенти имаат можност да чујат како функционира Летната школа од две перспективи – д-р Виолета Стојановска најпрво детално ги претстави работата на Школата, концептот и целите и им ја предочи важноста на студентите да учествуваат на Летната школа во Охрид, а студентските Жужик и Лакоселцац ги презентираа своите впечатоци и своето искуство како миналогодишни учеснички на Школата.

Споделено искуство

На студентите детално им беше објаснето како функционира Летната школа – што е опшата, како се распределени учесниците, кој им предава, кои користејќи ги имаат од учеството, значи им беше предочен секој сегмент што влегува во рамките на Школата, а студентските имаа подготвено своја презентација и со позитивен тон зборуваа за своето искуство. Со подолжни зборови раскажуваа за ниското ниво на организација, за квалитетот на лекторските вежби и за напредокот што кај себе го почувствуваа на крајот од тринеделниот курс. Продолжија со истиот тон за дружењето со колежите од целиот свет, за надалеку прочуената македонска храна, за фолклорната секција, за Охрид, за Битола, за Скопје, за целокупниот впечаток, кој беше позитивен обон.

Презентацијата и личните впечатоци и искуства од миналогодишните учеснички предизвикаа голем интерес кај студентите и оваа пракса на претставување ќе продолжи и во иднина.

По одржувањето на презентацијата беше објавен и интерен конкурс на кој се пријавија неколку студенти заинтересирани за учество на Школата. Врз основа на испратените пријави, д-р Виолета Стојановска ги избра овозможилите учесници кои ќе го претставуваат Лекторатот за македонски јазик од Риека.

Им посакуваме да го искористат секој сегмент што го нуди Школата и да доживеат пријатни моменти во преубавиот Охрид.

Виолета Стојановска

Учесници на MSMJLK пред споменикот на Манастир во Битола

Риека

Mina

15

„Македонски глас“ бр. 124 (март/април 2020 г.) за презентацијата на Летната школа при MSMJLK, одржана на Филозофскиот факултет во Риека, март 2020 година

Makedonski glas br. 124 (ožujak/travanj 2020.) o prezentaciji Ljetne škole MSMJLK, održanoj na Filozofskome fakultetu u Rijeci, ožujak 2020.

100-годишнина од раѓањето на Блажа Канасев, поет и филолог (1921-1992)
Частување во соработка со УНЕСКО

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ — СКОПЈЕ

МЕЃУНАРОДЕН СЕМИНАР ЗА
МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

ПРВА ЗИМСКА ШКОЛА

ПРОМОЦИЈА НА ЗБОРНИКОТ
КОНЕСКИ НА 11 ЈАЗИЦИ

Скопје
3 јуни 2021 година
12 часот (на далечина / на платформата Зум)

Снимање на Лекторатот по македонски јазик за емисијата „Мањински мозаик“, 25 јуни 2021 година

Snimanje na Lektoratu za makedonski jezik za emisiju Manjinski mozaik, 25. lipnja 2021.

Одбрана на првиот дипломски труд од областа на македонскиот јазик на Лекторатот по македонски јазик во Риека, 29 септември 2021 година

Obrana prvog diplomskog rada iz makedonistike na Lektoratu za makedonski jezik u Rijeci, 29. rujna 2021.

Од свеченото одбележување на почетокот на учебната и академската година на Филозофскиот факултет во Риека, 4 октомври 2021 година

Sa svečanog obilježavanja početka školske i akademske godine na Filozofskome fakultetu u Rijeci, 4. listopada 2021.

rijeka

Svečanost svojim nastupom uveličao MKD Ilinden Rijeka

SVEČANO NA FFRI-ju Provodi se uspješan koncept i ideja

Makedonci u Rijeci čuvaju svoj jezik, kulturu i tradiciju

Veleposlanik Sjeverne Makedonije Milaim Fetaj kazao je kako mogućnost učenja makedonskog jezika i kulture u gradu Rijeci progovara o snažnom prijateljstvu koje dvije države njeguju

Bruna MATIČIĆ

RIJEKA • U organizaciji Vijeća makedonske nacionalne manjine Primorsko-goranske županije i za Grad Rijeku jučer je na Filozofskom fakultetu u Rijeci predstavljen uspjeh makedonskog jezika i kulture u obrazovnim ustanovama na području Rijeke.

Luka različitosti

Svečanosti kojom se želio obilježiti novi početak školske i akademske godine te prezentirati utjecaj makedonskog jezika i kulture prisustvovao je veleposlanik Sjeverne Makedonije u RH Milaim Fetaj, saborska zastupnica za makedonsku nacionalnu manjinu Ermina Lekaj Prljaskaj, zamjenici gradonačelnika grada Rijeke, Sandra Krpan i Goran Palčevski, pročelnica županijskog Upravnog

odjela za odgoj i obrazovanje Edita Štilin te ostali gosti. U ime organizatora prisutnima su se obratile predsjednica Vijeća makedonske nacionalne manjine PGŽ-a Danijela Stanfel te Ivona Dunoski Mitev, predsjednica Makedonskog kulturnog društva Ilinden Rijeka, te su tom prilikom istaknule sreću i zadovoljstvo uspješnim provođenjem nastave makedonskog jezika u Osnovnoj školi Centar te Prvoj hrvatskoj sušačkoj gimnaziji, kao i Lektoratom makedonskog jezika na Filozofskom fakultetu u Rijeci te su svim učenicima, studentima i profesorima poželjele sretnu i uspješnu novu školsku i akademsku godinu.

- Veseli me što smo danas ovdje i svjedočimo uspješnosti koncepta i ideje učenja makedonskog jezika i kulture u okviru obrazovnih institucija na području našega grada.

Rijeka se ističe kao luka različitosti, a sastavni dio te luke je i makedonska zajednica, stoga mi je drago što građani, a posebno naši mladi, imaju priliku upoznat se sa svim ljepotama makedonskog jezika i kulture, istaknuo je Goran Palčevski dok se je pročelnica Edita Štilin osvrnula na činjenicu da je Prva riječka sušačka gimnazija jedina škola koja ima mogućnost učenja jezika nacionalne manjine po modelu C.

Veleposlanik Sjeverne Makedonije Milaim Fetaj pritom je naglasio kako sama pozicija mogućnosti učenja makedonskog jezika i kulture u nastavnom procesu u gradu Rijeci progovara o snažnom prijateljstvu koje ove dvije države njeguju.

- Svim učenicima i studentima želim veliki uspjeh u daljnjem učenju i obrazovanju te neka je vječno

hrvatsko-makedonsko prijateljstvo, zaključio je Fetaj.

Veliko bogatstvo

- Veliko mi je zadovoljstvo da manjine u hrvatskoj uspješno čuvaju svoju tradiciju, kulturu i svoj jezik. Makedonska manjina je u Rijeci pokazala da čuva svoju tradiciju, kulturu, jezik i književnost te se nadam se da će se u nastavne procese uključiti i veliki broj studenata koji nisu pripadnici makedonske manjine, jer veliko je bogatstvo znati kulturu makedonskog naroda, a ja, kao zastupnica, i dalje ću se zalagati da se ostvaruju makedonska prava u Hrvatskoj, zaključila je Ermina Lekaj Prljaskaj.

Cijeli događaj upotpunili su učenici i studenti koji su prezentirali svoje iskustvo nastave makedonskog jezika, a nastupom prigodno obilježili članovi MKD Ilinden Rijeka.

„Нови лист“ за свеченото одбележување на почетокот на учебната и академската година на Филозофскиот факултет во Риека, 4 октомври 2021 година

Novi list o svečanom obilježavanju početka školske i akademske godine na Filozofskome fakultetu u Rijeci, 4. listopada 2021.

Македонска делегација на работен состанок со деканот на Филозофскиот факултет во Риека, 3 ноември 2021 година

Makedonska delegacija na radnim sastankom s dekanom Filozofskoga fakulteta u Rijeci, 3. studenog 2021.

Македонска делегација на средба со професорите од Отсекот за кroatистика, 3 ноември 2021 година

Makedonska delegacija na susretu s profesorima Odsjeka za kroatistiku, 3. studenog 2021.

Македонска делегација во посета на МКД „Илинден“ од Ријека, 3 ноември 2021 година
Makedonska delegacija u posjeti MKD *Ilinden* iz Rijeke, 3. studenog 2021.

Лекторката Биљана Стојановска со своите студентки во посета на Битола, август 2022 година
Lektorica Biljana Stojanovska sa svojim studenticama u posjeti Bitoli, kolovoz 2022.

Проекција на македонскиот игран филм „Сенки“ во МКД „Илинден“, ноември 2022 година

Projekcija makedonskoga igranog filma *Sjene* Milča Mančevskog u MKD *Ilinden* – Rijeka, studenog 2022.

REVIJE MAKEDONSKOG FILMA DANI MAKEDONSKE KULTURE

2019.

MKD Ilinden Rijeka, Matačićeva 5
12.11. – 18:30h

„KINOTEKA MAKEDONIJE“

Uvodna riječ: Lektorica za makedonski jezik Biljana Stojanovska

2018.

29.11. Film: Miss Stone, Ž.Mitrović

Uvodna riječ: Biljana Stojanovska, Lektorica za makedonski jezik

2017.

29.11. Film: Balcancan, D.Mitrevski

Uvodna riječ: Ana Azeska, Lektorica za makedonski jezik

2016.

12.12. Film: Prije kiše, M.Mančevski

Uvodna riječ: Ana Azeska, Lektorica za makedonski jezik

20.11.

Film: Miss Stone, Ž.Mitrović
Uvodna riječ: Ana Azeska, Lektorica za makedonski jezik

2015.

25.11.

Film: Balcancan, D.Mitrevski
Uvodna riječ: prof. Vasil Tocinovskia,
Lektorat makedonskog jezik u Rijeci

2014.

Promocija knjige prof.dr.sc.Gorana Kalogjere "Makedonske teme bez
03.12. dileme"- mag.educ.philolo.croat. Iva Črnjar, prof.dr.sc. Vasil Tocinovski

2014.

profesor emeritus Goran Kalogjera

prof. dr. sc. Vasil Tocinovski

mr. sc. Ana Azeska

mr. sc. Biljana Stojanovska

Професорот Калоџера и тројцата досегашни лектори по македонски јазик
Profesor Kalogjera i svi dosadašnji lektori za makedonski jezik

*Им благодариме на ситӣе ш̄то ни исп̄раш̄ија
фо̄тограф̄ии и докумен̄ти за оваа Монограф̄ија.*

*Zahvaljujemo svima koji su poslali fotografije i
dokumente za ovu Monografiju.*

15-годишниот јубилеј на Лекторатот се совпаѓа со уште три значајни јубилеи: 50-годишното постоење на Универзитетот во Ријека (1973 – 2023) и 25-годишното постоење на Филозофскиот факултет во Ријека (1998 – 2023), во чии рамки при Отсекот за кroatистика дејствува Лекторатот. Оваа, 2023 година, се навршуваат и 10 години од зачленувањето на Република Хрватска во Европската Унија, меѓународна организација кон која се стреми и Република Северна Македонија.

На страниците што следуваат поместени се дваесет текстови од исто толку автори, во кои е прикажан историјатот на овој Лекторат, неговата наставна, научна и издавачка дејност, како и неговото значење за странската македонистика. Монографијата е збогатена со фотографии и документи кои ги доловуваат важните моменти и ја допрецизираат успешната приказна на овој Лекторат.

Од Уредувачкиот одбор

Petnaestogodišnji jubilej Lektorata poklapa se s još tri značajne obljetnice: 50 godina postojanja Sveučilišta u Rijeci (1973. – 2023.) te 25 godina postojanja Filozofskog fakulteta u Rijeci (1998. – 2023.) u čijem okviru, u sklopu Odsjeka za kroatistiku, djeluje Lektorat. Ove, 2023. godine, obilježava se i 10. obljetnica pristupanja Republike Hrvatske Europskoj Uniji, međunarodnoj organizaciji kojoj teži i Republika Sjeverna Makedonija.

Na stranicama koje slijede nalazi se dvadeset tekstova od jednakog broja autora, u kojima je prikazana povijest ovog Lektorata, njegova nastavna, znanstvena i izdavačka djelatnost, kao i njegov značaj za stranu makedonistiku. Monografija je obogaćena fotografijama i dokumentima koji bilježe važne trenutke i preciziraju uspješnu priču ovog Lektorata.

Uredništvo